

АНТОН
ЧЕХОВ

Три сестры

ЛЕНИНКА-КЛАССИКА

Tên truyện : Ba Chị Em
Tác giả : Sê Khốp

Mục Lục

Lời nhà xuất bản

Lời giới thiệu

Nhân vật

Hồi một

Hồi hai

Hồi ba

Hồi bốn

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách :

Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>

Lời nhà xuất bản

Tủ sách **Kiệt tác Sân khấu thế giới** ra mắt bạn đọc là công sức của nhiều thế hệ Sân khấu nối tiếp sưu tầm, nghiên cứu, dịch thuật và giới thiệu với bạn đọc Việt Nam suốt hơn nửa thế kỷ qua, có ảnh hưởng lớn không chỉ về Sân khấu mà có tầm ảnh hưởng đến phát triển văn học nghệ thuật Việt Nam nói chung. Tất nhiên tiếp nhận và giao lưu văn hoá nghệ thuật không diễn ra một chiều mà tác động qua lại. Bắt đầu từ các tác phẩm cổ đại Hy Lạp, Trung Quốc, Ấn Độ với các tên tuổi hàng đầu về bi kịch và hài kịch như : Exkhin, Ôripít, Xôphóc, Vương Thừa Phủ,

Kalidáx... bộ sách trải rộng qua nhiều thời kỳ rực rỡ của Sân khấu thế giới như thời đại Phục Hưng, Lãng mạn và Hiện đại... giới thiệu những kiệt tác chói sáng có sức sống xuyên qua nhiều thế kỷ của những nhà viết kịch kiệt xuất như Sếchxpia, Sinlơ, Môlie, Coóc-nây, J.Gót, Gôgôn, Ípxen, Muyxê, Ghenman, B.Bréch, Sêkhốp, Bêckét, Raxin, Jăng Anui, Camuy, Tào Ngu... Nhiều tác phẩm ra đời từ hàng ngàn năm trước nhưng tư tưởng và nghệ thuật vẫn đồng hành với bạn đọc và khán giả hôm nay.

Tác phẩm của ba tác giả Sân khấu Việt Nam: Đào Tấn, Nguyễn Huy Tưởng, Nguyễn Đình Thi có mặt trong Tủ sách **Kiệt tác Sân khấu thế giới** đã đáp ứng đòi hỏi của đông đảo bạn đọc.

Nhà xuất bản Sân khấu cảm ơn Hội đồng tuyển chọn gồm các nhà Sân khấu học tiêu biểu và Công ty Minh Thành - Bộ Chỉ huy Quân sự TP Hồ Chí Minh đã giúp đỡ tận tình, trách nhiệm cao để Tủ sách kiệt tác kịp thời ra mắt bạn đọc trọn vẹn 100 cuốn trong năm 2006, chào mừng những sự kiện trọng đại của đất nước.

Xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc.

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

Lời giới thiệu

Sê Khốp là một nhà viết truyện ngắn nổi tiếng của nước Nga vào cuối thế kỷ XIX. Đồng thời, ông cũng là một nhà viết kịch kỳ diệu.

Đến nay, người ta thường gọi Sê Khốp là "nhà văn làm ta muôn thuở say mê". Ông đã để lại cho nhân loại một di sản văn chương vô cùng phong phú và độc đáo. Kịch Sê Khốp, trải qua hơn nửa thế kỷ, đến nay đối với chúng ta vẫn còn là mới mẻ. Đó không chỉ vì hình thức tân kỳ của nó, mà cái chính là vì, qua tác phẩm của mình, Sê Khốp đã lột tả được sâu sắc tâm hồn, tình cảm, tư tưởng của mọi tầng lớp nhân dân Nga, trong cái thời đại tối tăm của Nga hoàng hồi đó. Bao nhiêu pho sử cũng không làm cho ta cảm thấy sâu sắc cái "buổi hoàng hôn của nước Nga" đó bằng những truyện ngắn nhỏ, tưởng như băng quơ của Sê Khốp. Với nụ cười châm biếm khi hiền từ khi chua chát, với tấm lòng yêu con người, yêu cuộc sống rất tha thiết, Sê Khốp đã suốt đời viết văn để bảo vệ những con người bạc mệnh hàng trăm năm sau vẫn hiện lên lồ lộ dưới ánh sáng của ngòi bút hiện thực và rất nhân đạo của tác giả.

Kịch Sê Khốp ra đời là một hiện tượng lớn trong sinh hoạt kịch trường Nga. Nó đánh dấu một giai đoạn tiến triển mới, đảo lộn tất cả các quy tắc kịch đương thời. Nó tước bỏ mọi công thức quen thuộc, gò bó, những tình tiết éo le, hồi hộp và đưa khán giả vào giữa cuộc sống bình thường cùng cảm nghĩ với người trên sân khấu. Ta không thể xem thường mà phải sống kịch Sê Khốp.

Ở đây, kịch tính hấp dẫn không nằm trong sự xung đột giữa tính cách nhân vật khác nhau, cũng không nằm trong sự diễn biến của các sự việc xảy đến với nhân vật - vì những sự việc đó nhiều khi không có gì là quan trọng - mà chính ở cái quan điểm của nhân vật đối với những sự việc xảy ra, nó bộc lộ phần sâu kín nhất của tâm hồn con người. Cho nên, trong một bức thư gửi cho Sê Khốp, Maxim Gorki đã viết: "Chẳng hạn người ta nói là *"Cậu Vania và Chim hải âu"* trình bày một loại nghệ thuật sân khấu mới, trong đó chủ nghĩa hiện thực đã được nâng lên tới mức là một thứ tượng trưng tinh túy, có suy nghĩ sâu sắc... Những vở kịch khác thì không dẫn dắt người ta đi từ những thực tế lên những khái quát hóa triết học - còn như các vở kịch của anh thì đã làm được như vậy".

Kịch Sê Khốp đã đạt tới đỉnh cao của sự phối hợp chặt chẽ giữa nghệ thuật giản dị và sân khấu chân thực, sự liên lạc hữu cơ giữa việc đời bình thường trước mắt và khái niệm triết lý cao xa; sự tương quan nhịp nhàng giữa ý nghĩa trực tiếp, cụ thể và tính chất tổng hợp, trữ tình.

Sau *Ivanov* (1887), những vở kịch của Sê Khốp đã được trình diễn trên sân khấu là *Liesi* (1889), *Chim hải âu* (1896), *Cậu Vania* (1897), *Ba chị em* (1901), *Vườn anh đào* (1903).

Chủ đề chung của các vở kịch này là số phận của giới trí thức Nga sống lơ lửng, buông xuôi, ở những cái tình xép điều hiu, rồi rãi; họ sinh ra ở đời này không biết để làm gì và rồi sẽ đi đến đâu, kéo dài những năm tháng bế tắc, vô vị, quanh quẩn với áo cơm an phận, tính toán nhỏ nhen. Họ là những con người chán chường của một xã hội tàn tạ, bị ràng buộc chặt bởi quá khứ ngàn năm, hoặc có phản kháng thì cũng vẫn thường bất lực. Đối với họ, cuộc sống thật là tàn nhẫn và vô lý. Trong các buổi giao thời đó, những tập quán, luật lệ của cuộc sống cũ đang tan rã mà hạnh phúc tương lai thì còn mờ mịt. Cho nên, lẫn vào những tiếng kêu thương của những cuộc đời sa lầy, ngơ ngác như đi giữa đám sương mù đó, ta còn nghe vang lên bao nhiêu lời nguyện cầu hạnh phúc, lóe lên bao nhiêu ánh sáng tương lai, với niềm tin tưởng khát khao, nóng lòng chờ đợi một cuộc đời mới, hoàn toàn mới mẻ. Những nhân vật của Sê Khốp không hành động nhưng có thái độ chống đối quyết liệt với thực tại của cuộc sống đương thời. Mỗi nhân vật, dù chính hay phụ, đều là người làm chứng của một giai đoạn lịch sử; và qua kịch Sê Khốp, ta không phải chỉ biết riêng về con người Nga của nửa sau thế kỷ XIX mà biết chung cả về con người qua những thời đại, kể cả hiện tại, trên trái đất chưa phải là đã hết mọi bóc lột, áp bức, ngu tối và đau khổ.

Vở kịch *Chim hải âu* có thể coi như một bản tuyên ngôn của trường phái kịch Sê Khốp về quan niệm

cũng như hình thái nghệ thuật sân khấu. Nina Zaretnaia, một cô gái xinh đẹp trong trắng như con chim hải âu, bước vào đời với tâm lòng khao khát tình yêu và nghệ thuật. Cô đã ruồng bỏ mọi tình chân thực của T'replen để mù quáng đi theo tiếng gọi quyến rũ của T'rigorin, đi theo cái hư vinh trong nghệ thuật. Cô đã bị phụ bạc tàn nhẫn nhưng vẫn thủy chung, tuy sa chân lỡ bước nhưng cuối cùng đã đạt được mục đích, giữ được lòng tin và hé nhìn thấy chân lý. T'replen, một người thẳng thắn, biết tự trọng; đã đau khổ vì mối tình không được chia sẻ của mình và vì cuộc sống tầm thường, hèn kém. Nhà văn trẻ hữu tài nhưng bất lực đó đi tìm những hình thức văn chương mới, nhưng tới lúc tưởng như đã đạt được mục đích thì anh lại tự tử chết. Đối với anh, tình yêu là phụ bạc, tìm tòi rồi cũng không đi tới đâu, con người chẳng biết dựa vào cái gì mà sống cả, Họ là những con người sống chết vì tình yêu, vì nghệ thuật và cũng là nạn nhân của cái buổi giao thời đó. T'rigorin, nhà văn nổi tiếng và sa đọa, đã gian dối với Arcadina, lừa dối Nina, để uổng phí tài năng của mình, làm văn chương nghệ thuật không có mục đích gì khác ngoài chút hư vinh và kiếm kế sinh nhai. Arcadina thì phù phiếm và tham lam, luôn luôn mãn nguyện với lối sống hưởng thụ ích kỷ của mình. Bà ta ghen ghét với con trai, ham tiền, ham danh vọng, quý lụy ghen tuông. Bọn người thành đạt, con cưng của số mệnh đó, thật đáng giận và đáng ghét. Và cũng đáng thương là cuộc sống hẩm hiu của Metvedenco, một ông giáo nhỏ, nghèo nàn, đầy nhẫn nhục, với đồng lương ít ỏi phải nuôi sống cả một gia đình đông người, yêu vợ để trở thành nô lệ cho vợ. Rồi còn những cuộc tình duyên lãng mạn và bất chính của hai mẹ con Polina và Masa để che đậy những tháng ngày trống rỗng; lời than vãn của Xorin, một ông quan tòa biếng lười và tàn tạ, đầu đã bạc tóc mà còn tiếc là chưa hề được sống.

Vở kịch đã đề cập tới vấn đề tình yêu và nghệ thuật, những chủ đề mà Sê Khốp hay nói tới. Có lẽ đây là tác phẩm duy nhất mà ta thấy ít nhiều có in dấu vết của bản thân cuộc đời tác giả, vì Sê Khốp là một nhà văn rất khách quan, người đọc ít khi thấy được phần thể hiện bản thân tác giả qua tác phẩm của ông.

Cậu Vania là vở kịch được Lênin rất ưa thích.

Xerebriacov là một giáo sư đại học hồi hưu, con người viết về nghệ thuật mà không hiểu tí gì về nghệ thuật, trong hai mươi năm năm liền đã giữ địa vị không phải của mình. Lão ta già nua, tật bệnh, cẩu kính, khinh mạn, suốt đời sống ăn bám vào sức lao động của mẹ vợ, em vợ, con gái; và cuối cùng, khi lão mưu chiếm đoạt cả gia sản bằng cách muốn bán nó đi, để riêng hưởng thụ một mình, lão đã lộ rõ là một kẻ ích kỷ, vô ơn, bạc nghĩa, táng tận lương tâm. Cậu Vania già nửa đời người hy sinh cho cái thần tượng đó, cùng Xonia làm việc ngày đêm, bòn mót từng xu để cung phụng cho Xerebriacov, vì làm tưởng lão là một người tài đức, tiên bộ. Đến bốn mươi bảy tuổi đầu, Cậu Vania mới mở mắt ra để nhìn thấy rõ thật khủng khiếp là: cái thần tượng mà mình tôn thờ chỉ là một cục đất thó vô dụng; và đến nay, khi Cậu chỉ còn hai bàn tay trắng, tiền bạc không, danh vọng không, vợ con không, vì đã hi sinh cả cuộc đời cho lão giáo sư thì lão ta lại định vứt họ ra ngoài đường. Vania đã quyết liệt phản kháng, còn định giết lão giáo sư để trả thù, nhưng cuối cùng vẫn nhẫn nhục làm việc. Qua nhân vật này, tác giả đã lột tả được cái bất mãn cao độ của phần tử trí thức Nga đối với xã hội đương thời nghẹt thở và không lối thoát.

Một nhân vật không kém phần quan trọng trong vở kịch này là bác sỹ Axt'rov, người bạn cùng hoàn cảnh và tâm trạng tuyệt vọng như Vania. Người thầy thuốc thôn quê này say mê lao động, chịu đựng gian khổ, nhìn rộng thấy xa. Ông chữa bệnh, trồng rừng, yêu đời nổi nhưng không nhìn thấy kết quả của việc mình làm. Đó là số phận của những người lao động trí óc nhỏ mọn, mơ tưởng cuộc đời tốt đẹp của ngày mai tươi sáng, nhưng bất hạnh không tìm ra con đường đi tới. Và Xonia, cô gái xấu xí nhưng vô cùng can đảm, luôn nhẫn nhục trong lao động và tình yêu, đầu xanh tuổi trẻ mà đã phải chịu nhiều đau khổ. Xonia buồn vì ông bố bất nhân, khổ vì công việc nặng nhọc, tủi vì không có sắc đẹp, cục vì tình yêu thất vọng, nhưng cô vẫn tin tưởng, lao động, trong bùn nhơ vẫn giữ nguyên vẹn tâm hồn cao

cả.

Cả ba, họ đều là những người dồi dào sinh lực, tràn trề khả năng lao động nhưng không thoát ra khỏi thực tế bất công tàn nhẫn, không tìm thấy chiếc chìa khóa mở cửa hạnh phúc, nên cuối cùng mất hy vọng tương lai, mất hứng thú sáng tạo, mất yêu thương cuộc đời, biến thành những con vật hy sinh oan uổng. Đó là chủ đề chính của vở kịch.

Ngoài ra, vở kịch cũng đặt thêm một vấn đề để giải quyết thế nào là cái đẹp thực và cái đẹp giả? Elena Andreevna, vợ kế của Xerebriacov, là một người đàn bà nguy hại không kém ôn thần. Bà ta chỉ quen lười biếng rong chơi, kéo lê cái sắc đẹp lỏng lẻo và chán chường của mình đi kêu gọi những thèm muốn cho kẻ khác, làm đình trệ mọi cuộc sống cần cù lao động. Bà làm cho Vania mê mẩn tâm thần làm cho Axt'rov bỏ công việc để đi ngoại tình với mình, và lây truyền cả cái lười biếng chán chường sang cho Xonia. Đó là nạn nhân và cũng là tội nhân của một cái nhan sắc vô luân, vô đạo, không góp phần tô điểm cuộc đời mà chỉ có tác dụng gieo tai rắc họa trên mỗi bước đường đi của mình. Chỉ có lao động mới đem lại cho con người cái đẹp chân chính; khuôn mặt, dáng người phải đẹp, nhưng càng cần phải đẹp hơn nữa là tâm hồn và tư tưởng.

Sau khi xem biểu diễn vở kịch *Cậu Vania*, Maxim Gorki đã viết thư cho Sê Khốp: "... Đối với tôi, Cậu Vania là một điều khủng khiếp, đây là một nghệ thuật sân khấu tuyệt đối mới mẻ, một cái búa mà anh dùng để đập vào những đầu óc trống rỗng của công chúng... Trong hồi chót, khi viên bác sỹ, sau lúc lâu im lặng, bỗng nói về cảnh nóng nực ở châu Phi, - tôi run lên vì cảm phục tài nghệ của anh, vì lo sợ cho con người, cho cuộc sống của chúng ta, tẻ nhạt, khôn khổ...".

Sê Khốp lớn lên ở một tỉnh nhỏ heo hút, nhàn rỗi. Trong cái ao tù đó, ông đã tiếp xúc và quan sát, để sau này đưa vào tác phẩm của mình các thầy ký và lái buôn, sỹ quan và thị trưởng, địa chủ và tá điền, quý tộc và bình dân, cảnh sát và thầy tu; thợ thuyền và giáo học... những con người tầm thường, nhẩn nhục, không suy nghĩ, không có lý tưởng, của một cuộc sống nhỏ nhen, ngu ngốc, trì trệ mà sức mạnh duy nhất là kim tiền, hư danh, xiểm nịnh, quyền hành độc đoán và bạo lực roi vọt. Ngay từ tuổi ấu thơ, Sê Khốp đã hít thở cái uế khí ngột ngạt sắc mùi nô lệ giày xéo, vui đập, nhận thấy giá trị con người quá ư là mỏng manh, thấp kém. Trên đất nước Nga hoàng suy vong của một ngày thu bàng bạc, Sê Khốp đã đánh tiếng chuông âm vang mãnh liệt, xoáy sâu vào tâm hồn, để thức tỉnh ở mọi con người đang ngái ngủ nổi lòng chán ghét cực độ đối với cảnh đời nửa khôn nửa dại, dờ sống dờ chết, không biết nên cười hay nên khóc đó. Với cái vốn sống phong phú và sự quan sát tinh tế về đời sống bên trong, với tài nghệ siêu việt và cái nhìn vô cùng nhân đạo, ông đã phản ánh cả một thời đại vào tác phẩm của mình. Trong đó, riêng về kịch, ta phải kể đến vở Ba chị em.

Olga, cô chị cả ế chồng, mệt mỏi vì công việc dạy học vô vị của mình, chín chắn và nhẩn nhục, lòng đau khổ như xé mà đành khoanh tay bất lực nhìn cuộc đời của cả mấy anh chị em tan vỡ như một cái bong bóng xà phòng. Cô hai Masa đẹp đẽ, khôn ngoan, hăng say, cương quyết, nhưng bất mãn vì người chồng và những bạn bè tầm thường, dung tục. Cô hoang mang bế tắc như con ruồi đập đầu vào cửa kính, và cũng chỉ biết phá vỡ cái khuôn khổ tù túng của cuộc sống bằng cách ngoại tình với trung tá Versinin; đó là một lối thoát phù phiếm, tạm bợ, chẳng khác gì ném một hòn sỏi xuống mặt ao tù đóng vầng, sỏi vừa chìm thì mặt nước cũng trở lại im lìm. Cô út Irina, tràn đầy nhựa thanh niên và mơ mộng tin yêu, khao khát tìm hiểu ý nghĩa cuộc sống, hương vị hạnh phúc, nhưng năm tháng qua đi, cổ vẫn chỉ là "một chiếc dương cầm quý giá, khóa kín lại, mà người ta đã đánh mất chìa khóa rồi".

Cả ba chị em đều có một ước vọng duy nhất: dọn nhà đi đến Moskva. Nhưng không bao giờ họ thực hiện được cái điều mong muốn đó. Không phải vì họ không có phương tiện di chuyển, cũng không phải vì có trở ngại gì giữ họ lại. Họ không có gan và chưa có dịp đi tới. Và lại đi để làm gì kia chứ? Đối với họ, Moskva là cái bóng xa xôi và hư ảo của hạnh phúc. Và người ta không thể mua một cái vé rồi lên tàu đi tới hạnh phúc được. Thay đổi chỗ ở chưa phải là thay đổi cuộc đời. Đó là những phản tử trí

thức, tình tề và nhạy cảm, nhưng dù họ có cô vụng vẫy ngoi lên khỏi cảnh sống sa lầy, cuối cùng họ vẫn không sao thoát khỏi bàn tay của định mệnh, của cuộc sống tiểu tư sản lầy lữa. Tương lai sẽ giải thoát cho họ mọi đau khổ và trong khi chờ đợi, hãy làm việc, làm việc. Họ đẹp cả ngay trong cái đau khổ, mất mát và họ đáng thương ngay cả trong những hoài bão tin yêu. Nhà văn nhân đạo Sê Khốp đã trân trọng và yêu mến các nhân vật của mình bao nhiêu!

Để tô điểm thêm cho cái cuộc đời dung tục đó càng thêm tuyệt vọng là cặp vợ chồng Andrei - Natasa. Ông anh cả Andrei mà cả gia đình hy vọng trở nên một nhà khoa học, cuối cùng cũng chỉ biết ăn, ngủ, lấy vợ, đẻ con, giả ngây, giả điên. Natasa thì kịch cỡm và lằng loàn, tham lam và ích kỷ, tàn nhẫn và dâm ô. Chị ta bước vào nhà của ba chị em, ngấm ngầm chiếm đoạt lấy quyền làm chủ, gây sự với em chồng, bắt nạt chồng, hành hạ đầy tớ và ngang nhiên rước nhân tình vào nhà. Hai vợ chồng đó đã dấn nhau sa đọa và đầu độc cả cuộc sống của kẻ khác. Họ đúng là hiện thân của đầu óc thô bạo, độc đoán, ti tiện lối tiểu tư sản.

Xoay quanh các nhân vật trung tâm đó là Versinin, ông trung tá đầu hai thứ tóc mà vẫn đào hoa, thích cao đàm hùng biện hơn là bắt tay thực hiện những ước vọng tương lai của mình; là Xolioni, thô bỉ và tàn nhẫn như một hung tinh, vẫn tự ví mình với một nhà thơ lớn nhưng thực ra chỉ là một tên gây gỗ sát nhân, không yêu được Irina thì giết chết hạnh phúc của người con gái ngây thơ đó; là Trebutikin, một ông thầy thuốc không bao giờ chữa bệnh, chỉ biết đọc báo, đánh bạc và uống rượu, một ruồng cả thể xác lẫn tâm hồn, cứ đòi làm lại cuộc đời! Còn một chút gì là tốt lành thì cuối cùng cũng bị hủy diệt nốt: cái chết ai oán và vô lý của Tudanbich, một người xấu trai nhưng trung thực, chồng chưa cưới của Irina, làm cho tấn bi hài kịch càng thêm trọn vẹn. Ba chị em, giữa lúc đau khổ nhất, đã ôm lấy nhau, giữ vững lòng tin tưởng ở hạnh phúc mai sau, kêu gọi nhau cùng làm việc, hy vọng một cuộc đời mới nhất định sắp xảy ra. Tác giả đã nhìn thấy sự phát triển của lịch sử xã hội, và mấy năm sau đó, cuộc Cách mạng Nga năm 1905 đã biến những lời ước vọng của *ba chị em* thành một sức mạnh chiến đấu cho chân lý và hạnh phúc.

Sự nghiệp sáng tác kịch của Sê Khốp đạt tới đỉnh cao nhất với vở kịch cuối cùng của đời mình: *Vườn anh đào*.

Liubov Andreevna, bà chủ trại ấp có cái vườn anh đào, là một người đàn bà đứng tuổi nhưng còn đẹp, dòng dõi quý tộc. Để khuây nỗi buồn vì chồng chết, con chết, bà đã cùng người tình đi đến ở Paris rong chơi đàn đờm, tiêu xài hoang phí. Nay bà trở lại quê hương ở nước Nga, để đoàn tụ với gia đình và tìm lại những kỷ niệm xưa. Cái trang trại vì không người quản lý tốt và không thanh toán nổi nợ nần chất đống, sẽ bị đem bán đấu giá. Lái buôn Lopakhin đã giúp bà một lối thoát, là đem cái trang trại chia thành từng khoảng cho thuê và lấy tiền đó trả nợ. Nhưng quen với lối sống đàn đờm, xa lìa thực tế, biếng lười và suy nhược, Liubov Andreevna, cũng như anh là Gaev, đã phó mặc buông trôi, đi tìm những cách giải quyết viển vông; và cái trang trại đẹp cổ kính như một ngôi đền hoang phế đó, đã lọt vào tay Lopakhin. Cái tổ ấm quý phong kiến ấy, không đứng vững được trước sóng gió cuộc đời và sự tấn công của lịch sử, đã sụp đổ không tài nào chống đỡ được nữa. Khi phải rời bỏ trang trại, hai anh em Gaev và Liubov Andreevna đã ôm nhau khóc - tiếng khóc cáo chung của một chế - nhưng thực ra số mệnh họ đã kết liễu từ lâu rồi. Bà Liubov đã bất lực, và cũng không hề tìm cách cứu vãn cái vườn anh đào; dù phải bán đi hay có giữ lại được, thì bà vẫn là bà ta, sớm muộn thì rồi họ cũng tất yếu bị lịch sử đào thải, cả hiện tại và tương lai đều không bao giờ còn chỗ dành cho họ nữa. Bà muốn đoạn tuyệt với dĩ vãng, nhưng tương lai cũng thật là hỗn độn mờ mịt: với mấy nghìn đồng rúp cuối cùng của bà cô ở Iaroslav, bà ta lại đến Paris sống, rồi đến đâu sẽ hay đến đấy!

Chế độ phong kiến - qua hình tượng của Liubov - đã sụp đổ tan tành. Nó nhường bước cho chế độ tư bản, lúc bấy giờ mới bắt đầu bành trướng ở Nga, tuy muộn nhưng cũng mang đủ các tính chất tham lam, tàn nhẫn của nó. Lopakhin đã giành giật quyền làm chủ vườn anh đào, và lấy đó làm một cơ sở

kinh doanh kiểu tư bản chủ nghĩa.

Lopakhin đã thành tâm đến giúp đỡ bà chủ cũ Liubov mặc dầu y rất kiêu hãnh vì cái tài ba phát lên làm giàu của mình. Y sung sướng khi mua được vườn anh đào, ra lệnh chặt trụi cả cây cối ngay cả khi người chủ cũ chưa rời khỏi căn nhà. Nhân vật này thật phức tạp. Y quý mến Varia nhưng lại không chịu lấy nàng làm vợ. Cũng không phải y bận bịu công việc như Varia nói đâu. Thế tại sao y lảng tránh hạnh phúc, lùi bước khi sắp ngỏ lời cầu hôn với Varia ở màn cuối? Vì cuộc đời lúc đó là như vậy. Đó là cái buổi giao thời, khi xã hội cũ với mọi tập quán, tín ngưỡng, đạo đức, lý tưởng của nó đang sụp đổ mà cuộc đời mới thì chưa đến. Nhân vật của Sê Khốp hành động không phải do ý muốn chủ quan của mình mà tuân theo những quy luật có nguồn gốc ở cuộc đời bên ngoài mà nhiều khi họ không nhận thức được, mạnh hơn cả lý trí và sự suy luận của họ. Trong buổi giao thời đó, hạnh phúc chỉ là một ảo tưởng. Lopakhin không muốn lấy Varia, mặc dầu y quý mến nàng, cũng như Liubov Andreevna, rất thương tiếc cái trang trại của mình, đã buông trôi để mất vườn anh đào, đó chỉ là những hành động tất yếu của quy luật khách quan, mạnh hơn cả ý muốn chủ quan của họ. Đó cũng là một khía cạnh chủ đề mà Sê Khốp thường đề cập tới trong một tác phẩm của mình.

Lopakhin đã mua được cái trang trại, với một giá tiền khá đắt. Y bảo dàn nhạc Do Thái tấu nhạc lên, để mừng y đã thành ông chủ mới. Nhưng cái anh chàng tư sản tham lam có ngón tay búp măng rất nghệ sỹ đó, thất học mà khôn ngoan, tháo vát mà lãng mạn, trung hậu mà tàn nhẫn, liệu hẳn có giữ được lâu cái vị trí chủ nhân ông của mình không? Y đã đồn cái vườn anh đào đi, những liệu y có xây dựng được một cái gì mới mẻ, vững chắc trên miếng đất hoang tàn đó? chúng ta tin rằng không. T'rophimov đã chẳng tiên tri mà bảo y rằng: "đừng có quên thói huyênh hoang rởm" đó sao? Mặc dầu, tay tư sản đó đang thời sung sức, nhưng ta biết chắc rằng đây vẫn chưa phải là vị chủ nhân ông chân chính của vườn anh đào.

Những anh hùng làm nên lịch sử phải là những lực lượng mới mẻ khác kia. Họ là T'rophimov, anh sinh viên nghèo nhưng tràn đầy lòng tin ở hạnh phúc ngày mai; là Ania cô gái quý tộc tươi trẻ, thêm khát sống tự do như gió thổi. Đôi thanh niên đó đã cất cao tiếng tuyên ngôn: "Nhân loại đang tiến về phía chân lý cao cả, tiến về phía hạnh phúc to lớn nhất mà con người ta có thể chờ đợi được trên trái đất này, và tôi đang đi trên những hàng đầu đó"; đã gửi lời chào "Vĩnh biệt nhà ta, vĩnh biệt quá khứ của ta" và sung sướng kêu gọi: "Lên đường!" Đó là tượng trưng trong sáng nhất cho một nước Nga trẻ trung của tương lai.

Khi viết *Vườn anh đào*, Sê Khốp có ý định sáng tác một "vở kịch vui cười": Những nhân tố khôi hài đã được tập trung vào bộ ba: Iasa - Đuniasa - Epikhodov. Tên đầy tớ Iasa cũng hút xì gà, uống rượu sâm banh, trai lơ dĩ thỏa, lợi dụng tình yêu của Đuniasa để tiêu khiển cho qua những ngày buồn tẻ ở quê hương; hân hân với Gaev, mắng ông già Phier chăm chỉ, trung hậu, then vì có bà mẹ quê mùa. Tóm lại đích danh là một thứ "ma-cà-bông" ở Paris. Cô hầu phòng Đuniasa thì suốt ngày chải chuốt vuốt ve, xuất thân lao động nhưng lại học đòi thói tiểu thư khuê các, hơi tí là ra vẻ choáng váng ngây ngất. Nhưng đáng tức cười và cũng đáng thương hại nhất là Ephikhodov, anh chàng "hai mươi hai cái xúi quẩy". Anh ta gọi cái đàn ghi-ta của mình là măng đô-lin cho thêm phần thơ mộng và lúc nào cũng mang sẵn trong người một khẩu súng lục (chắc là không có đạn!); thật đủ lệ bộ của một kiểu si tình lãng mạn rẻ tiền. Anh ta đọc các thứ sách kỳ diệu, nói năng chẳng ra ngô ra khoai gì cả, đụng đầu là đổ vỡ đây, đúng là cái đồ "hậu đậu" như già Phier nói, và bên cạnh cái đau khổ to lớn của gia đình hai anh em Gaev và Liubov, những cái xúi quẩy mà anh ta cho là nỗi bất hạnh ghê gớm, thực ra chỉ là những trò cười không đáng kể. Tất cả những cái lãng mạn lỗi thời của bọn quý tộc đã được tập trung vào bộ ba này. Và họ càng làm ra vẻ hào hoa phong nhã bao nhiêu, thì càng lộ vẻ lộ bịch, trái mùa, thảm hại bấy nhiêu.

Với vở kịch *Vườn anh đào*, Sê Khốp đã đưa cái chế độ phong kiến già cỗi lên đoạn đầu đài; đã lớn

tiếng tố cáo và kết án cái chế độ tư bản không tương lai; và nhiệt tình mong tưởng tới một lực lượng mới giải phóng con người và xây dựng cuộc sống tươi đẹp. Đó là ba chủ đề của một vở kịch.

Qua bốn vở kịch trên, Sekhốp đã dẫn chúng ta nhập vào cuộc cùng sống cuộc đời của nhân vật, cùng vui buồn và suy tưởng với họ. Có nhiều cảnh ngộ oan trái, éo le, nhiều ý nghĩ đau đớn, chua cay, thậm chí có cả đổ vỡ, tuyệt vọng không sao cứu vãn được nữa. Nhưng xuyên qua toàn bộ tác phẩm của mình, Sê Khốp không hề bi quan. Những tâm trạng ưu thời mẫn thế không phải đơn giản chỉ là đầu hàng bất lực, mà trong ưu tư sâu sắc đó vẫn cháy lên ngọn lửa của tin yêu, hi vọng. Nina Zaretnaia đã trở thành diễn viên, sau bao nhiêu tủi cực. Cậu Vania lại nhấn nhục ngồi vào bàn làm việc và chờ đợi một ngày mai thành thoi hơn. Ba chị em vẫn can đảm sống sau cái chết của của Tudanbích. Và ngay cả Liubov Andreevna, con người vô tư mà ta thường cho là "nhân vật tiêu cực", thực ra thâm tâm cũng đã chán ngấy cuộc đời cũ; và bà trở lại Paris, với mọi tình đau khổ, cũng chỉ là để tìm một thứ bồn phận nào đó, để đủ sức sống.

Những nhân vật của Sê Khốp tuy không hành động, nhưng họ đã truyền cho ta bao nhiêu khát vọng tương lai, từ cuộc sống sơ lầy cất cánh bay lên những bầu trời trong sáng hơn, chờ đợi những trận gió mới xua tan cái hơi oi bức, ngột ngạt vây quanh. Tác giả đã vươn lên khỏi hoàn cảnh sống và nhịp bước tiến lên theo từng vở kịch, không ngừng hoàn thiện tác phẩm của mình. Từ phát súng tự kết liễu đời mình của T'replev sang thái độ can đảm của Xonia, tới sự thèm khát sống của Irina, và kết thúc bằng lòng tin tưởng mãnh liệt của T'rophimov, nhiệt tình phấn khởi của Ania, Sê Khốp đã không chỉ mơ tưởng một ngày mai hạnh phúc mà tin chắc chắn rằng nó sẽ đến, phải đến.

Những vở kịch của Sê Khốp đã nhất trí kết hợp được nội dung cuộc sống thật hàng ngày và nội dung tư tưởng xã hội, triết học về cuộc sống đó. Nemirovich Dansenko đã nói: cái duyên dáng kỳ diệu của kịch Sê Khốp là ở "trong sự thật hàng ngày, sinh động và giản dị, kết hợp với một tính chất trữ tình sâu sắc". Do đó, tác phẩm của ông luôn luôn vươn lên ánh sáng, tràn đầy khát vọng tương lai, hoàn toàn không phải là yếu thế mà đầy đủ yếu tố của lạc quan chủ nghĩa. Ông đã biểu hiện chân thực cuộc đời, không gò ép, nghĩ rằng "hạnh phúc và mầm tươi vui của cuộc sống... nằm trong sự thực", và về cuối đời mình, ông đã bước đầu kết hợp được một cách có ý thức chủ nghĩa hiện thực phê phán với chủ nghĩa lãng mạn cách mạng.

Những vở kịch của Sê Khốp đã vượt qua ngoài giới hạn của thời gian và không gian, để mãi mãi tồn tại trong cái kho tàng của văn học thế giới, không phải đơn thuần chỉ vì nội dung tư tưởng tiến bộ và đời sống sinh động đã được thể hiện trong tác phẩm, mà còn là nhờ giá trị nghệ thuật tuyệt diệu của nó nữa. Một nghệ thuật đến nay vẫn còn rất mới mẻ, và đã xây dựng thành hẳn một loại kịch mang tên tác giả: "loại hài kịch trữ tình Sê Khốp".

Kịch của Sê Khốp thường thiếu một đề tài có kịch tính. Việc Nina muốn trở thành diễn viên, T'replev muốn trở thành nhà văn (*Chim hải âu*) Xerebriacov muốn bán cái trang trại nhưng vấp phải sự phản kháng của Voinizki (*Cậu Vania*), Onga, Masa, Irina muốn đi Moskva (*Ba chị em*), Liubov Andreevna bắt buộc phải cho bán đấu giá trại ấp của mình (*Vườn anh đào*) - bản thân tất cả những biến cố cơ bản đó chẳng có một ý nghĩa gì đặc biệt cả. Đây là sân khấu của những cảnh đời nguyên chất và chân thực, giản dị và phức tạp, như bản thân cuộc đời. Không có những cảnh ngộ ngặt nghèo, những hoàn cảnh căng thẳng, những tình tiết rắc rối, những "thắt nút" ly kỳ và "mở nút" hồi hộp. Tính chất bi thảm đáng thương cũng như mỉa mai tức cười của nhân vật không phải xây dựng trên hành động đặc biệt này nọ, mà trên cái cảnh trái ngược thường tình giữa ảo tưởng và thực tế, giữa cái chủ quan tĩnh tại của họ với cái xã hội bên ngoài luôn luôn chuyển biến.

Kịch Sê Khốp cũng không có những ngôi sao đột xuất, những nhân vật trung tâm. Tác giả không chỉ lo lắng đến số phận một con người riêng lẻ nào đó, mà trình bày cái đời sống vật chất và tinh thần của cả một xã hội con con bao gồm toàn bộ nhân vật của vở kịch. Ông giáo Metvedenco, anh địa chủ phá sản

Teleghin, người gác công Pherapon hay lão già Phier... hoàn toàn không phải là nhân vật phụ như ta thường quan niệm. Họ hoạt động ở sân khấu ít nhưng đều có cá tính rõ rệt, đều biểu hiện một khía cạnh của chủ đề và mãi mãi còn in sâu vào tâm trí người đọc, người xem. vở kịch *Cậu Vania* cũng có thể gọi là Bác sĩ Axt'rov, và trong *Vườn anh đào*, từ Liubov, Lopakhin, T'rophimov đến bộ ba Iasa, Đuniasa, Ephikhodov... biết lấy ai làm nhân vật chính? Tác giả tập trung sự chú ý của mình không phải vào sự đột xuất của một nhân vật trung tâm hoặc những biến cố bên ngoài, mà chỉ lấy sự việc xảy ra trong kịch làm cái cớ để đi sâu vào tình tiết nội tại của đề tài, đời sống bên trong của nhân vật, với tất cả những diễn biến và xung đột tâm lý.

Trong các vở kịch cổ xưa, cái đòn bẩy thúc cho mâu thuẫn phát triển thường là số mệnh. Trong cuộc đấu tranh khắc nghiệt với số mệnh, con người đã bộc lộ tất cả tính chất của mình ra. Từ kịch cổ điển với Shakespeare, Cornei, Molier tới kịch hiện đại, thì động cơ chính lại là tính cách của con người. Sự đối lập của các nhân vật có cá tính mãnh liệt - biểu hiện của cái thiện hoặc cái ác, của tình thương yêu hoặc lòng thù ghét - trở nên trung tâm của vở kịch, nguồn gốc của mâu thuẫn. Trong các vở kịch của mình, Sê Khốp đã thay cái Số mệnh cổ xưa và Con người Shakespear đó bằng Cuộc đời với tất cả ý nghĩa sâu sắc nhất của nó. Trong kịch Sê Khốp, không phải là tính cách con người quyết định sự tiến triển của vở kịch nữa, mà là những nguyên cơ ở ngoài con người, ở ngoài tính cách và đề tài, nằm ngay trong thực tế cuộc đời. Đây là sự xung đột giữa cảm quan, tâm trạng của nhân vật với cảnh sống bao quanh họ, nói rộng ra là giữa con người với thực tế, giữa cá nhân với xã hội. Tại sao T'replev khi bắt đầu đã có tên tuổi trong làng văn lại đi tự sát, tại sao Cậu Vania lại làm lành với Xerebriacov và tiếp tục làm việc để cung phụng hắn, tại sao ba chị em không đi Moskva, và tại sao Liubov Andreevna không giữ được cái vườn anh đào? Để trả lời từng ấy câu hỏi, chỉ có thể nói rằng: vì rằng cuộc đời trong cái buổi giao thời đó là như vậy!

Quan niệm nghệ thuật về nhân vật và kịch tính như vậy của Sê Khốp đã ảnh hưởng quyết định đến sự cấu tạo về mọi mặt của kịch bản. Nếu ta đi tìm trong kịch Sê Khốp những mâu thuẫn giữa tính cách nhân vật thì nó rất mơ hồ. Những nhân vật của kịch Sê Khốp, dù yêu hay ghét nhau, không bao giờ công khai xung đột với nhau. Hai mẹ con Arcadina và T'replev săn sóc nhau, chửi mắng nhau rồi lại làm lành với nhau, nhưng không bao giờ hiểu nhau; Xerebriacov bị Cậu Vania giết hụt nhưng vẫn tăng lời, không hề coi Vania là đối thủ đáng kể của mình, và đã chủ động giảng hòa; Andrei cãi lộn với ba chị em trong cái đêm có hỏa hoạn, rồi lại òa ra khóc và xin lỗi; hoặc T'rophimov đã đánh giá Lopakhin như một "thú dữ" rồi lại cho hắn có "tâm hồn tế nhị, thanh tao". Trong khi lựa chọn diễn tả tính cách của các nhân vật, tác giả còn dụng tâm lựa chọn không phải những con người xấu xa nhất hoặc tốt đẹp nhất, mà sáng tạo nên những tính cách nhiều màu vẻ, những con người sinh động đầy mâu thuẫn nội tại: do đó ông đã phản ánh được xác đáng thực chất xung đột giữa con người và cuộc sống đương thời.

Những vở kịch của Sê Khốp thường chứa đựng nhiều tình tiết và xung đột song song tồn tại, phát triển nhiều hướng đề tài khác nhau, xen kẽ vào nhau mà không tổn hại lẫn nhau. Ngoài ra, lại có cả những sự việc có tác dụng quan trọng đến nội dung vở kịch xảy ra ở ngoài sân khấu. Trong *Ba chị em*, ta nghe thấy nhắc đến gã tình nhân của Natasa là Protopopov; hoặc bà vợ cả đã quá cố của Xerebriacov trong *Cậu Vania* hoặc Grisa, Cậu con trai bị chết đuối của Liubov Andreevna, cùng với người tình ở Paris của bà ta, trong vở *Vườn anh đào*. Những nhân vật đó không hề xuất hiện, nhưng tưởng như lúc nào cũng có mặt trên sân khấu, tham gia vào các biến cố.

Văn của Sê Khốp vốn giản dị, rõ ràng mà không sơ lược. Trong khi sáng tạo ra lối hành văn riêng của mình, ông không cần tìm những hình thức mới, mà chỉ loại trừ những cái gì là thừa trong cái đã có sẵn. Do đó, lời văn đi thẳng đến độc giả bằng tư tưởng sáng sủa, hình ảnh chính xác của nó. Ngôn ngữ trong kịch Sê Khốp cũng chỉ là thứ tiếng nói quần chúng thường dùng hàng ngày. Nhưng một khi đã được

đưa vào kịch bản, thông qua miệng những nhân vật của Sê Khốp, thì nó đã gây nên những tác động rất khác xa với cái thông thường hàng ngày. Lời nói của nhân vật đều có cá tính riêng biệt, thường xoay quanh một vấn đề nhất định, phản ánh tính tình, sở thích, công việc và tâm tư riêng biệt của nhân vật. Đó là những câu nói rất cô đúc, những đoạn đối thoại lửng lơ, nhiều khi không ăn nhập gì với nhau cả, thiếu hẳn tính chất lô-gíc, nhân vật trong khi trò chuyện với nhau, dường như mỗi người vẫn theo đuổi một ý nghĩ riêng, kẻ hỏi thì không chờ đợi trả lời, kẻ trả lời thì cũng chỉ là một dịp để nói to những tâm tư riêng biệt của mình lên thôi; chỉ cốt nói mà không cần nghe, mỗi người tự quay về cái thế giới trung tâm là cõi lòng thầm kín của mình.

Đó là thứ ngôn ngữ không dùng để diễn đạt tình cảm mà tự bản thân nó đã biến thành tình cảm rồi. Cái mà người ta thường gọi là "ý ngoài lời". Như khi ta vào một khu rừng, bỗng thấy khí mát bao quanh, mà biết rằng một dòng suối ngầm đang róc rách chảy trong lòng đất. Sau mỗi câu nói bình thường, kín đáo đó đều có ẩn một tư tưởng, dào dạt một tình cảm, gây thành một thứ đối thoại nội tâm, một chiều sâu thứ ba, một trận sóng ngầm. Và nó bỗng nhiên có cái phép màu nhiệm là tạo nên một cái không khí rất đặc sắc, rất nồng đậm, đầy hơi thở của cuộc sống. Có đọc kỹ kịch Sê Khốp, ta mới đắm mình được vào cái không khí đó, linh cảm hết cái "ý ngoài lời", như mùa xuân sờ thấy nhựa xanh tươi căng ứ trên mỗi búp lộc non tơ.

Kịch Sê Khốp không những chỉ nói bằng lời mà còn nói bằng "im lặng", nói rất nhiều và rất hùng hồn nữa kia. Đây không phải là cái phút giây "im lặng" chết, trống rỗng, mà cái phút giây "im lặng" kéo dài trước hoặc sau một cơn giông tố, diễn tả những nội tâm vô cùng phiến toái, cả những tình cảm đôi khi mãnh liệt nữa. Cái "ý ngoài lời" và cái "im lặng" đó là tiết tấu đặc trưng của kịch Sê Khốp, một thứ tiết tấu từ ngoài đời vang hưởng vào trong tác phẩm.

Sê Khốp không phải chỉ là nhà thơ của kịch, mà còn là đạo diễn, họa sỹ, nhạc sỹ trong kịch. Đó là những lối chú thích nửa vờ, như "rưng rưng nước mắt", "cười qua hàng lệ" - đó là vàng trắng trên mặt hồ quê hương của con "chim hải âu"... ánh lửa đám cháy đầy tính chất tượng trưng, đổ rực qua khung cửa sổ buồng "ba chị em"... cái "vườn anh đào" nở hoa trắng xóa... mỗi phong cảnh tưởng như mỗi tác phẩm của nhà danh họa nước Nga Levitan, bạn thân của Sê Khốp. Phong cảnh ở đây không hạn chế trong phạm vi thụ động làm một thứ "phông" trang trí đơn thuần, mà nó đã thành một loại nhân vật, tham gia trực tiếp vào mọi biến cố của cuộc sống sân khấu, làm tôn thêm nội dung tư tưởng của đề tài. Nhưng cái gì đã góp phần lớn tạo nên không khí trữ tình của kịch Sê Khốp? Phải chăng đó là những âm thanh rung động đến đáy tâm hồn? Tiếng sáo miệng, tiếng nhạc "van-xơ" buồn, tiếng mõ cặm canh, tiếng chuông báo hỏa đồ hồi và tiếng hú gọi nhau, tiếng đàn đứt dây xa xôi như tự trên trời vẳng xuống, tiếng khóa kêu rít trong ổ khóa và tiếng rít dẫn cây âm vang buồn bã... bao nhiêu thanh âm là bấy nhiêu tâm tình được gọi cảm. Tưởng như Sê Khốp đã mang theo cả âm hưởng của những bản "Sô-nát dưới ánh trăng" và "Đêm trường" của Sôpanh nhà nhạc sĩ vĩ đại mà ông yêu thích từ nhỏ, vào giữa mỗi dòng chữ của mình. Quả là một thứ hiện thực đã biến đổi dung nhan và cất cánh bay lên, đầy tứ thơ và ý nhạc, được nâng lên tới một mức độ tượng trưng đầy sức truyền cảm.

Sê Khốp - "nhà văn với cách nhìn xã hội rất tinh đời" - đã kế thừa và mở rộng truyền thống chủ nghĩa hiện thực phê phán Nga.

Mọi hạng người trai gái, già trẻ, sang hèn, hàng ngày vốn sống hiu hắt, mất tăm trong cái đám đông hỗn độn, vô danh, một khi được ngòi bút thần kỳ của tác giả điểm tới, là bỗng lồ lộ xuất hiện lên thành những nhân vật điển hình, từ tên tuổi, diện mạo rõ ràng cận kề đến những tính tình, tâm tư vô cùng chân thực. Hình ảnh nhân vật của Sê Khốp, chỉ một lần xem qua, là mãi mãi còn in sâu vào trí nhớ, còn ám ảnh trong lòng người đọc không nguôi suy nghĩ đến số phận của họ. Tác giả hiểu thấu nhân vật của mình như mỗi nét trên bàn tay, và mỗi điển hình đó là một cái chìa khóa để mở cửa tâm hồn tìm hiểu hàng ngàn vạn con người cùng loại.

Nhà đại văn hào Nga L.Tôn-sô-i đã nói "Theo ý tôi, Sê Khốp đã sáng tạo ra những hình thái văn chương mới, hoàn toàn mới cho tất cả thế giới, những hình thái mà tôi chưa hề thấy ở đâu cả... Sê Khốp là một nghệ sĩ vô song. Một nghệ sĩ của cuộc sống. Và giá trị tác phẩm của ông ta ở chỗ nó gần gũi và dễ hiểu. Không những cho mỗi người Nga, mà cho mỗi con người nói chung. Đó chính là cái chủ yếu... Sê Khốp là Puskin bằng văn xuôi".

NHỊ CA

Nhân vật

Andrei Xergeevich Prozorov

Natalia Ivanovna: Vị hôn thê sau trở thành vợ của Andrei

Olga

Masa: Em gái của Andrei

Irina

Phedor Ilich Culigin: Giáo sư trung học, chồng của Masa

Alexandr Ignatievich Versinin: Trung tá đoàn trưởng pháo binh

Nicolai Vovich Tudanbich: Nam tước, trung úy

Vaxili Vaxilievich Xolioni: Thượng úy

Ivan Romanovich Trebutikin: Bác sĩ quân y

Alexei Pet'rovich Rode: Thiếu úy

Pheradon: Người gác nhà hội đồng tự trị địa phương

Anphixa: Vú già, 80 tuổi

Kịch xảy ra tại một tỉnh lỵ.

Hồi một

Tại nhà Prozorov. Một phòng khách có cột, sau hàng cột người ta thấy một gian buồng lớn. Giữa trưa, trời nắng, bên ngoài cảnh vật tươi vui. Trong buồng, đang bày bàn ăn bữa sáng. Olga, mặc đồng phục giáo viên trường nữ học, màu xanh đứng thẳng vừa đi vừa chữa bài vở học trò. Masa, mặc đồ đen, mũ đặt trên đầu gối, ngồi đọc một quyển sách; Irina, mặc đồ trắng, đứng tư lự.

Olga: - Từ khi ba chúng mình mất đến nay thế là đã chẵn một năm rồi đấy Irina nhỉ! Lại đúng vào hôm nay, mùng năm tháng năm, ngày sinh nhật của em. Hôm đó, rét lắm, ngoài trời tuyết rơi. Chị cứ tưởng không sao sống nổi qua cảnh đau buồn đó. Còn em thì nằm ở đấy sóng soài mê man như người chết. Ấy thế mà, một năm qua đi, giờ nhắc lại chuyện cũ chúng mình cũng không thấy quá buồn phiền nữa, còn em thì hôm nay mặc áo trắng, tươi hơn hớn như thế kia.

(Chuông đồng hồ điểm mười hai giờ trưa)

Lúc đó chuông đồng hồ này điểm như thế này.

(Im lặng)

Chị nhớ lúc người ta đưa ba đi, nhạc cử lên, có bắn hàng loạt súng ở ngoài nghĩa trang. Cha là thiếu tướng đại đoàn trưởng, ấy thế mà ít người đi đưa đám. Kể ra lúc đó trời mưa. Trời mưa như trút và tuyết rơi.

Irina: - Nhắc lại những kỷ niệm cũ ấy làm gì!

(Sau hàng cột, trong gian buồng ăn ấy thấy có nam tước Tudanbich, Trebutikin và Xolioni đứng cạnh bàn)

Olga: - Hôm nay trời đẹp, có thể mở toang cửa sổ ra, ấy thế mà những cây bạch dương vẫn chưa ra lá. Khi ba được bổ nhiệm làm đoàn trưởng ở đây, ba đã cùng chị em mình rời khỏi Moskva. Đến nay đã mười một năm qua, nhưng chị vẫn nhớ rành rành - cũng vào dạo đầu tháng năm như thế này - toàn Moskva nở hoa. Trời đẹp, mọi vật đều tràn ngập ánh nắng. Thấm thoát mười một năm rồi! Thế mà chị tưởng như câu chuyện mới xảy ra hôm qua. Trời ơi! Sáng nay tỉnh dậy, chị thấy ánh sáng tràn ngập, chị thấy mùa xuân mà lòng chị từng bừng vui sướng. Chị bỗng náo nức muốn về quê.

Trebutikin: - Anh nói thật là buồn cười!

Tudanbich: - Đã đành, toàn là chuyện tầm bậy cả.

(Masa, vẻ trầm ngâm, mắt chăm chú đọc sách, miệng khẽ huýt sáo)

Olga: - Masa, thôi đừng huýt sáo nữa. Sao lại làm như thế!

(Im lặng)

Vì ngày nào chị cũng phải tới trường, rồi sau đó phải dạy đến tận chiều tối, nên chị thường nhức đầu và cứ tưởng mình xem chừng già đi. Thực ra sau bốn năm làm việc ở nhà trường, chị cảm thấy sức lực và tuổi xuân của mình ngày càng mòn mỏi trôi đi. Bấy lâu cái điều mơ ước duy nhất kia ngày càng rõ rệt và lớn mãi lên...

Irina: - Trở về Moskva. Bán cái nhà này đi, có gì thu xếp tất cả mọi việc ở đây rồi lên đường đi...

Olga: - Phải! Càng chóng càng hay.

(Trebutikin và Tudanbich cùng cười)

Irina: - Andrei chắc chắn sẽ làm giáo sư, vả lại trước sau thì anh ấy cũng chẳng sống ở đây. Nhưng còn chị Masa đáng thương thì có khó khăn một chút.

Olga: - Chị Masa thì hàng năm sẽ đến nghỉ hè ở Moskva.

(Masa khe khẽ huýt sáo)

Irina: - Nhờ trời, mọi việc sẽ đâu vào đấy cả cho mà xem. (Nhìn qua cửa sổ) Hôm nay thật đẹp trời.

Em cũng chẳng hiểu sao lòng em tràn đầy ánh nắng: sáng hôm nay, em mới sức nhớ ra là ngày sinh nhật của em, thế rồi bỗng nhiên hồi tưởng lại hồi nhỏ, hồi mẹ hãy còn sống và cảm thấy vui sướng. Và bao nhiêu, biết bao nhiêu ý nghĩ êm đềm làm rung động lòng em!

Olga: - Hôm nay, em hơn hở trông lại càng xinh hơn ngày thường. Cả Masa nữa cũng rất đẹp. Andrei trông cũng dễ coi, chỉ phải cái đã phát phì, nên trông không hợp với anh ấy. Còn chị, thế là già đi nhiều, gầy sút đi trông thấy, tất cả chỉ vì cứ phải luôn luôn câu gắt với lũ học trò. Đây, em cứ xem như hôm nay, được nghỉ ở nhà, được một ngày nhàn rồi, đầu chị không nhức nữa và còn cảm thấy mình trẻ hơn hôm qua. Chị mới hăm tám tuổi đầu... Việc gì cũng đâu vào đấy. Cố nhiên cái gì cũng do trời định, nhưng chị nghĩ nếu chị lấy chồng và được ở nhà suốt ngày, thì mọi việc sẽ còn tốt hơn nữa kia.

(Im lặng)

Chị nhất định sẽ yêu chồng chị.

Tudanbich: *(Nói với Xolioni)* - Thôi, tôi nghe ông nói nhảm nhí thế đã phát ngấy rồi! (Đi sang phòng khách) Tôi quên chưa nói với các cô. Ông đoàn trưởng pháo binh mới của chúng tôi là Versinin, hôm nay sẽ đến thăm các cô đây*(Ngồi trước đàn dương cầm)*.

Olga: - Mời ông ấy cứ đến! Tôi rất vui lòng được đón tiếp.

Irina: - Ông ta có già không?

Tudanbich: - Không, chưa đến nỗi già. Bốn mươi, bốn năm tuổi là cùng. *(Khe khẽ dạo nhạc)* Theo tôi thì cũng có vẻ một người đứng đắn đấy. Và chắc chắn là không ngốc. Chỉ phải cái nói nhiều.

Irina: - Thế có phải là một nhân vật thú vị không?

Tudanbich: - Vâng, cũng khá. Nhưng ông ta đã có vợ, một bà nhạc và hai đứa con gái nhỏ. Ông ta tục huyền. Đi thăm ai ông cũng nói rằng mình có một vợ và hai con. Rồi ông ta cũng sẽ nói với các cô cho mà xem. Bà vợ thì quả là thứ đàn bà gàn dở, tóc kết bím dài như con gái, lúc nói chỉ dùng toàn những danh từ huênh hoang, chỉ biết nói giọng triết lý lại còn hay tìm cách quỵên sinh, chắc để làm khổ ông chồng. Nếu vợ mà như thế thì tôi đã bỏ quách từ lâu. Nhưng ông ta thì vẫn chịu đựng được và chỉ biết kêu rên mà thôi.

Xolioni: *(Đi sang phòng khách cùng với Trebutikin)* - Một tay tôi chỉ nhấc được 25 cân, nhưng nếu hai tay thì nhấc được 80, có khi 95 cân. Do đó tôi kết luận rằng sức của hai người không phải là gấp đôi mà gấp ba lần sức của một người, có khi hơn nữa...

Trebutikin: *(Vừa đi vừa đọc báo)* - Cách chữa rụng tóc... trộn hai đồng cân long não vào nửa lít rượu... hoà tan và dùng hàng ngày... *(Viết vào sổ tay)* Tôi phải ghi lại. *(Nói với Xolioni)* à làm như thế này: lấy một chiếc nút có một ống thủy tinh nhỏ cắm xuyên qua đem nút vào miệng chai... Thế rồi, lấy một dúm cái thứ phèn chua vẫn thường hay dùng ấy mà...

Irina: - Ivan Romanovich! Ivan Romanovich thân mến!

Trebutikin: - Cái gì thế hử cô cháu gái xinh xắn của bác?

Irina: - Bác bảo cho cháu biết, tại sao hôm nay cháu lại sung sướng thế này? Hình như cháu đang giương buồm đi dưới bầu trời xanh lồng lộng có đàn chim trắng lớn nhào bay. Tại sao như thế? Tại sao vậy hử bác?

Trebutikin: *(Ấu yếm hôn bàn tay Irina)* - Con chim trắng xinh đẹp của bác...

Irina: - Sáng nay, sau khi cháu tỉnh dậy và rửa mặt xong bỗng nhiên cháu cảm thấy mình đều hiểu rõ ràng mọi sự vật ở cõi đời này và tưởng rằng đã biết mình phải sống thế nào đây. Bác Ivan Romanovich thân mến, giờ đây cháu biết cả rồi. Người ta bất cứ ai cũng phải làm việc, cũng phải đổ mồ hôi đổi lấy miếng ăn, - đó là ý nghĩa và mục đích cuộc đời, hạnh phúc và niềm phấn khởi của con người. Vui sướng thay được làm người thợ dệt từ tờ mờ sáng đập đá trên đường; hay người chăn cừ, hay người giáo viên dạy trẻ học, hay người thợ máy trên đầu máy xe lửa của anh ta... Trời ơi! thà làm

một con bò hay một con ngựa mà làm việc, cũng còn hơn cái người thiếu phụ ngủ đầy giấc đến trưa mới dậy, uống cà phê ngay ở trên giường và ngắm vuốt quần áo hàng hai tiếng đồng hồ... Ôi! Thật là kinh tởm! Cháu khao khát làm việc như khát nước trong ngày oi bức. Bác Ivan Romanovich ạ, nếu cháu không dậy sớm để làm việc thì xin bác tuyệt giao với cháu đi.

Trebutikin: *(Áu yếm)* - Bác sẽ tuyệt giao, nhất định, bác sẽ tuyệt giao.

Olga: - Cha chúng cháu đã dạy chị em chúng cháu quen dậy lúc bảy giờ. Irina cũng bảy giờ mới tỉnh dậy nhưng nếu còn nằm ở giường nghĩ ngợi ít nhất cũng đến chín giờ. Gớm! Nghiêm trang ghê quá!
(Cười)

Irina: - Chị cứ quen coi em như trẻ con, nên khi thấy mặt em nghiêm trang mới lấy làm lạ thôi. Em hai mươi tuổi rồi!

Tudanbich: - Khao khát làm việc, a! Trời ơi, điều đó thì tôi hiểu lắm rồi! Suốt đời, tôi chưa bao giờ làm gì cả. Tôi ở ở Peterburg, một thành phố lạnh lẽo và nhàn rỗi, trong một gia đình không biết công việc và lo lắng là cái gì. Tôi hãy còn nhớ, mỗi lần ở trường sĩ quan trở về nhà, khi tên đầy tớ tháo ủng cho tôi, tôi còn hạch sách này nọ, còn bà mẹ tôi thì đứng cạnh ngắm nghía tôi ngây ngất, và còn lấy làm ngạc nhiên khi thấy người khác không nhìn tôi như vậy. Người ta tránh cho tôi không phải làm việc. Nhưng liệu có tránh được mãi không? Khó lắm! Đã đến lúc mà ta thấy một tảng đá băng đồ sộ đổ xuống đầu chúng ta, một cơn giông tố dữ dội và tốt lành sắp diễn ra; nó đang kéo đến, nó đã tới gần bên, rồi chẳng bao lâu nữa nó sẽ quét sạch khỏi xã hội chúng ta tính lười biếng, thờ ơ, coi khinh lao động, nỗi buồn chán lây lữa. Tôi sẽ đi làm việc, và khoảng hai mươi năm hoặc ba mươi năm nữa, mọi người cũng sẽ làm việc! Tất cả mọi người!

Trebutikin: - Riêng tôi thì không.

Tudanbich: - Cụ không thuộc vào số đó.

Xolioni: - Hai mươi năm năm nữa thì ông sẽ không còn ở cõi đời này nữa. Độ hai hoặc ba năm nữa, ông sẽ ngộ gió lẩn đùng ra chết, hoặc là gặp lúc nổi xung lên, thừa tiên ông thân mến của tôi, tôi sẽ bắn cho ông một phát vào sọ *(Rút ở trong túi ra một lọ nước hoa và vẩy lên ngực, hai bàn tay)*.

Trebutikin: *(Cười)* - Quả thực là tôi chưa bao giờ làm hết. Từ khi ra khỏi trường đại học, tôi không hề đụng mười đầu ngón tay mó vào việc gì. Ngoài báo chí ra, tôi không hề đọc gì cả, một quyển sách cũng không... *(Rút ở trong túi ra một tờ báo khác)*. Đây này!... Ví dụ tôi đọc báo biết là có một anh, chàng Dobroliubov [\(1\)](#). Nhưng anh ta đã viết những gì, thì tôi không hề biết... Ai mà biết được!
(Có tiếng gõ vào trần nhà từ gác dưới vắng lên)

A, đây rồi... Họ gọi tôi ở dưới nhà, có người đến tìm tôi. Hãy đợi một lát... tôi xin trở lại ngay...
(Chải lại râu và vội vàng đi vào).

Irina: - Ông cụ lại sắp bày vẽ ra cái trò gì đây.

Tudanbich: - Đúng đấy. Ông cụ trịnh trọng đi ra như vậy, chắc chắn sẽ có quà tặng cho cô ngay bây giờ.

Irina: - Thật bực cả mình.

Olga: - Ủ, chán thực. Lúc nào ông ta cũng vẫn cứ làm cái trò ngớ ngẩn.

Masa: - "Một cây sồi xanh tươi mọc trên bờ vịnh, quanh thân cây một cây xích vàng... quanh thân cây, một cây xích vàng..."[\(2\)](#)

(Đứng lên khe khẽ hát)

Olga: - Masa, hôm nay em không được vui sao?

(Masa khe khẽ hát và đội mũ)

Olga: - Em đi đâu đấy?

Masa: - Em về nhà đây?

Irina: - Bỏ về nhà thế thì lạ thật.

Tudanbich: - Cô bỏ về giữa ngày sinh nhật của em cô à?

Masa: - Thế thì đã sao... Tôi, tôi sẽ quay trở lại. Chào em gái ngoan của chị...*(Ôm hôn Irina)* Một lần nữa chúc em mạnh khỏe và hạnh phúc. Ngày trước, hồi ba còn sống, mỗi lần sinh nhật của chúng ta là thường có đến hàng ba bốn chục sĩ quan đến dự, thật là tấp nập! Còn bây giờ thì chỉ còn trơ ra vài mống với nhau, vắng lặng tưởng như ở giữa bãi sa mạc ấy. Chị đi đây... Hôm nay chị buồn lắm, chán ngán ngất, thôi chị có nói gì em cũng đừng chấp; *(Mỉm cười rung rung nước mắt)* Chị em mình sẽ nói chuyện sau vậy, em yêu quý của chị, thôi chào em, chị đi nhé. - Mà đi đâu bây giờ? Chị cũng chẳng biết nữa.

Irina: *(Giận dữ)* - Hừ, chị thật là...

Olga: *(Rung rung nước mắt)* - Masa ạ, chị hiểu em lắm.

Xolioni: - Nếu một người đàn ông mà nói triết lý, thì đó là nguy lý, hay là nguy biện; nhưng nếu lại một hoặc hai người đàn bà mà nói triết lý, thì đúng chỉ là nói những chuyện buồn ngủ gât mà thôi.

Masa: - Anh muốn nói gì thế, cái anh quỷ quái này.

Xolioni: - Có nói gì đâu. "Hắn ta chưa kịp kêu trời! Thì con gấu đã vồ hắn ta mất rồi" [\(1\)](#)
(Im lặng)

Masa: *(Gắt với Olga)* - Chị đừng khóc nữa!

(Anphixa và Pherapon bưng một chiếc bánh ngọt đi ra.)

Anphixa: - Bác Pherapon ơi, lại đây này. Chân bác sạch đấy chứ, vào đây.*(Nói với Irina)* Ông Mikhai Ivanovich Protopopov ở ngoài hội đồng tự trị địa phương sai mang bánh này đến biếu cô.

Irina: - Cảm ơn. Nói với ông ta tôi gửi lời cảm ơn *(Cầm lấy bánh)*

Pherapon: - Cái gì ạ?

Irina: *(Nói to hơn)* - Tôi gửi lời cảm ơn.

Olga: - Vú già này, cho bác ta một miếng bánh. Bác Pherapon, thôi, đi ra, rồi người ta sẽ cho bác bánh nhé.

Pherapon: - Cái gì ạ?

Anphixa: - Ta đi thôi, bác Pherapon Spiridonovich. Ta đi thôi, bác... *(Cùng vào với Pherapon)*.

Masa: - Chị không ưa ông Pherapon, chẳng nhớ đó là Mikhai Potapovich hay là Ivanovich nữa. Không nên mời ông ta đến đây.

Irina: - Em không mời ông ta.

Masa: - Thế thì tốt lắm.

(Trebutikin đi ra, theo sau là một người lính bưng một chiếc ấm đun trà bằng bạc. Tiếng kêu kinh ngạc và bực tức nổi lên.)

Olga: *(Lấy hai tay che mặt)* - Ấm đun trà! Thật kinh quá! *(Đi sang buồng ăn, về phía bàn)*

Irina: - Bác Ivan Romanovich, bác làm cái gì thế!

Tudanbich: *(Cười)* - Tôi đã bảo với cô rồi kia mà!

Masa: - Bác Ivan Romanovich, thật bác không biết ngượng à!

Trebutikin: - Các cháu hiền lành ngoan ngoãn của bác, bác chỉ còn có mình các cháu, các cháu là người thân thiết nhất của bác trên đời này. Bác sắp sáu mươi tuổi rồi, bác là một ông già cô độc, bỏ đi thôi. ... Bác chẳng có gì quý báu trừ cái tình yêu đối với các cháu. Nếu không có các cháu, thì bác không còn sống ở đời này từ lâu rồi...*(Nói với Irina)* Cháu yêu quý của bác, bác biết cháu từ lúc cháu mới đẻ. Bác đã bế cháu trong tay... Trước đây, bác rất yêu người mẹ đã quá cố của các cháu.

Irina: - Nhưng sao bác lại đi mua thứ quà đắt tiền thế?

Trebutikin: *(Giận dữ, giọng nói nghẹn ngào)* - Quà đắt tiền... Hừ! Thôi đi các cô...! *(Nói với lính hầu)* Dem đặt cái ấm vào kia... *(Mĩa mai)* Quà đắt tiền!...

(Người lính hầu mang ấm vào buồng ăn.)

Anphixa: *(Đi ngang qua phòng khách)* - Kia các cô có một ông trung tá lạ mặt đến thăm! Ông ta đã cởi áo khoác ngoài rồi, ông ta đang đi vào đây, các cô ạ. Irina bé bỏng của tôi ơi, nhớ là phải thật niềm nở và nhã nhặn nhé... *(Đi vào)* Đáng lẽ phải ăn sáng từ lâu kia rồi đây... Trời ơi!

Tudanbich: - Chắc là ông Versinin.

(Versinin đi ra.)

Tudanbich: - Trung tá Versinin.

Versinin: *(Nói với Masa và Irina)* - Tôi rất hân hạnh xin phép tự giới thiệu: Versinin. Tôi rất, rất lấy làm sung sướng là cuối cùng được tới thăm các cô ở đây. ải chà, ải chà, các cô đều thay đổi chóng quá đi mất!

Irina: - Mời ông ngồi! Chúng tôi rất lấy làm sung sướng.

Versinin: *(Vui vẻ)* - Tôi rất vui mừng, rất vui mừng. Các cô ba chị em cả thấy phải không? Tôi nhớ hồi đó, mới là ba cô bé con thôi. Tôi quên nét mặt các cô rồi. Nhưng tôi còn nhớ rõ ràng đại tá Prozorov, ông thân sinh ra các cô, có ba cô con gái nhỏ mà chính mắt tôi đã được trông thấy. Thời gian trôi qua nhanh thật! Chà, chà, thời gian trôi qua nhanh thật!

Tudanbich: - Alexandr Ignarievich ở Moskva lại đây.

Irina: - Ở Moskva lại sao? Ông ở Moskva lại sao?

Versinin: - Vâng, tôi ở Moskva lại. Ông thân sinh các cô hồi còn sống làm đoàn trưởng pháo binh ở đó, và lúc bấy giờ tôi cũng là sĩ quan trong đại đoàn đó. *(Nói với Masa)* Tôi hình như còn mang máng nhớ tới khuôn mặt cô.

Masa: - Còn tôi, thì tôi quên hẳn ông rồi.

Irina: - Olga! Olga! *(Gọi vọng vào trong buồng ăn)* Olga, chị ra đây nào!

(Olga từ trong buồng ăn bước sang phòng khách.)

Irina: - Chị Olga này, trung tá Versinin ở Moskva lại đây.

Versinin: - À, thế ra cô là Olga Xergeevna, cô chị cả đấy à... Còn cô, cô là Masa... Và cô là Irina, cô em út...

Olga: - Ông ở Moskva lại ạ?

Versinin: - Vâng. Tôi theo học và bắt đầu nhận chức ở Moskva; tôi làm việc ở đó khá lâu, rồi sau được bổ nhiệm về đây chỉ huy đơn vị pháo binh và giờ thì tôi ở đây, như các cô thấy đấy. Thực ra thì tôi không còn nhớ các cô nữa, tôi chỉ nhớ là các cô có ba chị em. Ông thân sinh ra các cô thì vẫn còn khắc sâu trong trí nhớ của tôi, tôi chỉ việc nhắm mắt lại là thấy ngay ông cụ như đang sống. Ngày trước, ở Moskva, đôi khi tôi có đến nhà các cô...

Olga: - Tôi vẫn tưởng là nhớ được hết mọi người ấy thế mà...

Versinin: - Tôi tên là Alexandr Ignatievich.

Irina: - Alexandr Ignatievich, ông ở Moskva lại... thật không ngờ tới được!

Olga: - Còn chúng tôi, thì chúng tôi sắp dọn trở về Moskva đây.

Irina: - Chúng tôi định mùa thu này thì về ở đó. Đây là thành phố quê hương của chúng tôi, chúng tôi sinh đẻ ở đây... ở phố Basmacnaia cũ...

(Cả hai chị em vui vẻ reo cười.)

Masa: - Thật không ngờ là được gặp lại một người đồng hương(Bồng bột). Giờ thì em nhớ ra rồi. Olga ạ, chị có nhớ ở nhà ta lúc đó vẫn nhắc đến anh chàng "thiếu tá si tình" không? Lúc đó ông đóng trung uý và ông đang yêu một cô nào đó. Mọi người luôn luôn trêu chọc ông, gọi ông là thiếu tá, tôi

cũng chẳng hiểu vì sao nữa...

Versinin: (*Cười*) - Vâng, phải đấy... Ông thiếu tá si tình, đúng thế. ..

Masa: - Lúc đó ông chỉ mới để râu mép... Chao ôi! Ông già đi nhanh quá (*Rung rung nước mắt*) Ông già đi nhanh.

Versinin: - Vâng, hồi mà người ta gọi tôi là "thiếu tá si tình" tôi hãy còn trẻ và si tình. Nhưng bây giờ thì không như thế nữa rồi.

Olga: - Ông chưa có một sợi tóc bạc nào cả. Ông có già đi nhưng vẫn chưa phải là một ông già.

Versinin: - Ấy thế mà tôi đã bốn mươi ba tuổi rồi. Các cô rời Moskva đã được lâu chưa?

Irina: - Mười một năm rồi. Nhưng mà, Masa tại sao chị lại khóc, chị mới kỳ lạ thực... (*Rung rung nước mắt*) Không thì cả em, em cũng lại khóc nốt đây này...

Masa: - Không sao cả. Thế ông ở phố nào?

Versinin: - Phố Basmasnaia cũ.

Olga: - Chúng tôi cũng ở cùng phố ấy...

Versinin: - Có một dạo tôi ở phố Nemetscaia. Tôi thường ở đó đi tới Doanh trại đỏ. Trên quảng trường ấy, có một cái cầu quang cảnh thê lương, dưới gầm cầu nước cuộn cuộn chảy. Một người cô đơn mà đến đây ắt thấy nao nao buồn.

(*Im lặng*)

Thế nhưng, dòng sông ở đây mới to rộng, giàu đẹp làm sao! Một con sông tuyệt đẹp!

Olga: - Vâng, đúng thế, nhưng chỉ phải cái lạnh lắm, ở đây lạnh và nhiều muối...

Versinin: - Ô, nói gì thế! Khí hậu ở đây tốt và lành mạnh, đúng là thứ khí hậu của vùng Slavor. Rừng rú, sông ngòi..., lại cả cây bạch dương nữa ba cô ạ. Tôi không thích cây nào bằng những cây bạch dương xinh xắn và bình dị. Sông ở đây tốt lắm. Chỉ có một điều khiến tôi lấy làm quái lạ, là nhà ga cách đây những hai mươi dặm... Cũng chẳng ai hiểu tại sao như vậy nữa.

Xolioni: - Tôi thì tôi hiểu tại sao như vậy.

(*Mọi người nhìn Xolioni.*)

Bởi vì nếu nhà ga ở gần, thì nó sẽ không ở xa, mà nếu nó ở xa, tức là nó không ở gần.

(*Im lặng ngưng ngưng.*)

Tudanbich: - Xaxili Vaxilievich là một tay chuyên bông đùa.

Olga: - Bây giờ thì tôi đã nhớ ra ông rồi. Vâng, tôi nhớ ra rồi.

Versinin: - Tôi có biết bà thân sinh ra cô.

Trebutikin: - Bà ta rất tốt, cầu Chúa cho bà ta hưởng phúc ở thiên đường.

Irina: - Mẹ mai táng ở Moskva.

Olga: - Tại nghĩa địa Novodevit'sie...

Masa: - Nay ông, thế mà tôi bắt đầu quên nét mặt của mẹ tôi rồi đó. Cả chúng ta nữa, rồi cũng sẽ bị quên như thế thôi. Người ta sẽ quên chúng ta.

Versinin: - Phải. Người ta sẽ quên. Đó là số phận chúng ta, không còn cách nào khác được. Những cái gì hiện giờ đối với chúng ta có vẻ quan trọng, nghiêm túc, đầy ý nghĩa, rồi cũng đến lúc sẽ bị quên lãng hoặc sẽ thành không quan trọng nữa.

(*Im lặng*)

Có một điều thú vị là, hiện nay chúng ta hoàn toàn không thể biết được ngày mai cái gì sẽ được xem là cao quý và quan trọng hoặc ngược lại cái gì sẽ được xem là tầm thường và lố bịch. Nhưng phát minh của Copernic hoặc Cristoph Columb lúc đầu chẳng có vẻ là vô ích và lố bịch đâu, trong khi người ta tưởng đâu tìm thấy chân lý trong những tác phẩm vô vị của một

anh chàng lập dị nào đó? Cũng có thể là cuộc sống hôm nay mà chúng ta ưa thích, một ngày kia sẽ

bị coi là thật quái gở, vô vị, ngu xuẩn, không được trong sạch và biết đâu, có khi còn tội lỗi nữa.

Tudanbich: - Biết đâu đây? Có khi người ta lại thấy cuộc sống đó không thiếu phần vĩ đại và nhắc tới nó một cách kính trọng? Ngày nay không còn nhục hình, xử trảm và xâm lăng nữa, nhưng đồng thời còn bao nhiêu là đau khổ!

Xolioni: (*Giọng the thé*) - Tí ti, tí ti, tí ti... Ông nam tước có thể nhịn ăn miễn là người ta cứ để mặc ông triết lý suông.

Tudanbich: - Vaxili Vaxilievich, xin ông để yên cho tôi nhờ... (*Thay đổi chỗ ngồi*) Thực ra thế này mãi thì cuối cùng cũng đâm chán.

Xolioni: (*Giọng the thé*) - Tí ti, tí ti, tí ti...

Tudanbich: (*Nói với Versinin*) - Tuy vậy, những đau khổ mà ta thấy trong thời buổi này - sao mà nhiều thế! - Tuy vậy cũng chứng tỏ rằng xã hội đã đạt tới một trình độ tinh thần nào đó.

Versinin: - Vâng, cái đó là dĩ nhiên.

Trebutikin: - Nay ông nam tước, ông vừa nói đến một ngày kia người ta sẽ bảo cuộc sống chúng ta là vĩ đại, thế nhưng, con người thì vẫn thấp bé... (*Đứng dậy*) Ông xem tôi thấp bé như thế đây. Bảo rằng cuộc sống của tôi vĩ đại, thì chắc chắn chỉ để an ủi mà thôi.

(*Tiếng đàn đề cầm dạo ở hậu trường*)

Masa: - Đó là anh Andrei của chúng tôi kéo đàn đấy.

Irina: - Anh Andrei chúng tôi học rất giỏi. Anh ấy chắc sẽ là giáo sư đại học. Cha trước làm quân nhân, con trai lại chỉ muốn đi theo con đường học vấn.

Masa: - Đó là ý muốn của cha.

Olga: - Hôm nay, chúng tôi trêu anh ấy ghê lắm. Hình như anh ấy có hơi si tình.

Irina: - Mê một cô gái trẻ tuổi ở đây. Chắc là hôm nay cô ta sẽ đến thăm chúng ta đấy.

Masa: - Trời ơi! Cô ta ăn vận mới hay chứ! Không phải là quần áo cô ta xấu hoặc lỗi thời, mà là thảm hại. Một cái váy trông thực dơ dáy, loè loẹt, ngả sang màu vàng có viền rua nhỏ, và một cái áo đỏ chói. Và đôi má kỳ cọ bóng nhoáng! Em không thể nào cho là Andrei lại yêu cô ta được, dù sao anh ấy cũng có mắt chứ. Anh ấy làm thế chỉ cốt để đùa chơi và chọc tức chúng mình thôi. Hôm qua, em nghe nói cô ta sẽ kết hôn với ông chủ tịch hội đồng tự trị địa phương Protopopov. Thế càng tốt... (*Gọi vọng sang cửa bên cạnh*) Anh Andrei ơi, ra đây! Anh ra đây một lát thôi mà!

(*Andrei ra*)

Olga: - Đây là anh tôi, Andrei Xergeevich.

Versinin: - Tôi là Versinin.

Andrei: - Tôi là Prozorov. (*Lau mồ hôi trên mắt*) Ông chỉ huy pháo binh phải không?

Olga: - Anh thử tưởng tượng xem, ông Alexandr Ignatievich ở Moskva lại đấy nhé.

Andrei: - Thực à? Vậy thì tôi xin có lời mừng cho ông, từ giờ thì mấy cô em tôi sẽ không để cho ông được yên nữa đâu.

Versinin: - Nhưng chính là tôi đã làm phiền các cô ấy.

Irina: - Ông xem, anh Andrei hôm nay tặng tôi một cái khung đẹp không! (*Đưa cho Versinin xem*) Chính tự tay anh ấy làm lấy đấy.

Versinin: (*Nhìn cái khung, lưỡng lự không biết nên nói thế nào*) - Vâng... quả là...

Irina: - Còn cái khung nhỏ để trên mặt chiếc dương cầm kia, cũng tự tay anh ấy làm đấy.

(*Andrei khoát tay và đi ra xa.*)

Olga: - Anh ấy học giỏi, anh ấy biết chơi đàn đề cầm và biết cắt dán đủ mọi thứ linh tinh, tóm lại, anh ấy cái gì cũng biết làm cả. Andrei, đừng đi đấy! Anh ấy có cái thói bao giờ cũng cứ hay lảng đi. Lại đây anh!

(Masa và Irina vừa cười, vừa khoác tay diều Andrei ở lại.)

Masa: - Lại đây, lại đây.

Andrei: - Thì các cô cứ để mặc tôi!

Masa: - Anh thật là buồn cười! Ngày trước khi người ta gọi Alexandr Ignatievich là "thiếu tá si tình" thế mà ông ta không cầu kinh gì cả.

Versinin: - Không hề bao giờ cả!

Masa: - Em sẽ gọi anh là nhà nhạc sĩ đề cạm si tình!

Irina: - Hay là giáo sư si tình!

Olga: - Anh ấy si tình! Andrei si tình!

Irina: *(Vỗ tay)* - Hoan hô! Hoan hô! Hoan hô lần nữa! Andrei si tình!

Trebutikin: *(Vòng đến đằng sau Andrei và ôm ngang người anh ta).* - Trời đất sinh ra chúng ta để mà yêu! *(Cười vang lên, tay từ nãy đến giờ vẫn cầm tờ báo)*

Andrei: - Thôi, thôi đủ rồi... *(lau mặt)* Suốt đêm qua tôi không ngủ được, cho nên, như người ta nói, bây giờ tôi như người mất hồn ấy. Tôi đọc sách đến tận bốn giờ sáng, rồi đi nằm, nhưng không ăn thua. Tôi nghĩ đến hàng trăm thứ, nhưng dạo này trời hửng sáng rất sớm và mặt trời bỗng tràn ngập cả phòng ngủ. Tôi muốn lợi dụng vụ hè này trong khi tôi còn ở đây để dịch một quyển sách tiếng Anh.

Versinin: - Ông biết tiếng Anh?

Andrei: - Vâng. Cha tôi - cầu nguyện cho người yên nghỉ ở thiên đường! - Cha tôi cố nhồi nhét kiến thức cho chúng tôi. Thật buồn cười và ngớ ngẩn đấy, nhưng dầu sao cũng phải thú nhận rằng sau khi cha tôi mất, tôi bắt đầu béo lên, và ông xem, chỉ một năm, người tôi béo ra như đã trút bỏ được một cái ách nặng. Nhờ cha tôi mà tôi và các cô em biết tiếng Pháp, tiếng Đức, tiếng Anh và Irina biết cả tiếng Italia nữa! Nhưng tốn bao nhiêu tiền của!

Masa: - ở cái thành phố này, biết đến ba thứ tiếng thật là một thứ xa xỉ vô ích. Không phải chỉ là xa xỉ, mà là thừa vô ích, như ngón tay thứ sáu ở bàn tay. Chúng ta hiểu biết nhiều cái thừa quá!

Versinin: - Ô, thế à! *(Cười)* Các cô hiểu biết nhiều cái thừa quá sao! Theo tôi thì không có và không thể có một thành phố nào, dù u ám và buồn tẻ đến đâu nữa, mà ở đó con người học thức và thông minh lại hoá ra vô dụng! Cứ tạm coi là trong số mười vạn dân của cái thành phố lạc hậu này, chỉ có ba người như các cô. Tất nhiên là các cô không thể thắng nổi cái ngu dốt dày đặc đang bao bọc quanh các cô. Dần dần trong cuộc sống, các cô bắt buộc phải nhượng bộ và mất tích trong cái đám mười vạn người đó, cuộc sống chìm các cô xuống, nhưng các cô dù sao cũng không thể mất đi mà lại không để lại một ảnh hưởng nào cả. Đầu tiên có thể có sáu người như các cô, rồi sau đó mười hai người, và cứ thế mãi, đến ngày mà cuối cùng họ trở thành đa số. Sau đây, hai hay ba trăm năm, cuộc đời trên trái đất sẽ vô cùng đẹp đẽ. Con người cần một cuộc sống như vậy và nếu hiện nay chưa có, thì cần phải linh cảm thấy trước nó, chờ đợi nó, mơ ước và chuẩn bị đón nó; vì vậy, con người cần phải nhìn thấy và hiểu biết nhiều hơn so với những điều ông cha họ đã nhìn và đã biết. *(Cười)* Thế mà các cô lại đi than phiền là hiểu biết thừa nhiều quá.

Masa: *(Bỏ mũ xuống)* - Tôi ở lại đây ăn sáng.

Irina: *(Thở dài)* - Đúng là cần phải ghi chép tất cả những cái đó lại...

(Andrei không còn ở đó, anh ta đã lẳng lặng đi vào để không ai biết.)

Tudanbich: - Ông bảo rằng sau đây nhiều năm, cuộc đời trên trái đất sẽ đẹp đẽ, kỳ diệu. Đúng thế. Nhưng muốn tham dự vào cuộc sống đó ngay từ bây giờ, dù hãy còn xa xôi, thì cần phải chuẩn bị cho nó, phải làm việc...

Versinin: *(Đứng dậy)* - Vâng. Nhà nhiều hoa quá nhỉ! *(Nhìn chung quanh)* Và căn phòng tuyệt quá! Tôi thèm muốn được như các cô đấy! Tôi kéo dài cả cuộc đời trong tôi những căn nhà bé nhỏ với hai

cái ghế, một cái đi vắng và những lò sưởi bao giờ cũng khói um. Đời tôi chính là đang thiếu những đoá hoa này... (*Xoa hai bàn tay*) A! Nhưng mà thôi, nói làm gì!

Tudanbich: - Vâng, cần phải làm việc. Chắc ông sẽ tự bảo; cái anh chàng người Đức này lại bốc rồi. Nhưng tôi xin lấy danh dự mà nói rằng tôi đúng là người Nga, và ngay cả tiếng Đức tôi cũng không biết nói (1). Bỏ tôi là dòng đạo chính thống...

(*Im lặng*)

Versinin: (*Đi qua sân khấu*) - Tôi thường nghĩ: nếu ta làm lại cuộc đời và làm lại một cách có ý thức thì sao? Nếu cuộc đời ta đã sống, được coi như một bản nháp, thì cuộc đời sau này, sẽ là bản viết sạch chứ gì! Nếu thế thì tôi nghĩ rằng mỗi người chúng ta trước hết sẽ cố gắng không sống lặp lại như cũ, mà ít nhất sẽ gắng tạo nên những điều kiện sống khác, sẽ dựng lên cho mình một căn nhà đầy hoa và ánh sáng như gian buồng các cô đây... Tôi có một vợ và hai đứa con gái nhỏ; mà sức khoẻ vợ tôi thì lại rất kém, và còn chuyện này chuyện nọ khác nữa kia. Cho nên, nếu tôi có thể bắt đầu làm lại cuộc đời, tôi sẽ không lấy vợ... Ô! Không! Không!

(*Culigin mặc đồng phục giáo sư trung học đi ra.*)

Culigin: (*Lại gần Irina*) - Em thân mến, nhân ngày sinh nhật em, cho phép anh được mừng em và thành thực chúc em được mạnh khoẻ và được tất cả những điều mà người ta có thể chúc mừng một thiếu nữ vào tuổi em. Và sau đó cho phép anh tặng em quyển sách này (*Đưa cho Irina một quyển sách*). Lịch sử của trường trung học của chúng ta năm mươi năm nay, do anh biên soạn. Một quyển sách thường thôi, anh viết nó trong lúc nhàn rỗi, nhưng dù sao em cũng cứ đọc. Chào các bà, chào các ông! (*Nói với Versinin*) Tôi là Culigin, giáo sư trường trung học. (*Nói với Irina*) Trong quyển sách này, em đã đọc thấy danh sách của tất cả học sinh đã mãn khoá ở trường chúng ta từ năm mươi năm nay. Feci, quod potui, faciant meliora potentes (1) (*Ôm hôn Masa*).

Irina: - Nhưng anh đã tặng em quyển sách này trong dịp lễ Phục sinh rồi!

Culigin: (*Cười*) - Không có lý! Nếu thế thì trả lại anh, hay biểu ông trung tá đây cũng được. Xin trung tá cầm lấy. Hôm nào rồi ông đọc cho đỡ buồn.

Versinin: - Cảm ơn ông (*Đứng dậy định ra về*) Tôi rất vui sướng được làm quen với ông...

Olga: - Ông về à? Không, không được!

Irina: - Ông phải ở lại đây ăn bữa sáng với chúng tôi.

Olga: - Tôi xin mời ông ở lại.

Versinin: (*Nghiêng mình*) - Chắc rằng hôm nay tôi đến đây lại vừa đúng vào một ngày sinh nhật của các cô. Xin lỗi, tôi không biết, nên chưa chúc mừng các cô...

(*Đi vào buồng ăn với Olga*).

Culigin: - Các bạn thân mến, hôm nay là chủ nhật, là ngày nghỉ. Vậy mỗi người chúng ta hãy nghỉ ngơi và vui chơi tùy theo tuổi tác và địa vị của mình. Mùa hè, nên cuộn thảm cất đi thôi, đến mùa đông hãy đem ra... nhớ bỏ bột giết nhậy hoặc băng phiến vào đấy... Người La Mã khoẻ mạnh, vì họ biết cách làm việc và nghỉ ngơi. Họ nói: mens sana in corpore sano (1). Cuộc đời họ sống trôi đi theo những hình thức nhất định. Ông hiệu trưởng chúng ta nói rằng hình thức là cái cốt yếu của mỗi cuộc sống... Cái gì mất đi hình thức thì cũng kết thúc; cuộc đời của chúng ta cũng vậy (*Vừa cười vừa ôm ngang lưng Masa*) Masa yêu tôi. Vợ tôi yêu tôi. Cả những tấm màn cửa, cũng phải cất đi với thảm luôn thể... Hôm nay tôi vui vẻ, tinh thần đặc biệt hào hứng, Masa ạ, bốn giờ chúng mình phải có mặt ở nhà ông hiệu trưởng. Họ tổ chức một buổi đi chơi với giáo sư và gia đình.

Masa: - Em không đi.

Culigin: (*Đau khổ*) - Masa, em yêu dấu, tại sao thế hả em?

Masa: - Em sẽ nói với anh sau... (*Giọng bức tức*) Thôi được, em sẽ đi, nhưng xin anh để cho em được

yên... *(Tránh sang bên).*

Culigin: - Sau đó, chúng mình chơi tối ở nhà ông hiệu trưởng. Mặc dù bệnh hoạn, ông ta vẫn cố hết sức tỏ ra lịch thiệp. Ông ta là một người rất tốt, một tâm hồn cao thượng. Một người đáng khâm phục. Hôm qua, sau buổi họp, ông ta đã nói với anh: "Phedor Ilich, tôi mệt, mệt lắm" *(Nhìn đồng hồ treo tường rồi nhìn đồng hồ riêng của mình)* Đồng hồ của các cô nhanh bảy phút. Phải, ông ta nói với anh: "Tôi, mệt lắm"!

(Tiếng đàn đề cầm dạo sau hậu trường.)

Olga: - Thưa các ông, các bà, xin mời ngồi vào bàn xơi bánh ngọt.

Culigin: - A! Đây cô Olga thân mến, hôm qua, tôi làm việc tới mười một giờ đêm, người rất mệt, nhưng hôm nay tôi vẫn cảm thấy sung sướng! *(Đi vào buồng ăn, đến cạnh bàn)*. Olga thân mến của tôi...

Trebutikin: *(Nhét tờ báo vào trong túi và chải lại bộ râu)* - Bánh à? Thế thì tuyệt!

Masa: *(Nghiêm khắc nói với Trebutikin)* - Nhưng bác phải chú ý đây nhé: hôm nay bác không được uống rượu gì cả. Bác nghe chưa? Uống có hại cho sức khỏe của bác đấy...

Trebutikin: - Giờ còn nhắc đến à! Chừa từ lâu rồi. Đã hai năm nay, bác chưa lần nào say cả. *(Sốt ruột)* Và lại, thế thì được cái gì kia chứ, hả cháu?

Masa: - Nhưng bác vẫn cứ không được uống rượu. Cháu cấm bác *(Nói giọng bức tức, nhưng không để cho chồng có thể nghe thấy được)*. Trời ơi! Lại phải ngồi phát ngáy suốt một buổi tối ở nhà lão hiệu trưởng!

Tudanbich: - Tôi mà ở vào địa vị cô thì tôi không đi... Có thể thôi. ..

Trebutikin: - Cháu ngoan của bác, cháu đừng có đi.

Masa: - Dễ mà không đi được đấy... Cuộc sống này quả là khôn kiếp, không sao chịu được *(Vào trong buồng ăn)*.

Trebutikin: *(Đi theo Masa)* - Thôi, thôi!

Xolioni: *(Đi vào trong buồng ăn)* - Tí tí, tí tí, tí tí...

Tudanbich: - Vaxili Vaxilievich, thôi im đi, thế đủ rồi!

Xolioni: - Tí tí, tí tí, tí tí...

Culigin: *(Vui vẻ)* - Trung tá, xin chúc sức khỏe của ngài! Tôi là giáo sư, và tôi ở đây cũng tự nhiên như ở nhà tôi vậy. Tôi là chồng của Masa... Vợ tôi rất ngoan, rất ngoan.

Versinin: - Tôi xin uống một cốc rượu vốtca xầm màu này. *(Uống)* Chúc sức khỏe của ông! *(Nói với Olga)* ở nhà cô, tôi cảm thấy rất thoải mái!...

(Còn lại mình Irina và Tudabich ở phòng khách.)

Irina: - Hôm nay, Masa không được vui. Chị ấy lấy chồng năm mươi tám tuổi, lúc mà chị ấy cho rằng chồng mình là người thông minh nhất đời. Nhưng bây giờ thì không phải thế. Anh ấy là người tốt nhất, nhưng không phải là thông minh nhất.

Olga: *(Sốt ruột)* - Anh Andrei, anh có ra không thì bảo!

Andrei: *(Ra sân khấu)* - Anh ra ngay đây *(Đi ra và ngồi xuống bàn)*

Tudanbich: - Cô nghĩ gì thế?

Irina: - Chẳng nghĩ gì cả. Tôi không ưa cái nhà anh Xolioni và tôi sợ anh ta. Anh ta chỉ nói toàn chuyện bậy bạ.

Tudanbich: - Thật là một người kỳ quặc. Anh ta làm tôi thương hại và cũng làm tôi tức giận, nhưng thương hại nhiều hơn. Tôi cho là anh ấy rút rút... khi chỉ có mình tôi với anh ta, thì anh ta thường rất hiền lành và thông minh, nhưng ở chỗ đông người thì anh ta lại thô lỗ, chỉ thích gây gổ. Cô đừng đi vào vội, hãy chờ họ ngồi vào bàn đã. Cho tôi được nói chuyện với cô một lát. Cô nghĩ gì thế?

(Im lặng)

Cô hai mươi tuổi, tôi cũng chưa đến ba mươi. Trước mặt chúng ta còn một khoảng dài năm tháng, một chuỗi ngày dằng dặc tràn đầy tình yêu của tôi đối với cô...

Irina: - Nicolai Vovich, xin anh đừng nói chuyện tình yêu với tôi.

Tudanbich: *(Không nghe Irina nói)* - Tôi khát khao được sống, được phấn đấu, được làm việc. Và trong lòng tôi niềm khao khát đó đã hoà tan vào với mỗi tình của tôi với cô, cô Irina ạ. Chính vì cô đẹp nên cuộc đời đối với tôi cũng đẹp để xiết bao! Cô nghĩ gì vậy?

Irina: - Anh bảo cuộc đời là đẹp. Phải, nhưng nếu đó chỉ là bề ngoài! Đến nay, cuộc đời của tôi và các chị tôi không có gì là đẹp cả; cuộc sống như một giếng cổ đại bóp nghẹt lấy chúng tôi... Đây tôi lại khóc rồi. Không nên... *(Vội lau nước mắt, mỉm cười)*. Phải làm việc, làm việc. Nếu chúng ta buồn nản, nếu chúng ta nhìn cuộc đời xám xịt, ấy là bởi vì chúng ta không biết công việc là cái gì cả. Chúng ta đều do những người khinh rẻ lao động đẻ ra cả...

(Natalia Ivanovna đi ra; cô ta mặc áo dài màu hồng, thắt lưng màu xanh lá cây.)

Natasa: - Mọi người đã bắt đầu ăn... Minh đến muộn rồi... *(Liếc nhìn vào trong gương, sửa lại quần áo)*. Có lẽ đầu tóc mình cũng không đến nỗi xấu... *(Trông thấy Irina)* Irina Xergeevich thân mến, chào cô, chúc sinh nhật vui vẻ *(Ôm hôn nồng nàn và lâu)* Gớm, sao mà đông khách thế, tôi ngượng lắm... xin chào nam tước!

Olga: *(Bước vào phòng khách)* - A, Natalia Ivanovna đây rồi! Chào chị bạn thân yêu của tôi!*(Ôm nhau hôn)*.

Natasa: - Ngày sinh nhật vui vẻ quá. Khách nhà ta đông quá, tôi ngượng đến chết mất!

Olga: - Chị đừng ngại điều đó, toàn là bạn cả đấy mà.*(Hốt hoảng khẽ nói)* Sao chị lại đi thắt dây lưng màu xanh lá cây! Chị bạn thân yêu ơi, thế không được đâu!

Natasa: - Thế là điềm xấu à?

Olga: - Không, nhưng nó không ăn với màu áo... Vội lại trông cũng hơi chướng một chút...

Natasa: *(Giọng chán nản)* - Thật hả cô? Nhưng nó không hẳn là xanh lá cây, xanh sin đấy chứ. *(Theo Olga vào buồng ăn)*.

(Trong buồng ăn mọi người cùng ngồi vào bàn. Không có ai ở phòng khách.)

Culigin: - Irina, chúc cô lấy được một người chồng tốt! Đã đến lúc lấy chồng rồi đấy.

Trebutikin: - Natalia, tôi cũng chúc cô lấy được một người chồng tốt.

Culigin: - Natalia Ivanovna có người lọt vào mắt xanh rồi đấy.

Masa: *(Gõ chiếc đĩa vào đĩa của mình)* - A! Cuộc đời thật đẹp! Chúng ta cùng cạn một cốc nhỏ nào, rồi muốn ra sao thì ra!

Culigin: - Thái độ của cô đáng ba điềm âm!

Versinin: - Rượu này là rượu gì thế? Ngon lắm!

Xolioni: - Rượu bọ xít đấy.

Irina: *(Giọng rên rĩ)* - Eo ôi! Tởm quá!...

Olga: - Bữa tối nay sẽ có gà quay và mứt táo. Nhờ trời hôm nay, tôi sẽ ở nhà cả ngày, cả tối nay nữa... Xin mời các ông tối nay lại...

Versinin: - Cô cho phép cả tôi cũng quay lại nữa chứ?

Irina: - Xin mời ông cứ lại cho.

Natasa: - Họ không làm khách đâu.

Trebutikin: - Trời đất sinh ra chúng ta chỉ để mà yêu thôi*(Cười)*.

Andrei: *(Cáu)* - Xin ông im đi cho! Các ông như thế còn chưa chán hay sao?

(Phedotich và Rode ra, mang theo một lẵng hoa lớn.)

Phedotich: - Nhưng họ đang ăn rồi đấy!

Rode: *(Nói to, giọng uốn lưỡi)* - Thật à? Đúng rồi, họ đang ăn rồi thật...

Phedotich: - Ngồi yên một giây nhé! *(Chụp một kiểu ảnh)* Một kiểu! Ngồi yên một giây nữa nhé... *(Chụp một kiểu ảnh khác)* Hai kiểu! Thôi bây giờ thế là xong rồi!
(Cả hai cầm lồng hoa đi vào buồng ăn. Mọi người ồn ào đón tiếp.)

Rode: *(Nói to)* - Xin chúc mừng các cô vui vẻ và mọi sự may mắn nhất! Trời hôm nay đẹp tuyệt, vô cùng là đẹp. Hôm nay tôi đi dạo chơi với bọn học trò suốt cả buổi sáng; tôi là giáo sư thể dục của chúng...

Phedotich: - Irina Xergeevna, cô có thể động đây được rồi đấy, không sao cả. *(Chụp một kiểu ảnh)* Hôm nay cô trông rất hay. *(Rút ở trong túi ra một con quay)* à, cô cầm lấy con quay này... Nó kêu to lắm kia...

Irina: -Ồ, thích quá!

Masa: - "Một cây sồi xanh tươi mọc trên bờ vịnh, quanh thân cây một dây xích vàng..." *(Giọng nghẹn ngào rên rỉ)* Sao tôi cứ nhắc lại làm gì mãi thế? Câu thơ này từ sáng đến giờ cứ theo đuổi tôi hoài...

Culigin: - Chúng ta ngồi ăn cả thầy mười ba người đấy!

Rode: *(Nói to)* - Các bạn thân mến, các bạn hãy còn tin các điều mê tín đó sao? *(Mọi người cười ồ).*

Culigin: - Nếu chúng ta ngồi ăn mười ba người, thế tức là trong chúng ta nhất định có những cặp tình nhân. Ivan Romanovich, hay là cụ đây chẳng?...
(Mọi người cười ồ).

Trebutikin: - Tôi ấy à, tôi là một kẻ tội lỗi già đời rồi, nhưng quả tình tôi không hiểu tại sao Natalia Ivanovna lại lúng túng đến thế kia.

(Mọi người cười vang; Natasa chạy sang phòng khách, Andrei theo sau.)

Andrei: - Không sao cả, em đừng có để ý đến cái đó! Chờ anh!... Một lát thôi, anh van em...

Natasa: - Em xấu hổ lắm... Em không hiểu em làm sao mà họ cứ chế em. Đáng lẽ em không nên đứng dậy đi ra khỏi bàn, như thế là không lịch sự, nhưng em không thể chịu được nữa... em không thể chịu được nữa... *(Lấy tay che mặt).*

Andrei: - Em yêu quý của anh, em đừng lo ngại gì, anh xin em, anh van em. Anh quả quyết với em là họ đùa đấy thôi, không có ác ý gì đâu. Em yêu của anh, em ngoan của anh, họ toàn là người tốt bụng, có lòng yêu mến cả hai chúng mình đấy thôi. Em lại gần cửa sổ đi, họ không trông thấy chúng mình đâu... *(Nhìn chung quanh).*

Natasa: - Em vốn không quen đến chỗ đông người...

Andrei: - Ôi tuổi thanh xuân, tuổi thanh xuân đẹp để diệu kỳ!... Em yêu của anh, nàng tiên yêu quý của anh, em đừng có bực bội như thế!... Em cứ tin ở anh, tin ở anh... Anh sung sướng quá, lòng anh tràn ngập tình yêu say đắm... Ồ! Không có ai trông thấy chúng mình đâu! Không có ai đâu! Tại sao anh lại yêu em và yêu từ bao giờ nhỉ - anh cũng không biết rõ nữa. Em yêu của anh, em làm vợ anh nhé! Anh yêu em, anh yêu em... yêu như chưa hề yêu ai như thế *(Ôm nhau hôn).*

(Có hai sĩ quan bước vào và thấy đôi trai gái ôm nhau hôn, dừng lại, ngạc nhiên)

HẠ MÀN

Hồi hai

(Sân khấu trang trí như hồi một. 8 giờ tối. Tiếng phong cầm từ ngoài phố đăng sau sân khấu, vắng đến. Không có ánh sáng.)

Natalia Ivanovna, mặc áo ngủ, cầm ngọn nến đi ra; nàng bước đi, đứng lại trước cửa buồng Andrei.)

Natasa: - Andrei, anh làm gì đây? Anh đọc sách à? Không có gì đâu, hỏi thế thôi, *(Đi, mở một chiếc cửa khác, nhìn vào trong, rồi đóng lại)*... Em xem có đèn không?

Andrei: *(Đi ra, tay cầm một quyển sách)* - Cái gì thế Natasa?

Natasa: - Em xem có ai quên tắt đèn không... Trong dịp hội thánh này (1) bọn đầy tớ đầu óc để đi đâu cả, cái gì cũng phải để mắt vào để khỏi có gì xảy ra... Hôm qua, nửa đêm em còn vào buồng ăn, mà anh có biết em thấy gì không? Một cây nến hầy còn đang cháy! Mà không làm sao biết được là ai thấp nữa *(Đặt cây nến xuống)* Mấy giờ rồi anh?

Andrei: *(Nhìn đồng hồ)* - Tám giờ mười lăm.

Natasa: - Olga, Irina vẫn chưa về. Tội nghiệp các cô ấy, làm việc liên miên. Olga ở hội đồng sư phạm, Irina ở sở dây thép... *(Thở dài)* Sáng nay em nói với cô ấy: "Irina, em nhỏ của chị, em phải giữ gìn sức khỏe". Nhưng, cô ấy không nghe em. Anh bảo tám giờ mười lăm rồi à? Em lo cho Bobich của chúng ta lắm, nó ốm rồi đấy. Tại sao nó lại lạnh như thế. Hôm qua nó sốt và bây giờ nó lạnh cóng lại... Em lo lắng!

Andrei: - Không việc gì đâu, Natasa ạ. Thằng bé khỏe đấy.

Natasa: - Nhưng dù sao cũng kiêng khem cho nó thì hơn. Em lo lắng, và hình như chín giờ thì bọn mang mặt nạ khiêu vũ sẽ đến đây. Thà đừng đến thì hơn. Phải không anh Andrei?

Andrei: - Ồ phải nhĩ! Anh không biết. Đã trót mời họ đến rồi.

Natasa: - Sáng nay, thằng bé thức dậy, nó nhìn em và bỗng nhoẻn miệng cười: nó nhận được ra em rồi đấy! Em mới bảo nó: "Chào chú Bobich, chào chú yêu quý của mẹ!" Thế là nó lại cười. Trẻ con hiểu tất cả, nó hiểu ra phết đấy. Thế nào, anh Andrei, em đi bảo thôi không nhận mặt nạ khiêu vũ nữa nhé.

Andrei: *(Lưỡng lự)* - Cái này còn tùy ở các cô nó. Các cô ấy mới là chủ nhân nhà này.

Natasa: - Để em nói với các cô ấy. Các cô ấy tốt lắm...*(Đi)* Bữa ăn tối, em đã bảo dọn sữa đặc. Bác sĩ bảo anh chỉ được ăn sữa đặc thôi, nếu không thì không bao giờ gầy đi được. *(Dừng lại)* Bobich nó lạnh toát cả người. Em chỉ sợ buồng nó ở rét quá. Có lẽ dọn cho nó sang ở chỗ khác thì hơn, ít nhất là cũng đến ngày ấm áp. Như cái buồng cô Irina chẳng hạn, rất hợp với trẻ con, vừa khô ráo lại có ánh nắng suốt ngày. Phải nói với các cô ấy vậy, và tạm thời để cô ấy sang ở chung một buồng với cô Olga. Vả lại, ban ngày cũng chẳng lúc nào cô ấy ở nhà, cô ấy chỉ về để ngủ thôi...

(Im lặng)

Anh Andrei của em, sao anh chẳng nói gì?

Andrei: - À, anh đang nghĩ... vả lại, cũng chẳng có gì để nói cả...

Natasa: - Phải rồi... Em còn có chút việc gì muốn nói với anh nữa nhĩ!... À, phải rồi, có Pherapon ở hội đồng tự trị đến tìm anh ở ngoài kia.

Andrei: *(Ngáp)* - Bảo hẩn vào đây.

(Natasa đi vào, Andrei cúi xuống ngọn nến do Natasa bỏ quên lại, đọc sách, Pherapon đi ra; anh ta mặc một cái áo khoác dài sồn cũ, cổ áo kéo dựng lên. Một cái khăn vuông buộc túm trên đỉnh đầu, che kín hai tai.)

Andrei: - Chào bác Pherapon. Có gì thế?

Pherapon: - Ông chủ tịch gửi ông quyển sách, và cả một tờ công văn nữa... Đây ạ *(Đưa cho Andrei)*

một quyển sách và một phong bì to).

Andrei: - Cám ơn, tốt lắm. Nhưng sao bác đến muộn thế. Đã tám giờ rồi.

Pherapon: - Cái gì ạ?

Andrei: (*Nói to*) - Tôi bảo rằng bác đến muộn quá, đã tám giờ rồi.

Pherapon: - Thưa ông, đúng đấy ạ. Khi tôi đến thì trời hãy còn sáng, nhưng khi người ta bắt tôi ngồi đợi, bảo ông còn bận. Thôi cũng được, không hề gì! Nếu ông ấy bận, cũng chẳng sao; còn tôi, tôi cũng chẳng vội gì (*Tưởng Andrei hỏi gì*). Cái gì ạ?

Andrei: - Không (*Xem sách*). Mai là thứ sáu các công sở đều đóng cửa, nhưng tôi cũng cứ đi... Phải làm việc gì chứ ở nhà chán lắm...

(*Im lặng*)

Này bác Protopopovi thân mến, cuộc sống của chúng ta sao nó đổi thay kỳ quặc, sao mà nó lừa dối người ta đến thế! Hôm nay, tôi buồn không biết làm gì nên giờ quyển sách này ra xem - đây là những bài giảng cũ ở trường đại học, và tôi bật cười... à, trời ơi, tôi là thư ký hội đồng tự trị địa phương, cái hội đồng do Protopopovi làm chủ tịch, tôi làm thư ký ở đó, và điều mong ước lớn nhất của tôi nay cũng chỉ là, một ngày kia, trở thành ủy viên hội đồng đó! ủy viên hội đồng tự trị địa phương. Ngờ đâu lại chính là tôi, con người mà trước kia đêm đêm vẫn hằng mơ ước thành giáo sư trường Đại học Moskva, nhà bác học trứ danh mà đất nước Nga lấy làm kiêu hãnh!

Pherapon: - Tôi chẳng biết nói sao cả...tai tôi không nghe rõ...

Andrei: - Nếu bác nghe rõ, có lẽ tôi cũng chẳng nói cho bác nghe đâu. Tôi đang cần trò chuyện với một người, nhưng vợ tôi thì không hiểu tôi, mấy cô em thì làm tôi sợ - tôi cũng chẳng hiểu tại sao – tôi sợ chúng nó chế giễu tôi, làm tôi xấu hổ... Tôi không uống rượu, cũng không thích đi ra quán rượu ngồi, nhưng bác ạ, nếu giờ đây tôi được ở thủ đô, ngồi một lát ở hiệu "Tetstov" hoặc "Đại khách sạn Moskva" thì thích thú biết bao!

Pherapon: - Vừa rồi, ở ngoài hội đồng, có một nhà thầu khoán kể rằng ở Moskva, có nhiều lái buôn ăn bánh rán. Và đâu như có một anh bội thực chết vì ăn đến bốn mươi cái. Bốn mươi hay năm mươi, tôi cũng không nhớ rõ nữa.

Andrei: - ở Moskva, anh đến ngồi ở phòng khách sạn đồ sộ, anh chẳng quen ai mà cũng chẳng ai quen anh, tuy nhiên anh vẫn không cảm thấy xa lạ... ở đây, trái lại, anh quen biết mọi người và mọi người quen biết anh, ấy thế mà anh lại là một người xa lạ... Xa lạ và cô đơn.

Pherapon: - Cái gì ạ?

(*Im lặng*)

Ông thầu khoán ấy lại còn bảo, có một sợi dây thừng chằng ngang qua Moskva, nhưng chắc nói bịa thôi.

Andrei: - Để làm gì?

Pherapon: - Tôi cũng không biết. Ông thầu khoán ông ấy bảo thế.

Andrei: - Chuyện nhảm (*Đọc sách*) Bác đã ở Moskva rồi à?

Pherapon: (*Sau một phút im lặng*) - Chưa bao giờ ở đó cả. ý Chúa không muốn. (*Im lặng*). Tôi có thể về được chứ ạ?

Andrei: - Ừ, bác về. Chúc bác mạnh khỏe.

(*Pherapon đi vào*)

Chúc bác mạnh khỏe (*Vẫn đọc sách*). Sáng mai, bác lại đây lấy giấy tờ nhé... Thôi, bác về...

(*Im lặng*)

Hắn về rồi

(*Tiếng chuông réo*)

Ồi chào ôi! (*Vươn vai và thong thả đi vào buồng mình*).

(*Trong hậu trường tiếng vú em hát ru trẻ. Masa và Versinin đi ra. (Trong khi họ nói chuyện, chị hầu phòng đi thắp đèn và nến trong buồng ăn)*).

Masa: - Tôi cũng không biết nữa.

(*Im lặng*)

Tôi cũng không biết nữa. Tất nhiên, thói quen có một tác dụng lớn. Ví dụ, sau khi cha tôi mất, chúng tôi lâu ngày vẫn không thể quen với cái việc là mình còn lính hầu nữa. Nhưng ngoài vấn đề thói quen ra, tôi cảm thấy tôi cũng chỉ nói một cách công bằng thôi. Có lẽ ở nơi khác thì không thế, nhưng ở thành phố chúng ta, những người đứng đắn nhất, lịch thiệp nhất, học thức nhất là những quân nhân.

Versinin: - Tôi khát nước. Tôi thêm uống một chén nước trà quá.

Masa: (*Nhìn đồng hồ treo*) - Họ sắp bùng ra đấy. Tôi lấy chồng năm mười tám tuổi, hồi đó tôi sợ chồng tôi vì đó là một thầy giáo, còn tôi thì chỉ vừa mới tốt nghiệp xong. Lúc đó, chồng tôi có vẻ là một nhân vật quan trọng, tài giỏi và thông minh ghê gớm. Nhưng bây giờ tiếc thay! Không phải như thế nữa rồi.

Versinin: - Phải... phải...

Masa: - Tôi không có ý kiến gì về chồng tôi cả, tôi đã quen với anh ấy rồi, nhưng trong đám viên chức nói chung, sao lắm người thô bỉ, bất nhã và thiếu giáo dục thế. Sự thô bỉ làm tôi khổ sở, đau lòng; tôi khổ tâm khi thấy một người thiếu tế nhị, thiếu mềm mỏng và nhẹ nhàng. Cho nên tôi chỉ thấy khổ sở mỗi khi phải họp mặt với giáo viên, bạn bè của chồng tôi.

Versinin: - Vâng... Nhưng tôi thấy viên chức hay quân nhân cũng đều như nhau chẳng có gì đáng chú ý, ít nhất cũng là ở cái thành phố này. Điều như nhau hết. Cứ nghe chuyện một người trí thức ở đây, không kể là viên chức hay quân nhân, thì toàn là chuyện anh ta khổ sở vì vợ của anh ta, khổ vì sản nghiệp của anh ta, khổ vì ngựa của anh ta. Người Nga vốn vẫn dễ có tư tưởng cao siêu hơn bất cứ ai, nhưng cô thử bảo tại sao, trong cuộc đời, anh ta lại sống thấp kém như thế. Tại sao?

Masa: - Tại sao?

Versinin: - Tại sao anh ta khổ vì vợ, khổ vì con? Và tại sao chính vợ con anh ta cũng lại khổ vì anh ta?

Masa: - Hôm nay, ông không được vui lắm.

Versinin: - Có lẽ thế thật. Hôm nay, tôi chưa ăn, suốt từ sáng đến giờ chưa ăn gì cả. Con bé cháu nó giờ giờ, và khi lũ con tôi ôm là tôi đâm ra lo lắng, lương tâm tôi cắn rứt khi nghĩ đến chúng nó lại phải có một người mẹ như vậy. Chào ôi! Hôm nay nếu mà cô được trông thấy vợ tôi nhỉ! Thật là một người vô tích sự! Chúng tôi bắt đầu cãi lộn với nhau từ bảy giờ sáng, đến chín giờ thì tôi đóng sập cửa lại và bỏ đi.

(*Im lặng*)

Những chuyện đó, tôi chưa hề nói với ai, và có điều lạ lùng là tôi chỉ than vãn với riêng mình cô (*Hôn tay Natasha*). Cô đừng giận tôi. Ngoài cô ra, tôi không còn ai, không còn ai cả.

(*Im lặng*)

Masa: - Cái lò sưởi nó kêu dữ quá! Hồi ba tôi sắp mất, nó cũng thổi phù phù như vậy. Đúng như vậy.

Versinin: - Cô mê tín à?

Masa: - Vâng.

Versinin: - Thật lạ nhỉ (*Hôn tay Masa*) Cô quả là một người đàn bà đáng phục, kỳ lạ. Đáng phục, kỳ lạ. Trời tối, nhưng tôi thấy mắt cô ngời sáng.

Masa: (*Ngồi sang một cái ghế khác*) - Ngồi đây sáng hơn...

Versinin: - Tôi yêu, tôi yêu... tôi yêu đôi mắt cô, yêu mọi cử chỉ của cô, tất cả, tôi thấy hiện lên trong

giấc mơ... Con người đáng phục, kỳ lạ!

Masa: (*Lặng lẽ cười*) – Tôi cũng không hiểu tại sao, khi ông nói với tôi như vậy, tôi lại cười, mặc dù tôi thấy sợ... Tôi xin ông, ông đừng có nhắc lại nữa (*Nói nhỏ*). Mà hay là ông cứ tiếp tục nói cũng được tôi chẳng quan tâm đến điều đó (*Lấy tay che mặt*). Tôi chẳng quan tâm đến điều đó!... Có người đến, ông nói chuyện khác thôi...

(*Irina và Tudanbich ra đằng buồng ăn.*)

Tudanbich: - Tên họ tôi gồm đến ba chữ; nam tước Tudanbich Kronn Antso, nhưng tôi là người Nga và cũng dòng đạo chính thống như cô. Tôi chẳng còn có vẻ Đức mấy tí, ngoài tính kiên nhẫn dai dẳng mà tôi vẫn làm phiền cô. Tối nào, tôi cũng đến đưa cô về.

Irina: - Tôi mệt quá đi mất.

Tudanbich: - Và hàng ngày, tôi sẽ đến đón cô ở sở dây thép để đưa cô về nhà, cứ thế trong mười năm, hai mươi năm, đến khi nào cô xua đuổi tôi... (*Vui vẻ nhìn thấy Masa và Versinin*). Kìa, các bạn đây à? Xin chào các bạn!

Irina: - Thế là tôi về đến nhà rồi. (*Nói với Masa*) Hồi nãy, có một bà đến đánh điện tín cho người em ở Xaratov, báo cho biết là con bà ta vừa chết hôm nay, nhưng bà ta lại không nhớ địa chỉ. Cuối cùng bà ta đành phải gửi bức điện không có địa chỉ đi, chỉ đề chữ Xaratov mà thôi. Bà ta khóc lóc. Thế là em bỗng dung đối xử với bà ta một cách thô lỗ. Em chẳng hiểu vì sao. Em nói: "Tôi bận không có thời giờ". Thật là bậy! Hôm nay, người ta mang mặt nạ đến phải không chị?

Masa: - Ừ.

Irina: (*Ngồi xuống ghế bành*) - Nghỉ một lát đã. Em mệt lử cả người.

Tudanbich: (*Mỉm cười*) - Mỗi khi cô đi làm về, cô có vẻ rất trẻ, như một cô bé con đáng thương... (*Im lặng*)

Irina: - Em mệt lử cả người. Không, em quả không thích cái nghề dây thép này, em không thích tí nào cả.

Masa: - Em gây đi đấy... (*Khẽ huýt sáo miệng*). Em trẻ ra và có bộ mặt như chú bé con.

Tudanbich: - Tại tóc của cô ấy đấy.

Irina: - Cần phải kiếm một công việc khác, cái nghề này không hợp với em, nó thiếu hẳn cái điều em từng mong muốn và vẫn hằng mơ ước. Một công việc vô vị và vô ý nghĩa...

(*Có tiếng gõ ở sàn nhà*)

Cụ bác sĩ gõ đấy... (*Nói với Tudanbich*). Anh bạn thân mến, nhờ anh gõ hộ tôi với... tôi không gõ được nữa... mệt quá rồi...

(*Tudanbich gõ xuống sàn*)

Irina: - Ông cụ sắp đến đấy. Phải tìm cách ngăn ngừa mới được. Hôm qua ông cụ bác sĩ và anh Andrei lại đến câu lạc bộ và lại thua bạc. Hình như anh Andrei thua mất hai trăm rúp.

Masa: (*Vẻ thờ ơ*) - Bây giờ thì còn làm cách gì được nữa?

Irina: - Anh ấy thua bạc cách đây hai tuần, tháng chạp năm ngoái cũng đã thua bạc rồi. Nếu anh ấy thua sạch thật nhanh cho thì có lẽ chúng ta sẽ đi khỏi thành phố này. Trời ơi, đêm nào em cũng nằm mơ thấy Moskva, em đến phát điên lên mất. (*Cười*) Tháng sáu này chúng mình sẽ dọn đi, nhưng từ nay đến đó hãy còn... tháng hai, tháng ba, tháng tư, tháng năm... gần nửa năm nữa!

Masa: - Phải làm thế nào không cho Natasa biết tí gì về việc thua bạc!

Irina: - Em cho là chị ta cũng chẳng cần.

(*Trebutikin, sau bữa cơm, vừa ngủ trưa dậy, bước vào buồng ăn, rồi ngồi xuống cạnh bàn và rút trong túi ra một tờ báo*)

Masa: - Ông cụ đến rồi đấy... Ông ấy đã trả tiền nhà chưa?

Irina: *(Cười)* - Chưa, tám tháng nay, chưa trả một xu nào. Rõ ràng là ông ta không nhớ đến việc ấy nữa.

Masa: *(Cười)* - Trông ông cụ ngồi có vẻ quan trọng không kìa!*(Mọi người đều cười)*.
(Im lặng)

Irina: - Alexandr Ignatievich, sao ông im tiếng thế?

Versinin: - Tôi cũng không biết nữa. Tôi khát nước. Tôi xin đổi một nửa cuộc đời của tôi lấy một cốc nước trà đây! Từ sáng, tôi chưa ăn gì cả...

Trebutikin: - Cô Irina Xergeena!

Irina: - Bác hỏi gì thế?

Trebutikin: - Xin mời cô lại đây. Venez ici (1)

(Irina đến gần, ngồi xuống cạnh bàn)

Bác không thể thiếu cháu được.

(Irina chia một cốc bài lá ra để bói)

Versinin: - Thôi được. Nếu không có nước trà đem ra, thì ta triết lý suông với nhau một lát vậy.

Tudanbich: - Nào thì bàn. Nhưng bàn vấn đề gì chứ?

Versinin: - Vấn đề gì à? Đây, thí dụ, ta thử tưởng tượng xem, sau chúng ta độ hai hay ba thế kỷ, cuộc sống sẽ ra sao?

Tudanbich: - Ra sao à? Sau chúng ta, nhưng ta sẽ bay bằng khinh khí cầu, áo sẽ cắt khác kiểu, có lẽ người ta sẽ khám phá ra giác quan thứ sáu, và phát triển nó, nhưng cuộc sống thì vẫn như vậy, một cuộc sống khó khăn, đầy bí ẩn và hạnh phúc. Một nghìn năm sau, con người vẫn tiếp tục than vãn: "Ôi! Cuộc sống thật là vất vả!" Đồng thời, cũng hết như ngày nay, con người vẫn cứ sợ chết và cố bám lấy cuộc sống.

Versinin: *(Suy nghĩ)* - Biết nói với ông thế nào đây? Tôi cho là mọi thứ trên trái đất này đều phải dần dần thay đổi, và đã đổi thay ngay trước mắt chúng ta rồi đó. Trong hai trăm, ba trăm hay cho là một nghìn năm nữa - số lượng năm tháng không quan trọng - sẽ có một cuộc sống mới mẻ hạnh phúc. Đã đành chúng ta sẽ không dự phần vào cuộc sống đó, nhưng chính vì nó mà hôm nay ta sống, ta làm việc, ta đau khổ nữa kia, chính chúng ta đã tạo nên nó; và đó là mục đích của cuộc sống chúng ta, và có thể nói, đó là mục đích của hạnh phúc chúng ta.

(Masa lặng lẽ cười).

Tudanbich: - Cô cười gì thế?

Masa: - Tôi cũng không biết nữa, suốt ngày hôm nay tôi chỉ cười thôi.

Versinin: - Tôi cũng học ở một trường ra như ông, tôi không làm ở hàn lâm viện; tôi đọc người, nhưng không biết chọn sách. Rất có thể tôi không được đọc cái đáng đọc, tuy vậy tôi càng sống lại càng khao khát hiểu biết. Tóc tôi bạc trắng, tôi sắp thành một ông già rồi, nhưng sự hiểu biết của tôi thật ít ỏi, rất ít ỏi! Tuy nhiên, tôi nghĩ là mình đã hiểu, hiểu chắc chắn cái gì là quan trọng nhất và chân thực nhất. Ồ! Tôi chỉ muốn chứng minh với ông rằng đối với chúng ta, hạnh phúc hiện nay không có, không nên có và tương lai cũng sẽ không có nốt... Chúng ta chỉ nên làm việc và làm việc. Còn hạnh phúc thì hãy dành nó cho con cháu xa lắc xa lơ mai sau của chúng ta.

(Im lặng)

Nếu tôi không có hạnh phúc, thì ít nhất cháu chắt của cháu chắt tôi sẽ có.

(Phedotich và Rode bước vào buồng ăn; cả hai ngồi xuống khẽ hát và đệm đàn ghi ta).

Tudanbich: - Theo ý kiến ông, thì hạnh phúc là thứ mà người ta cũng không được mơ ước nữa! Nhưng, tôi đang sung sướng đây, thế thì sao?

Versinin: - Không.

Tudanbich: (*Gior hai tay lên trời và cười*) - Rõ ràng là chúng ta không hiểu nhau. Làm thế nào để thuyết phục được ông bây giờ?

(*Masa lặng lẽ cười*).

Tudanbich: (*Gior một ngón tay dư Masa*) - Cô cứ cười nữa đi! (*Nói với Versinin*) Không phải chỉ trong hai hoặc ba trăm năm, mà cả triệu năm nữa, cuộc sống vẫn sẽ cứ như cũ; nó không thay đổi, nó vẫn cứ cố định, tuân theo những quy định riêng mà chúng ta không can thiệp gì vào đấy được, hoặc ít nhất cũng là chúng ta không bao giờ hiểu nổi. Những đàn chim mùa viễn du, loài sếu chẳng hạn, không ngừng cất cánh bay, và dù chúng có những ý nghĩa to lớn hay bé nhỏ đang xoay tròn trong đầu chúng, thì chúng vẫn tiếp tục bay, chẳng hiểu là bay đi đâu và để làm gì. Chúng hiện nay đang bay và sẽ cứ bay, mặc dù những triết gia có thể xuất hiện trong hàng ngũ của chúng, và các vị triết gia đó cứ tha hồ cao đàm hùng biện miễn là chúng cứ bay...

Masa: - Nhưng mọi cái đó cũng phải có một nghĩa lý gì chứ?

Tudanbich: - Nghĩa lý... Đây, tuyệt đang rơi... Thế là nghĩa lý gì?

(*Im lặng*)

Masa: - Đôi với tôi, con người phải có lòng tin, hoặc phải tìm lấy lòng tin, nếu không thì cuộc sống sẽ trống rỗng, trống rỗng... Sống mà không hiểu tại sao chim sếu bay, tại sao trẻ con sinh ra, tại sao có các vì sao trên trời... Phải biết tại sao mình sống, nếu không tất cả chỉ là nhảm nhí. Tất cả chỉ là vô nghĩa.

(*Im lặng*)

Versinin: - Dù sao cũng đáng tiếc là tuổi trẻ của tôi đã qua..

Masa: - Gogol đã nói: "Thưa các ngài, sống trên đời này thật là chán ngấy!".

Tudanbich: - Con tôi, thì tôi sẽ nói: Thưa các ngài, thật là khó mà tranh cãi được với các ngài! Nhưng thôi, tùy ý...

Trebutikin : (*Đọc báo*) - Banzac kết hôn ở Berdisev.

(*Irina khẽ hát*)

Trebutikin: - Tôi phải ghi nó vào sổ tay mới được. (*Ghi vào sổ tay*). Banzac kết hôn ở Berdisev. (*Đọc báo*).

Irina: (*Tư lự tiếp tục bói bài lá*) - Banzac kết hôn ở Berdisev.

Tudanbich: - Thế là sổ trời đã định rồi! Maria Xergeevna, cô biết là tôi đã xin từ chức rồi chứ?

Masa: - Tôi cũng nghe nói thế. Nhưng tôi thấy trong việc này chẳng có gì là tốt cả. Tôi không thích viên chức.

Tudanbich: - Không cần... (*Đứng dậy*). Tôi chẳng xinh đẹp gì và có vẻ quân nhân gì đâu? Vả lại tôi cũng chẳng quan tâm đến điều đó... Tôi sẽ làm việc. ít nhất, một lần trong đời tôi, tôi muốn có một ngày làm việc đến nỗi mệt nhoài, nằm lăm ra giường và ngủ ngay lập tức... (*Đi sang buồng ăn*). Thợ thuyền chắc họ ngủ phải ngon lắm.

Phedotich: (*Nói với Irina*) - Tôi mua bút chì màu cho cô ở hiệu Pizicov phố Moskoscaia đây... Cô xem con dao con này...

Irina: - Anh quen xem tôi là một con bé con, nhưng rồi tôi đã lớn rồi kia mà (*Sung sướng cầm bút chì và dao*). Ồ, đẹp quá.

Phedotich: - Cô thử xem, con dao của tôi mua cho tôi đây này... một lưỡi, hai lưỡi, lại một lưỡi thứ ba nữa, cái này để ngoáy lỗ tai, cái này là lưỡi kéo, còn cái này là để cắt móng tay...

Rode: (*Nói to*) - Bác sĩ, ông bao nhiêu tuổi rồi!

Trebutikin: - Tôi ấy à? Ba mươi hai.

(*Mọi người cười ồ*).

Phedotich: - Bây giờ tôi bày cho cô một kiểu bói bài khác nhé. *(Chia bài ra)*.
(Một người bung ấm trà ra; Anphixa đi rót trà. Một lát sau, Natasa cũng đi ra, cũng loay hoay ở quanh bàn.)
(Xolioni đi ra chào mọi người và ngồi vào bàn).

Versinin: - Trời nổi gió to quá!

Masa: - Vâng. Tôi chán mùa đông lắm rồi. Tôi quên không còn nhớ mùa hè là thế nào nữa.

Irina: - Tôi cảm chắc là ván bài bói được rồi. Chúng ta sẽ đi Moskva.

Phedotich: - Không, ván bài không bói được đâu. Cô xem con tám ở trên con hai pích. *(Cười)* Như thế là cô sẽ không đi được Moskva.

Trebutikin: *(Đọc báo)* - Có dịch đậu mùa hoành hành ở Tề tề Cáp nhĩ bên Trung Quốc.

Anphixa: *(Đến gần Masa)* - Cô Masa nhỏ bé của tôi ơi, lại uống trà đi. *(Nói với Versinin)* Thưa quan lớn, xin mời quan. Xin tha lỗi, tôi quên mất tên quan lớn rồi...

Masa: - Vú mang trà lại đây. Tôi không muốn ra đó.

Irina: - Vú ơi.

Natasa: *(Nói với Xolioni)* - Trẻ con cái gì nó cũng biết cả đấy. Tôi bảo với cháu "Chào chú Bobich, chào con ngoan của mẹ!" Nó nhìn tôi một cách đặc biệt! Có lẽ anh cho đó chỉ là đầu óc tưởng tượng của một người mẹ chứ gì, nhưng không, tôi xin cam đoan với anh là không phải thế? Thằng bé này không phải thường đâu?

Xolioni: - Nếu đứa bé đó là con tôi thì tôi sẽ đem bỏ lò quay và chén luôn *(Cầm tách nước đi ra ngồi ở một góc phòng khách)*.

Natasa: *(Lấy hai tay che mặt)* - Người đâu mà thô lỗ mất dạy thế!

Masa: - Thật sung sướng cho người nào không để ý đến bây giờ là mùa hạ hay mùa đông. Có lẽ nếu tôi ở Moskva thì tôi sẽ mặc kệ cả thời tiết...

Versinin: - Mấy hôm trước, tôi có đọc một quyển nhật ký viết trong ngục của một ông bộ trưởng người Pháp bị tù trong vụ Panama. Ông ta đã say sưa trầm trồ khi nói đến những con chim ông ngó thấy ngoài song cửa sổ nhà tù, mà trước kia hồi còn là bộ trưởng, ông đã không để ý tới. Bây giờ ông ta đã được trả lại tự do rồi. Hẳn là ông ta đã thôi không để ý đến đàn chim đó nữa. Các cô cũng thế, khi đã sống ở Moskva thì cũng không để ý đến nó nữa đâu. Chúng ta không có hạnh phúc, và hạnh phúc không tồn tại, chúng ta chỉ có cách mơ ước nó mà thôi.

Tudanbich: *(Cầm một chiếc hộp trên bàn)* - Kẹo đâu cả rồi?

Irina: - Xolioni đã ăn cả rồi.

Tudanbich: - Tất cả?

Anphixa: *(Mời trà)* - Thưa ngài, có một lá thư gửi đến cho ngài.

Versinin: - Cho tôi à? *(Cầm lấy lá thư)* Thư của con gái tôi *(Đọc)*. Vâng, tất nhiên... Marina Xergeevna, xin lỗi cô, tôi phải lên đi ngay. Tôi không uống nước trà đâu *(Đứng dậy búi tóc)*. Quanh quần vẫn cái chuyện đó...

Masa: - Có gì thế? Không phải chuyện bí mật đấy chứ?

Versinin: *(Nói khẽ)* - Vợ tôi lại tự đầu độc. Tôi phải về ngay nhà. Tôi sẽ lẳng lặng đi, không làm phiền ai cả. Thật là lắm chuyện bức mình! *(Hôn tay Masa)* Em yêu, em nhỏ, em ngoan của tôi... Tôi sẽ đi ra lỗi kia, không để ai biết cả... *(Đi vào)*.

Anphixa: - Ông ấy đi đâu rồi? Mà tôi lại bung trà ra rồi kia chứ... Thật cái ông này!

Masa: *(Cáu gắt)* - Thôi vú im đi! Vú không chịu yên đi cho. *(Cầm chén đi ra bàn)* Vú ạ, vú làm rầy tôi vừa vừa chứ!

Anphixa: - Cô thân yêu ơi, tôi có làm gì cô đâu kia chứ?

Tiếng gọi của Andrei: - Anphixa!

Anphixa: *(Nhại lại giọng của Andrei)* - Anphixa! Lúc nào cũng rúc vào một xó... *(Đi vào)*.

Masa: *(ở trong buồng ăn, tựa vào bàn, cúi gắt)* - Xe cho tôi ngồi với chứ! Bài với bạc, bẻ bộn hết cả chỗ thế này! *(Xoá những cây bài rải trên bàn)* Uống trà đi!

Irina: - Masa, sao chị ác thế!

Masa: - Nếu tôi ác thì cô đừng nói với tôi nữa. Đừng có mà mó vào tôi!

Trebutikin: *(Cười)* - Đừng có mà mó vào cô ta, đừng có mà mó vào cô ta...

Masa: - Cụ sáu mươi tuổi rồi thật đấy, nhưng vẫn luôn mồm nói bậy như trẻ ranh!

Natasa: *(Thở dài)* - Cô Masa, sao cô lại ăn nói như thế? Tôi nói thật, một người đẹp như cô, trong một xã hội thượng lưu và đứng đắn, chắc chắn là sẽ được tôn thờ, nhưng đừng có nói năng như thế chứ. Je vous prie, pardonez moi, Marie, mais vous avez des manières un peu grossières (1)

Tudanbich: *(Nhìn cười)* - Nhờ đưa giúp hộ tôi... đưa giúp hộ tôi... hình như có một chai rượu cô nhắc ở đây thì phải?

Natasa: - Ib parait que mon Bobik déjà ne dort pas (2). Nó dậy rồi. Hôm nay cháu nó ương người. Xin lỗi, tôi ra với cháu... *(Đi vào)*.

Irina: - Còn Alexandr Ignatievich, ông ta biến đi đâu rồi?

Masa: - Ông ấy về nhà rồi. Lại có chuyện gì bất thường xảy ra cho vợ ông ta đấy.

Tudanbich: *(Đi lại gần Xolioni, trong tay cầm một bình cônhắc)* - Ông ấy lúc nào cũng ngồi tách riêng ra một mình mà nghĩ ngợi, không hiểu nghĩ gì thế? Thôi chúng ta làm lành với nhau đi. Ta cùng uống với nhau một chén rượu cônhắc nào.

(Cả hai cùng uống rượu)

Đêm nay chắc chắn tôi phải ngồi bên chiếc đàn dương cầm mà chơi các thứ bản nhạc lãng nhãng... Thôi được, mặc kệ!

Xolioni: - Tại sao chúng ta lại phải làm lành với nhau? Chúng ta có cãi nhau đâu.

Tudanbich: - Mỗi khi gặp ông là bao giờ tôi cũng có cảm tưởng xảy ra một cái gì giữa chúng mình. Phải thừa nhận là tính nết ông rất kỳ lạ.

Xolioni: *(Cất cao giọng ngâm)* - "Tôi là người lạ kỳ, nhưng ai mà chẳng kỳ lạ? Aleko, xin đừng có giận" (1)

Tudanbich: - Ai nói đến Aleko ở đây làm gì chứ?

(Im lặng)

Xolioni: - Khi chỉ có một mình tôi đứng với ai, thì còn tạm được, tôi cũng như mọi người, nhưng đến chỗ đông người, tôi lại buồn rầu, rút rút và... nói bậy nói bạ. Tuy nhiên tôi còn lương thiện, còn cao thượng hơn nhiều, nhiều người khác. Và tôi có thể dẫn chứng điều đó ra đây.

Tudanbich: - Tôi thường thường hay giận ông vì mỗi khi chúng ta ở chỗ đông người, bao giờ ông cũng công kích tôi. Song, tôi cũng không hiểu sao, tôi vẫn có cảm tình với ông. Dầu sao đi nữa, hôm nay tôi phải say mới được, ta cùng cạn chén nào!

Xolioni: - Nào, cạn chén!

(Cùng uống)

(Im lặng)

Nam tước ạ, tôi chẳng hề bao giờ có gì chống đối lại ông đâu. Nhưng tính tôi cũng hơi giống tính Lermontov một tí *(Nói khẽ)*. Người ta còn cho là... tôi hơi giống ông ta nữa kia... *(Rút trong túi ra một lọ nước hoa và vẩy vào tay)*.

Tudanbich: - Tôi xin từ chức. Kệ! Tôi đã nghĩ đến việc này mất năm năm và cuối cùng tôi quyết định. Tôi sẽ làm việc.

Xolioni: *(Cất cao giọng ngâm)* - "Aleko, xin đừng có giận... hãy quên đi, quên đi những điều người mơ mộng...".

(Trong khi họ đang nói chuyện, Andrei lảng lảng đi ra, tay cầm một quyển sách, và ngồi xuống gần ngọn nến).

Tudanbich: - Tôi sẽ làm việc.

Trebutikin: *(Sang phòng khách cùng với Irina)* - Các món ăn cũng nấu theo đúng kiểu Cavcaz: một món súp hành và một đĩa thịt quay tsêkháctma.

Xolioni: - Tsêrămma không phải là thịt mà là một thứ cây vào loại hành ở ta ấy.

Trebutikin: - Không phải đâu, ông bạn thân mến của tôi ơi. Tsêkháctma không phải là hành mà là thịt cừu quay.

Xolioni: - Tôi xin nói với cụ tsêrămma là hành.

Trebutikin: - Còn tôi, tôi xin nói với ông, tsêkháctma là thịt cừu.

Xolioni: - Còn tôi, tôi xin nói với cụ, tsêrămma là hành.

Trebutikin: - Hoài hơi mà cãi với ông. Ông chưa bao giờ ở Cavcaz và chưa bao giờ ăn món tsêkháctma cả.

Xolioni: - Tôi chưa bao giờ ăn, vì tôi không thể chịu được mùi của nó. Tsêrămma cũng nặng mùi như tôi.

Andrei: *(Van xin)* - Thôi, tôi xin các ông!

Tudanbich: - Bao giờ thì mặt nạ được đem tới?

Irina: - Họ hẹn chín giờ sẽ có, nghĩa là đem đến đây ngay bây giờ đây.

Tudanbich: *(Ôm lấy Andrei và hát)* - "A! Cái máng này, cái máng xinh đẹp của tôi vừa mới dựng lên..."

Andrei: *(Nhảy và hát)* - "Cái máng trắng, làm bằng ván..."

Trebutikin: *(Nhảy và hát)* - "Gỗ thông bào..."

(Mọi người cười ô).

Tudanbich: *(Ôm lấy Andrei)* - Cần cóc gì? Andrei ạ, chúng mình cạn chén chúc mừng tình bạn và ta xưng hô với nhau là "cậu, tớ" cho thân nhé. Andrei ạ, cả tớ nữa, tớ cũng đi Moskva, đến trường đại học với cậu.

Xolioni: - Trường đại học nào? Có hai trường đại học ở Moskva.

Andrei: - Chỉ có một trường đại học ở Moskva thôi.

Xolioni: - Còn tôi, tôi nói với ông rằng có hai trường.

Andrei: - Ba trường cũng được, tùy ý ông. Càng tốt.

Xolioni: - Ở Moskva có hai trường đại học.

(Tiếng lao xao ồn ào)

Ở Moskva có hai trường đại học: trường cũ và trường mới. Nhưng nếu ông không thích nghe tôi, nếu điều tôi nói làm ông bức mình, thì tôi đành im không nói nữa. Tôi còn có thể đi sang một phòng khác vậy *(Mở một cái cửa và đi vào)*.

Tudanbich: - Hoan hô! Hoan hô!*(Cười)* Thưa các bà, các ông, xin mời bắt đầu khiêu vũ, tôi xin đánh đàn dương cầm! Cái anh chàng này thật buồn cười!... *(Ngồi vào trước đàn dương cầm, dạo một điệu "vanxo")*.

Masa: *(Quay "vanxo" một mình)* - Ông nam tước say rồi, ông nam tước say rồi! Ông nam tước say rồi!

(Natasa đi ra)

Natasa: *(Nói với Trebutikin)* - Ivan Romanovich *(Nói một việc gì đó riêng với Trebutikin, rồi lảng*

lễ đi vào. Trebutikin khẽ vỗ vai Tudanbich và ghé vào tai nói thầm).

Irina: - Có gì thế hả?

Trebutikin: - Chúng tôi phải về thôi. Tạm biệt nhé.

Tudanbich: - Chào ngủ ngon nhé. Chúng ta phải về đi thôi.

Irina: - Ô kìa... Thế còn mặt nạ thì sao?

Andrei: *(Bối rối)* - Mặt nạ sẽ không tới đâu. Em gái của anh, em biết đấy, Natasa bảo là cháu Bobich hơi bị mệt cho nên... Tóm lại anh cũng chẳng biết gì cả, đối với anh thế nào cũng được.

Irina: *(Nhún vai)* - Bobich mệt!

Masa: - Thôi được, cần quái gì! Nếu họ đã đuổi chúng ta thì chỉ có việc đi thôi *(Nói với Irina)*. Chính chị ấy ôm đấy, chứ không phải Bobich đâu... ở đây này. *(Lấy ngón tay tự gõ vào trán mình)* Đồ tư sản hèn hạ!

(Andrei đi sang buồng mình bằng cửa bên phải, có Trebutikin theo sau. Trong buồng ăn, mọi người chào nhau chia tay).

Phedotich: - Tiếc quá! Tôi tính ở đây vui chơi cả tối nay, nhưng nếu cháu bé ốm, thì tất nhiên... Mai tôi sẽ mang đồ chơi đến cho cháu.

Rode: *(Nói to)* - Tôi nghĩ là sẽ ngủ suốt đêm, nên tôi đã phải ngủ một giấc sau bữa cơm trưa... Mới có chín giờ!

Masa: - Ta hãy đi ra đường, rồi ở ngoài kia sẽ bàn định đi đâu và làm gì sau.

(Tiếng chào nhau: "Chia tay! Tạm biệt!". Tiếng cười vui vẻ của Tudanbich. Mọi người đi vào. Amphixa và chị hầu phòng dọn bàn, tắt nến. Có tiếng vú em hát ru trẻ. Andrei mặc áo khoác ngoài và đội mũ, cùng với Trebutikin nhẹ nhàng đi ra).

Trebutikin: - Tôi không có thời giờ lấy vợ nữa, bởi vì cuộc đời vụt đi qua như một tia chớp, và lại tôi yêu mẹ anh đến phát điên lên được, mà mẹ anh lúc đó đã lấy chồng rồi...

Andrei: - Không nên lấy vợ. Không nên, vì lấy vợ chán lắm.

Trebutikin: - ừ đã đành vậy, nhưng cô độc mãi à? Người ta tha hồ lý luận với nhau, nhưng sự cô độc vẫn là một điều đáng sợ, anh bạn thân yêu của tôi ạ. Mặc dù thực ra... đã đành, thế nào rồi cũng xong!

Andrei: - Ta đi nhanh lên!

Trebutikin: - Sao phải vội thế? Hãy còn thừa thời giờ.

Andrei: - Tôi sợ vợ tôi nó giữ lại.

Trebutikin: - À!

Andrei: - Hôm nay tôi không định chơi đâu, tôi chỉ ngồi một lát thôi. Tôi thấy trong người khó chịu... Ivan Romanovich, cụ bảo tôi làm thế nào để khỏi thờ hờn hển.

Trebutikin: - Hỏi tôi làm cái gì! Anh bạn ạ, tôi không còn nhớ nữa. Tôi không biết...

Andrei: - Ta đi đằng nhà bếp...

(Cả hai đi vào. Tiếng chuông réo, rồi lại réo lên lần nữa; tiếng nói, tiếng cười).

Irina: *(Đi ra)* - Ai thế?

Anphixa: *(Nói khẽ)* - Mặt nạ đã đem tới.

(Tiếng chuông réo)

Irina: - Vú ra bảo không có ai ở nhà cả. Và xin lỗi họ.

(Anphixa đi vào. Irina tự lự đi bách bộ quanh phòng. Cô có vẻ rất bối rối trong lòng. Xolioni đi ra).

Xolioni: *(Ngạc nhiên)* - Không có ai cả... họ đi đâu hết rồi.

Irina: - Về cả nhà rồi.

Xolioni: - Lạ quá, có mình cô ở đây thôi à?

Irina: - Vâng

(Im lặng).

Chào anh.

Xolioni: - Vừa nãy, tôi tỏ ra thiếu ý tứ, thiếu tế nhị. Nhưng cô không như những người khác, cô là một phụ nữ cao thượng và trong trắng, cô nhìn rõ sự thực... Chỉ có cô là hiểu được tôi thôi. Tôi yêu, tôi yêu nồng nàn, tha thiết...

Irina: - Chào anh! Mời anh đi ra...

Xolioni: - Không có cô, tôi không tài nào sống được. *(Đi theo Irina)* Ôi, nguồn vui của tôi! *(Rơm róm nước mắt)* Ôi, hạnh phúc! Ôi, đôi mắt xinh đẹp, kỳ diệu đáng yêu thế kia, đôi mắt mà tôi chưa bao giờ được thấy ở một người đàn bà nào khác...

Irina: *(Lạnh lùng nói)* - Vaxili Vaxilievich, anh thôi ngay đi!

Xolioni: - Đây là lần đầu tôi nói đến tình yêu của tôi đối với cô và tôi cảm thấy như mình không còn ở trái đất, mà đã ở một hành tinh nào khác *(Đưa tay lên bóp trán)*. Thôi được, không sao cả. Đã đành là tình yêu không thể bắt buộc được... Nhưng tôi không có kẻ tình địch may mắn... Không... tôi sẽ giết chết kẻ tình địch đó, xin thề có mọi quỷ thần chứng giám. Hỡi ơi, con người xinh đẹp làm sao!

(Natasa đi ra tay cầm một ngọn nến)

Natasa: *(Mở một cái cửa ngó vào, rồi đến một cái cửa khác và đi qua trước cửa buồng của chồng nàng)* - Andrei ở trong này đây. Cứ để cho anh ấy đọc sách. Vaxili Vaxilievich, xin lỗi anh, tôi không biết là anh còn ở đây, nên chỉ mặc áo ngủ...

Xolioni: - Không sao cả. Chào chị *(Đi vào)*

Natasa: - Em nhỏ tội nghiệp thân yêu của chị, em mệt rồi! *(Ôm hôn Irina)* Em nên đi ngủ sớm hơn.

Irina: - Bobich đã ngủ chưa?

Natasa: - Rồi. Nhưng nó ngủ không yên giấc. Em ạ, chị đang có chuyện muốn nói với em, nhưng lúc thì em vắng mặt, lúc thì chị lại bận việc. Chị thấy cái buồng của cháu Bobich có vẻ lạnh và ẩm. Còn buồng của em thì rất hợp với cháu. Em ạ, chiều lòng chị mà dọn sang ở tạm một thời gian bên buồng cô Olga nhé!

Irina: *(Không hiểu)* - Ở đâu kia?

(Tiếng nhạc ngựa của một cỗ xe trượt tuyết ba ngựa dừng trước nhà).

Natasa: - Em sẽ ở tạm buồng với cô Olga, và sẽ để cháu Bobich sang ở buồng em. Cháu nó kháu, kháu lắm kia. Hôm nay chị bảo với nó: "Chú Bobich, chú Bobich của mẹ ơi!" Thế là nó nhìn chị với đôi mắt thật xinh đẹp.

(Tiếng chuông réo)

Chắc là Olga đấy. Cô ấy sao về muộn thế!

(Chị hầu phòng đến gần Natasa và ghé vào tai nói thầm).

Natasa: - Protopopov? Thật là người kỳ quái! Protopopov đến mời chị ngồi xe ngựa đi chơi một lát. *(Cười)* Những cái ông này rõ thật buồn cười...

(Tiếng chuông réo)

Có người đến đấy. Hay là chị đi một lát, chừng mười lăm phút thôi... *(Nói với chị hầu phòng)* Nói với ông ấy là tôi ra ngay bây giờ đây. *(Tiếng chuông réo)*

Có người giật chuông... Chắc là Olga *(Đi vào)*.

(Chị hầu phòng chạy vào; Irina ngồi tư lự, Culigin và Olga đi ra, có Versinin theo sau).

Culigin: - Ô kia, sao lại thế này! Họ bảo với tôi là tối nay ở đây có dạ hội kia mà?

Versinin: - Lạ thật! Tôi vừa mới bỏ đi cách đây chưa đầy nửa giờ đồng hồ, họ còn đang đợi mặt nạ đến...

Irina: - Mọi người đi hết rồi.

Culigin: - Cả Masa nữa à? Cô ấy đi đâu? Mà Protopopov ngồi trong cỗ xe ngựa ở dưới kia chờ đợi gì thế? Ông ta chờ ai vậy?

Irina: - Đừng có hỏi gì tôi cả... Tôi mệt lắm.

Culigin: - Thôi được, cái cô bé tính nết đến là hay thay đổi...

Olga: - Họp hội đồng vừa tan xong. Tôi mệt bã cả người. Tôi phải thay thế bà hiệu trưởng bị ốm. Tôi nhức đầu, nhức, nhức đầu lắm... *(Ngồi xuống)* Hôm qua, Andrei lại thua bạc mất hai trăm rúp... Cả thành phố họ đồn đại điều đó...

Culigin: - Tôi cũng mệt, cuộc họp cũng làm tôi mệt nhoài ra *(Ngồi xuống)*.

Versinin: - Hôm nay, vợ tôi định tìm cách dọa tôi, nhưng suýt nữa thì lại tự đầu độc chết. Thôi, rồi cũng vô sự, tôi cũng yên tâm và bây giờ có thể nghỉ ngơi một chút... Bây giờ thế là chúng ta phải về ư? Thế thì cho phép tôi cáo từ vậy. Phedoilich, hay là chúng ta đi đâu đi? Tôi không thể về nhà được, nhất định không!... Ta đi đi!

Culigin: - Tôi mệt lắm. Tôi không đi đâu cả *(Đứng dậy)* Tôi mệt lắm. Vợ tôi về nhà rồi?

Irina: - Chắc thế.

Culigin: *(Hôn bàn tay Irina)* Tạm biệt! Mai và ngày kia, tôi sẽ nghỉ cả ngày. Thôi chào cô *(Bước đi vào)* Tôi rất thèm một chén nước trà! Tôi tưởng cùng mọi người vui chơi hết tối nay ở đây, thế mà... O, fallacem hominum spem!... Một cảm thán từ đòi phải dùng tân cách!..[\(1\)](#)

Versinin: - Thế thì tôi đi về một mình vậy *(Đi vào, miệng khẽ huýt sáo, theo sau có Culigin)*.

Olga: - Tôi nhức đầu, nhức đầu... Andrei thua bạc... cả thành phố họ đồn đại... Thôi, mình phải đi nằm đây *(Đi ra)*. Ngày mai mình được nghỉ... Trời ơi, thật là thú! Mình được nghỉ ngày mai, cả ngày kia nữa... Tôi nhức đầu, nhức đầu... *(Đi vào)*.

Irina: - Mọi người đi cả rồi. Không còn ai nữa.

(Tiếng phong cầm dạo ở ngoài phố, tiếng vú nuôi hát ru trẻ).

Natasa: *(Mặc áo khoác ngoài, đội mũ lông đi ngang qua buồng ăn, chị hầu phòng theo sau)* - Nửa tiếng nữa thì tôi sẽ trở về. Tôi chỉ đi một lát thôi *(Đi vào)*.

Irina: *(Còn lại một mình, vô cùng buồn bã)* - Về Moskva! Moskva! Moskva!

HẠ MÀN

Hồi ba

(Buồng ngủ của Olga và Irina. Bên trái và bên phải là giường, che khuất sau những tấm bình phong. Đã hơn hai giờ sáng. Trong hậu trường vang lên tiếng chuông đổ hồi báo tin một đám cháy đã bắt đầu từ lâu. Trong nhà người ta thấy rõ là chưa ai đi ngủ.

Masa nằm dài trên đi văng, mặc đồ đen như thường lệ. Olga và Anphixa đi ra).

Anphixa: - Bây giờ, các cô ấy ngồi cả dưới gầm cầu thang. Tôi bảo các cô ấy: "Đi lên gác chứ! Ai lại ngồi ở đây bao giờ..." Nhưng các cô ấy chỉ khóc thôi, và bảo: "Chúng cháu không biết ba ở đâu rồi. Chỉ sợ ba chết cháy thôi". Thật là chỉ nghĩ đại đột thôi! Và ở trong sân còn bọn khác nữa... và tất cả chúng nó đều không mặc xống áo gì cả.

Olga: *(Lấy vài chiếc áo chùng trong tủ ra)* - Đây, cầm lấy chiếc áo chùng màu xám này... và cái này nữa... Cả chiếc áo cộc kia... Cả chiếc váy này nữa, vú già... A! Trời ơi, thật là tai vạ! Phở Kirxanov khéo đã cháy sạch cả rồi... Cầm lấy cái này... Và cả cái này nữa... *(Vắt những chiếc áo chùng lên cánh tay vú già)* Tội nghiệp gia đình ông Versinin, họ sợ quá... Chỉ tí nữa là nhà họ cháy. Đêm nay để họ ngủ ở nhà ta... không nên để họ trở về nhà... Tội nghiệp cho Phedotich, anh ta không còn gì cả... cháy sạch sành sanh.

Anphixa: - Cô Olga, hay là cô gọi Pherapon nữa, chứ mình tôi không sao mang nổi hết đâu...

Olga: *(Giật chuông)* Không có ai thừa cả... *(Mở cửa và kêu to)* Có ai ở ngoài ấy không? Vào đây! *(Qua cửa ra vào mở ngỏ, người ta thấy một khung cửa sổ đỏ rực ánh lửa của đám cháy, và nghe tiếng xe cứu hoả chạy qua trước nhà).*

Khủng khiếp quá! Mà thôi, tôi cũng mệt lắm rồi!

(Pherapon đi ra).

Cầm lấy những cái này và đưa tất cả xuống dưới nhà... Bác sẽ thấy các cô nhà Colitilinnur ở dưới gầm cầu thang... đưa cho các cô ấy... thêm cả cái này nữa...

Pherapon: - Thừa cô vâng... Năm 1812, Moskva cũng bị cháy (1) . A! Lạy Chúa tôi! Bọn Pháp hoảng lắm.

Olga: - Thôi, đi đi...

Pherapon: - Thừa cô vâng. *(Đi vào)*

Olga: - Vú ơi, nhà có gì vú cứ đem cho cả đi. Chúng ta không cần gì, cho họ hết, vú ạ... Tôi mệt lắm tôi đứng không vững nữa... Đừng để gia đình ông Versinin bỏ về đấy... Lũ trẻ con thì ngủ ở phòng khách. Alexandr Ignatievich thì xuống dưới nhà ông nam tước. Cả Phedotich cũng đến nhà ông nam tước, hay thôi, cứ để anh ta ở trong buồng ăn nhà ta cũng được... Cụ bác sỹ thì như cố tình nhằm đúng lúc này mà say rượu, say mềm ra, không thể để ai ở nhà ông ta được nữa. Bà vợ ông Versinin cũng sẽ ngủ ở phòng khách.

Anphixa: *(Mệt mỏi)* - Cô Olga yêu quý ơi, đừng đuổi tôi đi! Đừng đuổi tôi đi!

Olga: - Vú già, vú chỉ nói bấy bạ. Ai đuổi vú đi nào?

Anphixa: *(Ngả đầu vào ngực Olga)* - Cô thân yêu của tôi, hòn vàng của tôi ơi, tôi cố gắng làm lụng vất vả... Nay tôi không còn sức lực nữa thì người ta bảo tôi: "Cút đi"! Nhưng tôi nay đã tám mươi tuổi rồi, thì cô bảo tôi đi đâu bây giờ chứ! Sắp sửa tám mươi hai...

Olga: - Anphixa, vú ngồi xuống đây... Tội nghiệp, vú mệt lắm rồi. *(Đỡ vú già ngồi xuống)* Vú ơi, vú ngồi nghỉ đi. Trông mặt vú tái xanh thế kia!

(Natasa đi ra)

Natasa: - Nghe người ta nói phải thành lập cấp tốc một tổ chức cứu tế nạn nhân. Chị rất đồng ý. Cũng là một ý kiến rất hay đấy. Nói chung là phải cứu giúp kẻ nghèo khó, đó là bổn phận của người giàu.

Bobich và con bé Xophia cứ ngủ đi như chẳng có gì xảy ra cả. Có rất nhiều người đến ở khắp nhà ta đây, xó xỉnh nào cũng chật ních những người. Hiện nay trong thành phố đang có dịch cúm, chị chỉ lo lũ trẻ mắc phải.

Olga: *(Không để ý nghe)* - Ở trong phòng này, không nhìn thấy lửa cháy, ở đây yên tĩnh thật...

Natasa: - Ủ... Đầu tóc chị có lẽ rồi bù hết cả rồi. *(Ra đứng trước gương)*... Họ bảo là chị béo lên... không phải! Không béo lên tí nào cả! Masa ngủ rồi, cô ấy mệt, tội nghiệp... *(Nói với Amphixa giọng lạnh lùng)*. Tôi cảm vú không được phép ngồi khi có mặt tôi! Đứng lên! Đi ra ngoài kia! *(Amphixa đi vào)*.

(Im lặng)

Chị không hiểu sao cô còn giữ con mụ già này?

Olga: *(Kinh ngạc)* - Xin lỗi chị, nhưng chính em, em cũng không hiểu...

Natasa: - Mụ ấy ở đây chẳng được việc gì nữa. Nó là một con mụ nhà quê, về làng mà ở. Cứ nuông chiều mãi thì được ích gì. Chị thích nhà cửa ngăn nắp, trật tự, không nên có những hạng người ăn không ở trong nhà *(Vuốt má Olga)*. Em bé nhỏ tội nghiệp của chị, em mệt lắm rồi! Cô hiệu trưởng của chúng tôi mệt lắm rồi! Khi nào mà con bé Xophia của chị lớn lên mà phải vào trường học thì chị sẽ sợ cô đấy...

Olga: - Em sẽ không làm hiệu trưởng đâu.

Natasa: - Olga ạ, em sẽ được bổ nhiệm đấy. Đã quyết định rồi.

Olga: - Em sẽ từ chối... Em không thể làm nổi... Công việc đó quá sức của em *(Uống một ngụm nước)*. Vừa rồi chị đối với Amphixa thật là lỗ mãng... Xin lỗi chị, em không thể nào chịu đựng như thế được... em chóng cả mặt...

Natasa: *(Hốt hoảng)* - Xin lỗi em, Olga, xin lỗi em... Chị không muốn làm em phiền lòng đâu. *(Masa đứng dậy cầm lấy gối và bọc tức đi vào)*.

Olga: - Chị ơi mong chị hiểu em... Chúng em được giáo dục có lẽ cũng hơi khác thường đấy, nhưng em không thể nào chịu đựng như thế được. Thái độ như vậy làm em bức dọc, em đến phát ốm mất... Em mất hết cả can đảm!...

Natasa: - Xin lỗi em... xin lỗi em... *(Ôm hôn Olga)*.

Olga: - Bất cứ một cử chỉ lỗ mãng, một lời nói bất nhã nào cũng làm em bàng hoàng hết cả người...

Natasa: - Chị thường cứ hay bạ đâu nói đấy, thực tình như vậy, nhưng mà em cũng phải thừa nhận là mụ ấy có thể về sống ở nhà quê được.

Olga: - Vú ấy ở nhà ta đã ba mươi năm nay rồi.

Natasa: - Nhưng bây giờ mụ ấy không làm được việc nữa kia mà! Hoặc là chị không còn hiểu ra sao nữa, hoặc là em cố tình không hiểu chị. Mụ ấy không làm việc được nữa, mụ ấy chỉ ngủ hoặc cứ ngồi ỳ thẩn xác ra ở ghế ấy.

Olga: - Thì vú ấy cứ ngồi.

Natasa: *(Ngạc nhiên)* - Sao lại cứ ngồi, mụ ấy cũng chỉ là một đứa đầy tớ thôi *(Rớm rớm nước mắt)* Olga, chị không hiểu em nữa. Chị đã có một đứa trông trẻ, một vú sữa, chúng ta lại có một con hầu phòng và một mụ bếp... thế thì em bảo chúng ta còn cần gì đến con mụ già ấy nữa hả? *(Tiếng chuông báo hoả hoạn vang lên)*.

Olga: - Đêm nay tôi già đi mười tuổi.

Natasa: - Olga, chúng mình cần phải hiểu nhau. Cô, cô ở nhà trường còn tôi lo việc gia đình. Cô thì dạy học, còn tôi thì lo nội trợ. Và khi tôi bàn tới chuyện đầy tớ là tôi biết rồi tôi mới nói, là tôi biết - rồi - tôi - mới - nói... Nội nhật ngày mai đừng có để tôi trông thấy còn có cái con mụ ăn cắp, cái con già gàn dở ấy ở nhà này nữa... *(Giậm chân)* Cái con mụ phù thủy già ấy nữa!... Mà đừng có trêu gan

chọc tiết tôi! Tôi cảm cô không được thế! *(Bớt nóng, bình tĩnh lại)* Cô nghe tôi, nếu mà cô không dọn xuống ở dưới nhà, thì chúng ta đến cãi nhau luôn mất thôi. Thật là ghê sợ.

(Culigin đi ra).

Culigin: - Masa đâu? Đã đến giờ về nhà rồi đây... Hình như đám cháy đang dịu dần *(Vươn vai)*. Mặc dù có gió, chỉ một dãy nhà bị cháy thôi, nhưng lúc đầu tưởng như cả thành phố đang bốc lửa. *(Ngồi xuống)* Tôi mệt lắm... Olga, tôi thường tự nhủ rằng: Nếu không có Masa thì tôi sẽ lấy chị, Olga ạ. Chịu rất tốt. Tôi mệt rũ ra rồi *(Nghểnh tai nghe ngóng)*.

Olga: - Gì thế hả?

Culigin: - Cụ bác sĩ lại cố tình nhằm đúng vào lúc này mà lên cơn nghiện rượu, cụ ta say bí tỉ *(Đứng dậy)*. Nếu tôi không nhằm thì ông cụ đang đến kia... Chị có nghe thấy không? Phải, ông cụ đến đây *(Cười)*. Đây, dáng đi lạ không, thật là... Để tôi đi trốn vào một chỗ *(Trốn sau một góc tủ)* A.! Cái lão ăn cướp này!

Olga: - Ông cụ đã hai năm không uống rượu, thế rồi bỗng nhiên say như thế đây *(Đi về cuối phòng; Natasa theo sau)*.

(Trebutikin đi ra, ông cụ bước đi vững vàng, không hề loạng choạng như người say rượu đi vào buồng ăn, dừng lại nhìn chung quanh mình, rồi đến gần bồn nước và bắt đầu rửa tay).

Trebutikin: *(Cau có)* - Ma quỷ bắt hết chúng nó đi. Họ cứ tưởng mình là thầy thuốc là biết chữa hết mọi bệnh tật; thế mà mình hoàn toàn chẳng hiểu cái quái gì cả, mình đã quên hết những điều mình đã hiểu biết, mình không còn nhớ gì cả, chả còn nhớ quái gì cả.

(Olga và Natasa đi vào, nhưng ông cụ vẫn không nhìn thấy). Ma quỷ bắt nó đi! Thứ tư vừa rồi, mình chữa bệnh cho một người đàn bà... mẹ ta chết rồi, và nếu mẹ ta chết đi thì đó chính là lỗi tại mình. Cách đây hăm nhăm năm, mình cũng biết ít nhiều, nhưng bây giờ thì mình quên hết rồi. Quên hết. Có thể là mình cũng không phải là một con người nữa; mà chỉ là mình làm ra vẻ có chân có tay và một cái đầu.

Có thể là mình không hề tồn tại, và mình đang đi, ăn ngủ đây cũng chính là chuyện mình tưởng tượng ra đấy thôi *(Khóc)*. Ồ, giá mà ta đừng tồn tại! *(Nín khóc, vẻ mặt cau có)* Đồ quỷ... Hôm kia, ở câu lạc bộ, họ nói về Shakespeare và Vonte... Mình chưa đọc sách của họ, chưa bao giờ đọc, nhưng mình làm ra vẻ như người đã đọc qua rồi. Và những kẻ khác thì cũng làm như mình nốt. Thật tầm thường! Thật hèn hạ! Và mình lại nhớ tới người đàn bà mà mình đã làm chết hôm thứ tư... Rồi mình nhớ lại, nhớ lại hết cả, và mình cảm thấy lòng mình có cái gì rất giả dối, xấu xa, ghê tởm... mình bỏ đi, mình uống rượu...

(Irina, Versinin và Tudanbich đi ra; Tudanbich mặc thường phục, quần áo mới theo thời trang mới nhất).

Irina: - Ta ngồi đây thôi. Không có ai vào đây đâu.

Versinin: - Không có binh lính thì tất cả thành phố sẽ cháy hết. Thật là những người dửng dảm! *(Xoa hai bàn tay khoan khoái)* Những tấm lòng vàng! Những người dửng dảm!

Culigin: *(Đến gần bên họ)* - Máy giờ rồi các ông?

Tudanbich: - Hơn ba giờ rồi. Trời sắp sáng rồi.

Irina: - Mọi người đều ở trong buồng ăn, không ai về cả. Cả Xolioni của ông cũng ở đó. *(Nói với Trebutikin)* Bác sĩ, cụ nên đi nằm thì hơn.

Trebutikin: - Không sao cả... Cám ơn... *(Chải râu)*.

Culigin: *(Cười)* Ivan Romanovich say mềm rồi! *(Vỗ vài cái lên vai ông cụ)* Hoan hô! Người xưa đã nói: In vino ve ritas

Tudanbich: - Mọi người yêu cầu tôi tổ chức một buổi hoà nhạc lấy tiền giúp đỡ các nạn nhân.

Irina: - Thôi đi! Tổ chức với ai...

Tudanbich: - Nếu muốn thì cũng làm được thôi. Theo ý tôi Maria Xergeevna, chơi dương cầm rất tuyệt.

Culigin: - Rất tuyệt, đúng thế.

Irina: - Chị ấy quên rồi. Đã ba năm nay chị ấy bỏ không chơi nữa... có lẽ đến bốn năm.

Tudanbich: - Trong thành phố này, không có ai hiểu một tí gì về âm nhạc cả, mà quả tình là không có lấy một ai. Nhưng tôi, tôi hiểu âm nhạc và tôi xin lấy danh dự mà nói rằng Maria Xergeevna, chơi một cách tuyệt diệu, gần như có thiên tài.

Culigin: - Nam tước, ông nói đúng. Tôi yêu Masa lắm. Vợ tôi rất ngoan.

Tudanbich: - Chơi tuyệt như vậy mà đành tự nhận ra là không ai, không ai hiểu mình cả!

Culigin: (*Thở dài*) - ...Vâng... nhưng để vợ tôi chơi ở một buổi hoà nhạc như vậy, liệu có coi được không?

(*Im lặng*)

Còn tôi, thưa các ông, tôi không hiểu gì về những cái đó cả. Có lẽ thế mà lại tốt kia đấy. Phải thừa nhận ông hiệu trưởng chúng tôi là một người tốt, rất tốt nữa, và rất là thông minh, nhưng ông ta có những ý kiến như thế này... Đã đành, cái đó không dính dáng gì đến ông ta, nhưng dù sao nếu các ông muốn thì tôi cũng xin sẵn sàng bàn việc đó với ông ta.

(*Trebutikin cầm chiếc đồng hồ treo bằng sứ và ngắm nghía*).

Versinin: - Tôi bị bắn hết cả người ở trong đám cháy; trông tôi thế nào?

(*Im lặng*)

Hôm qua, tôi chợt nghe đồn là đại đoàn chúng tôi sắp sửa thuyền chuyển đến một nơi nào đó rất xa. Người này thì nói là Ba Lan, kẻ khác lại bảo là Tsita.

Tudanbich: - Tôi cũng nghe thấy nói như thế. Nếu vậy thì đến lúc đó thành phố sẽ vắng tanh vắng ngắt.

Irina: - Còn chúng tôi, chúng tôi cũng sẽ đi.

Trebutikin: (*Đánh rơi vỡ chiếc đồng hồ*) - Vỡ tan mất rồi!

(*Im lặng; mọi người đều ngượng ngùng thất vọng*).

Culigin: (*Nhặt những mảnh vụn*) - A, Ivan Romanovich, Ivan Romanovich, ai lại đánh vỡ một vật quý giá như vậy bao giờ! Cụ sẽ được một điểm không về hạnh kiểm!

Irina: - Cái đồng hồ này trước là của mẹ tôi.

Trebutikin: - Có thể lắm... Nếu là của mẹ thì ừ, nó là của mẹ. Có thể là tôi không đánh vỡ, mà chỉ là tưởng chừng như đã đánh vỡ thôi. Có thể chỉ là chúng ta có vẻ tồn tại, chứ thực ra chúng ta không hề tồn tại! Tôi không biết gì cả, chẳng ai biết gì cả. (*Đi ra trước cửa*) Các người nhìn gì tôi kia chứ? Natasa đi lại tăng tịu với Protopopov, thế mà các người chẳng hay biết gì cả. Các người ngồi sờ sờ ra đây mà không thấy gì cả, trong khi đó thì Natasa đang đi lại tăng tịu với Protopopov. (*Hát*) "Xin ông vui lòng ngâm bờ hòn làm ngọt nhé" (1) (*Đi vào*).

Versinin: - Phải... (*Cười*) Tất cả cái đó thật là kỳ lạ!

(*Im lặng*)

Khi đám cháy mới bắt đầu, tôi vội chạy về nhà; tôi về đến nơi, thấy nhà còn đứng nguyên vẹn, không việc gì. Nhưng còn hai đứa con gái nhỏ của tôi thì đang đứng trên ngưỡng cửa, mặc độc manh áo lót phong phanh, mẹ chúng nó không có ở đây, mọi người chạy tán loạn, chung quanh ngựa chó chạy rông, mặt con gái nhỏ của tôi lộ vẻ hốt hoảng, van xin, và gì nữa, tôi chẳng biết? Nhìn sắc mặt chúng nó như vậy, tôi thấy đau lòng. Trời ơi, tôi tự nhủ: hai đứa trẻ đáng thương này, còn phải chịu đựng những thử thách nào nữa trong cuộc đời dài dằng dặc của chúng? Tôi vội dắt hai cháu và dẫn chúng nó chạy đi, trong đầu chỉ có một ý nghĩ ám ảnh: chúng còn phải chịu đựng những gì nữa trong cuộc đời này!

(Tiếng chuông báo hoả hoạn đổ hồi, im lặng).

Tôi đến đây thì thấy mẹ chúng ở đây, đang nổi giận và kêu gào...

(Masa cầm gối đi ra và ngồi xuống đi vắng)

Versinin: - Khi nhìn thấy lũ con tôi mặc độc chiếc áo lót phong phanh, đứng trên ngưỡng cửa, và phổ phường bốc cháy đỏ rực, tiếng ầm ầm khủng khiếp, tôi nghĩ đến một cái gì tương tự đã xảy ra cách đây lâu năm, khi quân thù bất ngờ xông tới chúng ta, cướp bóc, đốt phá... Nhưng giữa cái hiện nay và cái đã qua kỳ thực là khác nhau xa! Trải qua một khoảng thời gian nữa, cứ cho là hai hoặc ba trăm năm, người ta cũng sẽ nói tới cuộc sống hiện nay của chúng ta với một sự kinh khủng và mai mĩ như vậy. Những việc ngày hôm nay sẽ đầy vẻ vụng dại, nặng nề, lủng củng, quái lạ. Ôi! Cuộc đời mai sau, cuộc đời sẽ đẹp bao nhiêu!*(Cười)* Xin lỗi, tôi lại đang triết lý rồi. Các bạn thân mến, cho phép tôi cứ tiếp tục nhé! Hôm nay, tôi rất thèm triết lý,

tôi đang sẵn hứng.

(Im lặng)

Hiện nay, toàn thể xã hội hình như đang ngủ say cả. Cho nên tôi nói rằng cuộc đời mai sau sẽ đẹp bao nhiêu! Đây, các cô chỉ cần tưởng tượng xem... Những người như các cô, hiện nay trong thành phố này mới chỉ có ba, nhưng đến các thế hệ tương lai thì sẽ có nhiều hơn, và sẽ tới lúc mọi cái đều sẽ biến đổi theo ý muốn các cô. Người ta sẽ sống như các cô thường mong ước, và khi đến lượt các cô già đi, thì những người khác sẽ sinh ra, tốt đẹp hơn các cô...*(Cười)* Hôm nay tâm tình của tôi cũng hơi khác thường. Tôi thèm khát sống đến điên cuồng...*(Hát)* "Lửa tuổi nào mà chẳng lụi ái tình, khi lửa tình làm ta mãi tái sinh" (1)*(Cười)*.

Masa: - Ta - ra - ta...

Versinin: - Ta - ta...

Masa: - Ta - ra - tầm...

Versinin: - Ta - ta - ta...*(Cười)*

(Phedotich đi ra)

Phedotich: *(Nhảy)* - Cháy hết rồi! Cháy hết rồi! Sạch sành sanh. *(Cười)*.

Irina: - Có phải trò cười đâu? Cháy hết cả rồi à?

Phedotich: *(Cười)* - Hết cả, cháy sạch sành sanh. Cái đàn ghita của tôi cháy rồi, tấm ảnh cháy rồi và tất cả thư từ của tôi nữa... Cả quyển sổ tay của tôi định tặng cô cũng cháy nốt rồi.

(Xolioni đi ra)

Irina: - Không, Vaxili Vaxilievich, tôi xin anh, anh ra. Cấm không được vào đây.

Xolioni: - Tại sao nam tước thì được phép vào, mà tôi thì lại không!

Versinin: - Thực ra chúng ta cũng nên về đi thôi. Còn đám cháy thế nào?

Xolioni: - Hình như nó đang dịu dần. Không, tôi quả thực lấy làm lạ là tại sao nam tước được phép vào, mà tôi lại không?

(Rút trong túi ra một lọ nước hoa và vẩy lên người).

Versinin: - Ta - ra - ta.

Masa: - Ta - ta.

Versinin: *(Cười nói với Xolioni)* - Chúng ta sang buổi ăn đi.

Xolioni: - Được lắm, tôi sẽ ghi nhớ mãi chuyện này *(Nhìn Tudanbich)* Tí ti, tí ti... *(Cùng đi vào với Versinin và Phedotich)*.

Irina: - Cái anh chàng Xolioni này, anh ta hun khói vào bầu không khí của chúng ta. *(Ngạc nhiên)* Nam tước ngủ rồi! Nam tước! Nam tước!

Tudanbich: *(Sực tỉnh)* - Tôi mệt lắm... Xưởng máy gạch... Không... Không phải là tôi mê sảng đâu,

chuyện đừng dẫn đây, tôi sắp đến một xưởng máy gạch, tôi bắt đầu làm việc... Tôi đã bàn bạc với họ rồi. *(Ấu yếm nói với Irina)* Cô xanh quá, đẹp quá, xinh quá... Tôi tưởng như vẻ xanh tái của cô, như một luồng ánh sáng, xua tan không khí hắc ám... Cô buồn, cô bất mãn với cuộc đời... Ôi! Cô hãy cùng đi với tôi, ta cùng làm việc với nhau!

Masa: - Nicolai Vovich, ông đi ra ngay!

Tudanbich: *(Cười)* - Cô đây à? Tôi không trông thấy cô. *(Hôn tay Irina)* Chào cô, tôi đi đây... Tôi nhìn cô lúc này và tôi nhớ có một lần, đã lâu rồi, vào ngày sinh nhật của cô, cô vui vẻ và phấn khởi xiết bao khi nói đến những thú vui của sự làm việc... Cuộc đời sung sướng mà tôi mơ ước hồi đó... cuộc đời đó đâu rồi! *(Hôn tay Irina)* Mắt cô ướt lệ. Cô đi nằm đi, trời bắt đầu sáng rồi... Nếu tôi được phép hiến cả cuộc đời tôi cho cô nhỉ?

Masa: - Nicolai Vovich, ông đi ra ngay! Chẳng ra đâu vào với đâu cả. ..

Tudanbich: - Tôi đi ra đây... *(Đi vào)*.

Masa: *(Nằm xuống)* - Phedor, anh ngủ đây à?

Culigin: - Hở?

Masa: - Hay là anh về đi hơn.

Culigin: - Masa thân yêu của anh. Masa yêu quý của anh...

Irina: - Chị ấy mệt. Phedia, để chị ấy nghỉ ở đây.

Culigin: - Anh đi đây... Vợ của anh, vợ hiền, vợ ngoan của anh... Anh yêu em, người yêu duy nhất của anh...

Masa: *(Cáu gắt)* - Amo, amas, amat, amamus, amatis, amant (1)

Culigin: *(Cười)* - Không, quả em thật là kỳ diệu. Chúng ta lấy nhau đã bảy năm, mà anh tưởng như mới cưới em hôm qua. Xin lấy danh dự mà thề đúng là như vậy. Không, quả thực em là một người đàn bà kỳ diệu. Anh mãi nguyện, mãi nguyện, mãi nguyện rồi!

Masan: - Anh làm em chán lắm, chán lắm, chán lắm rồi... *(Đứng lên rồi lại ngồi xuống và nói)*. Việc đó cứ luẩn quẩn trong óc em. Thật là bất bình. Cứ như gai đâm vào mắt ấy, em không thể nín lặng được. Em nói Andrei đấy... Anh ấy cầm nhà đi và được bao nhiêu tiền thì vợ anh ấy nắm lấy cả; nhưng nhà không phải của riêng mình anh ấy, mà là của cả bốn người chúng ta! Nếu là người biết điều thì anh ấy phải hiền như vậy chứ.

Culigin: - Masa, thôi nói làm gì! Em không cần đến cái đó kia mà. Andrei nợ nần ngập đến tận cổ, thế thì mặc anh ta muốn làm gì thì làm.

Masa: - Dù sao cũng rất bất bình. *(Lại nằm xuống)*.

Culigin: - Anh và em chúng ta không nghèo. Anh dạy ở trường trung học, ngoài ra anh còn dạy tư nữa... Anh là một người lương thiện. Giản dị... Như người ta thường nói là Omaniamea mecum porto (1)

Masa: - Em không cần gì cả, nhưng sự bất công làm em bất bình.

(Im lặng)

Phedor, anh về đi.

Culigin: *(Ôm hôn vợ)* - Em mệt rồi, em cứ nghỉ một lát chừng nửa tiếng, còn anh, anh sẽ ngồi bên kia chờ em. Ngủ đi... *(Vừa đi vừa nói)*. Tôi thấy toại nguyện, hoàn toàn toại nguyện *(Đi vào)*.

Irina: - Đúng thế... Anh Andrei của chúng ta quả đã trở nên ti tiện, anh ta quả đã tàn tạ, quả đã già đi từ khi sống cạnh người vợ đó! Trước kia, đã có thời kỳ anh ta gắng trở thành giáo sư đại học, thế mà hôm qua anh ta lại hãnh diện vì đã làm được ủy viên hội đồng tự trị địa vị địa phương! Mà lại là ủy viên của một cái hội đồng do Protopopov làm chủ tịch kia chứ. Cả thành phố người ta bàn tán chuyện đó và cười giễu anh ấy, chỉ có mình anh ấy là không thấy gì và không biết gì cả... Rồi khi mọi người ai

nảy xô nhau đi chữa cháy, thì anh ấy vẫn ngồi ở lý trong phòng bằng chân như vại. Anh ấy chỉ có ngồi kéo đàn. *(Tức tối)* Ôi! Thật là ghê sợ, ghê sợ, ghê sợ! *(Khóc)* Em không sao chịu đựng nổi anh ấy nữa đâu!... Không, không, em không sao chịu đựng được nữa...

(Olga đi ra, thu dọn cái bàn nhỏ của cô)

Irina: *(Khóc to)* - Đuổi tôi đi, đuổi tôi đi, tôi không sao chịu đựng được nữa.

Olga: *(Sợ hãi)* - Em! Em làm sao thế, em làm sao thế?

Irina: *(Nức nở)* - Thế là hết! Biết tìm đâu quá khứ! Hết rồi! Ôi, trời ơi, trời ơi! Em quên, quên hết cả rồi... đầu óc em rối loạn lên rồi... Em không nhớ người ta gọi cánh cửa sổ hoặc cái trần nhà bằng tiếng Italia là gì nữa... Em quên hết, mỗi ngày lại quên đi một ít, trong khi cuộc sống trôi qua, và không bao giờ trở lại. Không bao giờ, không bao giờ chúng ta sẽ lên đường đi Moskva cả... Rõ ràng là chúng ta sẽ không thể đi được.

Olga: - Irina, em thân yêu của chị...

Irina: *(Tự chủ lại)* - Ôi, em thật là đau khổ... Em không làm việc được, em sẽ không làm việc... Thôi, đủ rồi, đủ rồi! Trước đây, em làm điện tín viên, giờ em làm việc ở Tòa thị chính. Nhưng em chán ghét, em khinh bỉ mọi cái người ta bảo em làm... Em đã gần hăm tư tuổi đầu rồi, em đã làm việc từ bao lâu nay, đầu óc em khô kiệt rồi, em gầy đi, xấu đi, già đi, thế mà không vẫn hoàn không, không một lạc thú nào trong cuộc đời. Trong khi đó, thời gian thấm thoát trôi qua và em lúc nào cũng tưởng như là mình đang xa cuộc sống chân chính và đẹp đẽ; càng ngày càng rời xa cuộc sống đó, không biết rồi sẽ còn rơi xuống vực sâu của một cái hố nào nữa. Em tuyệt vọng rồi, em không hiểu tại sao mình lại còn sống và không hiểu tại sao mình còn chưa tự sát đi cho rảnh...

Olga: - Nín đi em, cô gái nhỏ của chị, nín đi em. Em khóc làm chị đau lòng.

Irina: - Em không khóc đâu, không... Hết rồi... Chị thấy không, em không khóc nữa. Thôi... đủ rồi!

Olga: - Em thân yêu, chị nói với em như một người chị, như một người bạn, nếu em bằng lòng nghe lời chị thì em nên lấy ông nam tước đi.

(Irina, se sẽ khóc).

Olga: - Em quý trọng ông ta, em đánh giá ông ta rất cao. Đã đành là ông ta không đẹp, nhưng ông ta thật là trong sạch... Người ta không phải lấy nhau vì tình yêu, phải không em; mà là để làm tròn bổn phận. Ít nhất đó cũng là ý kiến của chị, rồi chị sẽ lấy chồng mà không yêu. Chị sẽ bằng lòng lấy bất cứ ai, miễn là một người đứng đắn... Một ông già cũng được...

Irina: - Em vẫn hy vọng là chúng ta sẽ có thể đến ở Moskva, ở đó em sẽ gặp được người em hằng mơ ước và yêu thương. Khốn nhưng tất cả chỉ là ảo tưởng, chỉ là ảo tưởng...

Olga: *(Vòng hai tay ôm chầm lấy cô em gái)* - Em thân yêu của chị, em xinh đẹp của chị, chị hiểu lắm chứ; khi nam tước Nicolai Vovich giải ngũ và ông ta mặc thường phục đến nhà ta, chị thấy ông ta xấu đến nỗi không cầm nổi nước mắt... Ông ta hỏi chị: "Tại sao cô khóc?" Chị biết nói với ông ta thế nào được! Nhưng nếu Trời xe duyên cho em lấy ông ta, chị sẽ rất sung sướng, vì đây là một việc khác, một việc hoàn toàn khác.

(Natasia cầm một ngọn nến từ cửa bên phải bước ra lặng lẽ đi ngang qua sân khấu, rồi theo cửa bên trái đi vào).

Masa: *(Ngồi dậy)* - Cứ nhìn chị ấy đi qua như vậy, thì tưởng như chính chị ấy đã châm lửa đốt nhà.

Olga: - Masa, em thật là ngu dại. Chính em là cái đứa ngu dại nhất nhà. Em thứ lỗi cho chị.

(Im lặng)

Masa: - Chị và em thân mến, tôi muốn thú tội đây. Tôi rất khổ tâm. Tôi sẽ thú tội với hai người và sẽ không bao giờ còn nói với ai nữa... Giờ đây tôi phải nói điều đó với các cô *(Nói nhỏ)*. Đây là bí mật của tôi, nhưng các cô cần phải biết. Tôi không thể nín lặng được...

(Im lặng)

Tôi yêu, tôi yêu... Tôi yêu người đó... Các cô vẫn thấy ông ta đấy. Có thể này thôi... Nói toạc ra là tôi yêu Versinin.

Olga: *(Đi ra sau bình phong)* - Thôi đừng nói. Dù thế thế nào chị cũng không nghe kia mà.

Masa: - Biết làm thế nào! *(Hai tay ôm lấy đầu)* Thoạt đầu, em thấy ông ta kỳ lạ, rồi em thương hại ông ta, và em đi đến yêu ông ta... em yêu ông ta từ giọng nói, lời nói và những đau khổ của ông ta đến hai đứa con gái nhỏ...

Olga: *(Sau bình phong)* - Dù thế nào thì chị cũng không nghe kia mà. Em muốn nói bậy bạ gì mặc em, dù thế nào chị cũng không nghe kia mà.

Masa: - À, Olia, chị ngốc thế. Em yêu ông ta, đó là cái số của em như thế. Chẳng qua là tiền định... Và cả ông ta nữa, ông ta cũng yêu em... Tất cả những cái đó thật là đáng sợ... phải không? Xấu lắm, phải không? *(Cầm tay Irina kéo về phía mình)* Ôi, em thân yêu của chị... Chúng ta sẽ sống cuộc đời của chúng ta như thế nào đây? Cái gì sẽ xảy đến với chúng ta? ... Khi ta đọc một quyển tiểu thuyết, tất cả những cái đó hình như chẳng có gì mới lạ, và rất dễ hiểu, nhưng khi chính mình yêu, thì mới thấy rõ ràng là chẳng ai hiểu biết gì cả và mỗi người phải tự định đoạt lấy cho mình... Chị và em thân yêu... tôi đã thú với các cô rồi, và từ nay tôi sẽ nín lặng... Từ nay tôi sẽ như người điên của Gogo [\(1\)](#)

... Nín lặng... Nín lặng...

(Andrei đi ra theo sau có Pherapon)

Andrei: *(Cáu gắt)* - Bác muốn gì hả? Tôi không hiểu gì cả.

Pherapon: *(Đứng trên ngưỡng cửa, vẽ sột ruột)* - Ông Andrei Xergeevich, tôi đã nhắc với ông về việc đó hàng chục lượt rồi.

Andrei: - Đây, trước hết tôi không phải là Andrei Xergeevich của bác trông không như vậy, mà phải thừa Quan.

Pherapon: - Thừa Quan, đội cứu hỏa xin phép Quan cho họ đi tắt qua vườn để ra sông. Nếu không, họ bắt buộc phải đi vòng quanh rất xa, thế thì thật cực lắm.

Andrei: - Thôi được, ra bảo họ là tôi bằng lòng rồi. *(Pherapon đi vào)* Chỉ được cái quấy rầy người ta thôi, Olga đâu *(Olga từ sau bình phong đi ra)*. Tôi đến tìm cô, cô đưa cho tôi cái chìa khoá tủ, tôi đánh mất cái của tôi rồi. Hình như cô cũng có một cái chìa nhỏ như vậy.

(Olga không nói gì, lặng lẽ đưa chìa khoá cho Andrei. Irina đi ra sau tấm bình phong. Im lặng)

Andrei: - Cháy to ghê quá Versinin. Bây giờ bắt đầu dụi dần rồi đấy. Cái lão Pherapon chết tiệt này, hắn làm tôi phát cáu lên, mà tôi cũng nói với hắn một câu thật ngu ngốc... Thừa Quan...

(Im lặng)

Olia, tại sao cô không nói gì cả?

(Im lặng)

Từ giờ hãy bỏ hết cái trò ngu ngốc ấy đi và cũng đừng mặt sưng mày sía lên nữa... Có Masa ở đây, Irina cũng ở đây, tốt lắm. Lần này có gì thì chúng ta cứ nói với nhau cho ra nhẽ, các cô oán giận gì tôi, hả?

Olga: - Thôi, anh Andrei. Mai ta sẽ giảng giải với nhau *(Bối rối)*. Thật là một đêm kinh khủng!

Andrei: *(Rất lúng túng)* - Cô cứ bình tĩnh. Tôi, tôi rất bình tĩnh và tôi hỏi các cô: các cô oán giận gì tôi hả? Cứ nói toạc ra, đừng úp mở gì hết.

(Tiếng nói của Versinin. -Ta - ta - ta!)

Masa: *(Đứng dậy, nói to)* - Ta - ta - tấm *(Nói với Olga)* Olia, chào chị, chào chị, cầu Chúa che chở chị. *(Đi ra sau bình phong, ôm hôn Irina)* Ngủ ngon nhé... Andrei, chào anh. A đi đi, các cô ấy mệt, mai anh sẽ giảng giải với họ sau...*(Đi vào)*.

Olga: - Phải đấy, anh Andrei ạ, ta để chuyện đó đến ngày mai... (*Đi ra sau bình phong của cô*) Đi ngủ thôi.

Andrei: - Tôi chỉ nói vài câu cần nói thôi, rồi tôi sẽ đi ra. Phải đấy... Thứ nhất, các cô ghét Natasa, vợ tôi; ngay từ hôm cưới, tôi đã thấy thế rồi. Natasa là một người đoan trang, thẳng thắn, cao quý, đó là quan niệm của tôi. Tôi yêu và trọng vợ tôi, các cô hiểu không? Tôi trọng vợ tôi, nên tôi yêu cầu những người khác cũng phải trọng vợ tôi. Tôi nhắc lại, vợ tôi là một người đoan trang và cao quý, và xin lỗi, tôi cứ nói thực, mọi chuyện hờn dỗi của các cô chỉ là cái trò trái thói thôi.

(*Im lặng*)

Thứ hai, nghe nói các cô giận tôi vì tôi không trở thành giáo sư, không chuyên về khoa học. Nhưng tôi ở trong chính quyền, tôi là ủy viên hội đồng tự trị địa phương, và tôi cho như thế là tôi đã làm tròn nhiệm vụ cũng thiêng liêng và cao quý như tôi nghiên cứu khoa học... Tôi là ủy viên hội đồng và tôi lấy làm hãnh diện về điều đó, nếu như cô muốn biết...

(*Im lặng*)

Thứ ba... Để tôi nói hết... Tôi đã cầm nhà và không xin phép các cô. Việc đó, thật ra tôi có nhận là tôi sai, và tôi xin lỗi các cô. Vì nợ nần đã xô đẩy tôi... Ba mươi năm ngàn... Tôi không đánh bạc nữa rồi, nhưng có một điều gỡ tội cho tôi, đó là, các cô là con gái, các cô có tiền trợ cấp (1), còn như tôi có thể nói là tôi chẳng có lương bổng gì hết...

(*Im lặng*)

Culigin: (*Đứng ở ngưỡng cửa hé mở*) - Masa không có ở đây à? (*Lo lắng*) Thế vợ tôi ở đâu? Lạ nhỉ... (*Đi vào*)

Andrei: - Người ta không nghe tôi nói à? Natasa là một người đoan trang, cao quý. (*Đi lại trên sân khấu, không nói năng gì, rồi đứng dừng lại*) Khi vợ chồng tôi cưới nhau, tôi tưởng rằng chúng ta sẽ được sung sướng... tất cả chúng ta sung sướng. Nhưng mà, - trời ơi... (*Khóc*) Các em thân mến của anh, các em yêu quý tội nghiệp của anh, đừng có tin lời anh, đừng có tin lời anh...(*Đi vào*).

Culigin: (*Đứng ở ngưỡng cửa hé mở, lo sợ*) - Masa đâu rồi? Masa không có ở đây à? Thật quái lạ! (*Đi vào*).

(*Tiếng chuông báo hỏa hoạn đổ hồi, sân khấu vắng người*)

Irina: (*Ở sau bình phong*) - Olia, có ai gõ ở dưới sàn nhà thế.

Olga: - Ông cụ bác sĩ Ivan Romanovich đấy. Ông ta say rượu.

Irina: - Thật là một đêm ồn ào!

(*Im lặng*)

Irina: (*Đầu thò ra khỏi bình phong*) - Chị có nghe thấy nói gì không? Đại đoàn sẽ phải điều động đi một nơi khác ở rất xa.

Olga: - Đó chỉ là lời đồn thể thôi.

Irina: - Chúng ta sẽ ở lại một mình thôi... Olia!

Olga: - Sao hả?

Irina: - Chị hiền hậu, chị yêu quý của em, em tôn trọng và cảm phục nam tước, ông ta là người xinh đẹp... Em sẽ lấy ông ta, em bằng lòng rồi, nhưng mà chúng ta phải đi Moskva! Em van chị đấy, chúng ta đi đi! Trên đời này không có gì tốt đẹp bằng Moskva! Chúng ta đi đi! Olia, chúng ta đi đi!

HẠ MÀN

Hồi bốn

(Tại khu vườn cũ ở nhà họ Porozorov, một lối đi dài có trồng thông; ở cuối lối đi, trông thấy con sông. Bên kia sông là rừng. Bên phải là hiên nhà; trên một chiếc bàn có bày chai và cốc: mọi người vừa uống rượu sâm banh xong. Giữa trưa. Thỉnh thoảng lại có một người ngoài phố đi ngang qua vườn để qua sông; năm người lính vội vàng đi qua.)

Trebutikin về mặt bình thần và trong suốt hồi bốn vẫn giữ nguyên vẻ mặt đó, ngồi yên trong một chiếc ghế bành trong vườn và chờ người ta đến gọi ông ta; ông cụ đội mũ lưỡi trai và cầm một cái gậy, Irina, Culigin đeo huân chương Thánh Stanislav ở cổ, ria mép cạo nhẵn nhụi và Tudanbich, đứng trước cửa nhà hiên, đưa tiễn Phedotich và Rode, cả hai đang từ trên bậc thềm đi xuống, hai sĩ quan đều mặc đồng phục hành quân.)

Tudanbich: *(Ôm hôn Phedotich)* - Anh thật là một người tốt, chúng ta ở với nhau thân mật như thế này. *(Ôm hôn Rode)* Hôn anh lần nữa... Vĩnh biệt anh bạn thân mến!

Irina: - Tạm biệt các anh!

Phedotich: - Không, không phải là tạm biệt, mà là vĩnh biệt, chúng ta không bao giờ còn gặp lại nhau nữa!

Culigin: - Biết đâu đấy! *(Lau nước mắt và mỉm cười)* Ấy đấy, thế là tôi khóc rồi.

Irina: - Một ngày kia chúng ta sẽ gặp lại nhau.

Phedotich: - Trong mười năm hay mười lăm năm nữa? Nhưng lúc đó, nếu mà còn nhận ra được mặt thì cũng nói chuyện với nhau một cách lạnh nhạt thôi. *(Chụp một kiểu ảnh).*

Đứng yên... Một lần cuối cùng.

Rode: *(Quàng tay lên vai Tudanbich)* - Chúng ta sẽ không còn gặp lại nhau nữa đâu... *(Hôn tay Irina)* Cảm ơn, cảm ơn tất cả!

Phedotich: *(Cáu gắt)* - Đứng yên một chút nào!

Tudanbich: - Nếu trời mà để sống thì chúng ta còn gặp nhau. Viết thư cho chúng tôi. Đừng quên nhé.

Rode: *(Nhìn bao quát cả khu vườn)* - Vĩnh biệt cỏ cây. *(Kêu lên)* Ô! Ô!

(Im lặng)

Vĩnh biệt tiếng vang!

Culigin: - Chưa biết chừng các anh sẽ cưới vợ ở Ba Lan... Cô vợ Ba Lan sẽ ôm anh hôn và nói "Kôsanê" *(1)* *(Cười)*.

Phedotich: *(Xem đồng hồ mình)* - Còn ngót một giờ nữa. Ở pháo đội chúng tôi, chỉ có mình Xolioni là sẽ đi thuyền; còn chúng tôi, chúng tôi cùng đi với đơn vị. Ba pháo đội ra đi hôm nay, ngày mai lại ba pháo đội khác, rồi cả thành phố sẽ trở lại vắng vẻ yên tĩnh.

Tudanbich: - Và buồn chết người.

Rode: - Còn Maria Xergeevna, chị ấy đâu nhỉ?

Culigin: - Masa ở ngoài vườn.

Phedotich: - Chúng tôi muốn gặp để chào chị ấy.

Rode: - Vĩnh biệt, chúng tôi phải đi thôi, nếu không tôi đến khóc mất... *(Vội vã ôm hôn Tudanbich và Culigin và hôn tay Irina)* Chúng tôi đã sống qua những ngày rất thú vị ở đây.

Phedotich: *(Nói với Culigin)* - Ông cầm lấy cái này làm chút quà kỷ niệm... Một quyển sổ tay kèm theo chiếc bút chì... Chúng tôi sẽ đi ra sông về phía này... *(Cả hai đi xa dần, sau còn quay đầu lại)*

Rode: *(Kêu)* - Ô! Ô!

Culigin: *(Kêu)* - Vĩnh biệt!

(Cuối sân khấu, Phedotich và Rode gặp Masa vào chào từ biệt nàng; Masa cùng đi vào với họ.)

Irina: - Họ đi mất rồi... *(Ngồi xuống bậc thềm cuối cùng của hành lang)*.

Trebutikin: - Thế còn tôi, họ quên không chào tôi à.

Irina: - Tâm trí bác để đi đâu cả rồi?

Trebutikin: - Phải đấy, không hiểu sao tôi cũng quên khuấy đi mất. Vả lại bác cũng gặp họ ngay đấy thôi, mai bác đi rồi. Phải... bác còn được ở lại một ngày. Một năm nữa, họ sẽ cho bác về hưu, bác sẽ quay lại đây sống cuộc đời bác ở bên cạnh các cháu... Thấm thoát chỉ còn một năm nữa là bác được về hưu trí *(Nhét một tờ báo vào trong túi và lấy ra một tờ báo khác)* Bác sẽ quay trở về đây với các cháu, bác sẽ thay đổi lối sống của bác, thay đổi đến tận gốc. Bác sẽ trở thành một người im lặng dễ chịu... Thật biết điều, thật có lễ độ.

Irina: - Ông bác thân mến ời, bác mà thay đổi được lối sống thì cũng là điều hay cho bác đấy. Bác cũng nên thử xem...

Trebutikin: - Phải, tôi cũng thấy thế. *(Khẽ hát)* " Ta - ra - ba - bum - điê".

Culigin: - Chúng nào tạt ấy! Ivan Romanovich, cụ thật là chúng nào tạt ấy.

Trebutikin: - Có lẽ phải giao tôi cho ông. Chính ông, may ra ông sẽ sửa chữa được cho tôi.

Irina: - Phedor đã cạo mất bộ ria của anh ấy rồi. Cháu không dám nhìn mặt anh ấy nữa.

Culigin: - Tại sao?

Trebutikin: - Tôi có thể nói rõ cho ông biết, hiện giờ mặt ông giống như cái gì, nhưng tôi không dám nói ra.

Culigin: - Đành vậy! Đó là tập quán, một thứ *modus vivendi* (1) . Ông hiệu trưởng chúng tôi cạo ria, và từ khi tôi trở thành thanh tra học chính, tôi cũng cạo ria nốt. Mọi người không thích thì tôi cũng chẳng cần. Tôi rất mãn nguyện. Có ria hay không, bao giờ tôi cũng mãn nguyện như thế *(Ngồi xuống)*.
(Cuối sân khấu, Andrei đẩy một chiếc xe nô đi qua)

Irina: - Bác Ivan Romanovich hiền từ, thân mến của cháu ời, cháu lo ngại ghê lắm: hôm qua bác ở ngoài đường phố phải không? Bác bảo cho cháu biết đã xảy ra chuyện gì thế?

Trebutikin: - Xảy ra cái gì à? Có gì đâu. Cái chuyện vặt ấy mà *(đọc báo)*, kể làm gì?

Culigin: - Nghe nói là hôm qua Xolioni và nam tước có gặp nhau ở ngoài phố, bên cạnh nhà hát.

Tudanbich: - Xin ông im đi cho! Thật là... *(Khoát tay và bước vào nhà)*.

Culigin: - Bên cạnh nhà hát... Xolioni yêu Irina, cho nên anh ta đâm thù ghét nam tước... Cái đó cũng dễ hiểu thôi. Irina là một cô thiếu nữ xinh đẹp. Tôi cũng còn có thể nói là cô ấy hơi giống Masa nữa, cũng mơ mộng như Masa. Nhưng tính tình Irina có hiền dịu hơn. Tuy nhiên tính tình của Masa cũng rất tốt. Tôi yêu Masa.

(Ở cuối vườn, sau sân khấu, tiếng hú gọi: ời ời! ời ời!")

Irina: *(Giật mình)* - Hôm nay cái gì cũng làm em sợ hãi cả.

(Im lặng)

Em đã thu xếp xong cả rồi, xong bữa cơm chiều là cho chở hành lý đi. Ngày mai nam tước và em sẽ cưới nhau và ngay sau đó, chúng em sẽ đến xưởng máy gạch; ngày kia thì em đã ở trường học rồi, chúng em sẽ bắt đầu một cuộc đời mới. Lạy Chúa che chở cho tôi! Khi em đã thi đỗ giáo học, em suýt khóc vì mừng vui, sung sướng quá.

(Im lặng)

Em chờ chiếc xe bò sắp đến chở hành lý đi...

Culigin: - Đã đành thế, nhưng vẫn không có vẻ gì là đứng đắn cả. Toàn là ý định viễn vông và chẳng có gì là đứng đắn cả. Tuy nhiên, nói vậy thôi, anh xin thành tâm chúc mừng cô...

Trebutikin: *(Bồi hồi xúc động)* - Cháu xinh, cháu đẹp của bác... Cục vàng của bác... Cháu đã vượt xa bác rồi, bác không sao bắt kịp được cháu nữa. Bác đành tụt lại sau như một con chim mùa viễn du già

yêu và không còn bay theo đàn được nữa. Bay đi, các cháu, bay đi và cầu chúc cho các cháu sung sướng!

(Im lặng)

Phedor Ilich, ông cạo ria như thế thật là sai lầm.

Culigin: - Thôi đừng nói nữa. *(Thở dài)* Hôm nay binh lính sẽ chuyển đi và cuộc sống sẽ trở lại như cũ. Người ta muốn nói sao thì nói chứ Masa quả là một người đàn bà xuất sắc, đoan trang, tôi yêu vợ tôi lắm và cảm tạ cái số phận của mình. Mỗi người một số phận khác nhau... ở đây, có một anh chàng tên là Kodirev làm nhân viên sở thuế. Tôi cùng học với hắn ta ở trung học đến lớp năm thì hắn bị đuổi ra, vì không sao hiểu thế nào là ut comsecutivum(1). Hiện nay hắn ta ốm và sống rất cùng khổ, và mỗi lần gặp hắn ta, tôi lại bảo: " chào anh ut comsecutivum!" Hắn cũng trả lời ut comsecutivum, đúng thế... rồi ho sù sù... Còn tôi, trái lại, suốt đời gặp may, tôi sống sung sướng, tôi lại được hưởng cả huân chương thánh Stanislav hạng hai nữa, và nay đến lượt tôi đi dạy người khác cái ut comsecutivum ấy. Tất nhiên tôi là người thông minh, thông minh hơn nhiều người khác, thế nhưng hạnh phúc cũng không phải là ở đó...

(Trong nhà có người chơi dương cầm, dạo bản nhạc: "Lời cầu nguyện của một nữ đồng trinh")

Irina: - Chiều mai là em sẽ không còn nghe thấy bản nhạc "Lời cầu nguyện của một nữ đồng trinh" này nữa, em sẽ không còn gặp Protopopov nữa.

(Im lặng)

Protopopov đang ở phòng khách; hôm nay ông ta lại đến nữa...

Culigin: - Cô hiệu trưởng vẫn chưa về à?

Irina: - Chưa. Đã cho người đi tìm chị ấy rồi. Anh không biết chứ? Em khó lòng sống ở đây một mình nếu không có chị Olga. Chị ấy ở ngay trường học; chị ấy là hiệu trưởng, suốt ngày công việc bận rộn, còn em thì một mình lẻ loi, buồn chán, không có việc gì làm cả, và em ghét cái buồng đang ở này... Thế rồi em mới tự nhủ: "nếu mình không thể đi Moskva được, thì thôi, không cần. Chẳng qua là cái số mình thế. Chẳng làm cách nào hơn cả... Tất cả là do ý muốn của Thượng đế, sự thực là thế. Nicolai Vovich đã hỏi lấy em. Thế rồi sao? Em đã suy nghĩ, và em đã bằng lòng. Anh ấy là một người tốt, tốt quá, tốt đến không tưởng tượng được... và đột nhiên tâm hồn em như mọc cánh, em trở nên vui tươi, dường như có ai cất cho mình một gánh nặng và em lại thấy thèm khát làm việc, làm việc... Nhưng hôm qua, không hiểu đã xảy ra việc gì đó, và em cảm thấy như có một sự bí ẩn đang lơ lửng trên đầu em...

Trebutikin: - Chuyện vợ vẫn.

Natasa: *(Đứng ở cửa sổ)* - Cô hiệu trưởng!

Culigin: - Cô hiệu trưởng về rồi kìa. Ta đi vào đi.

(Cùng với Irina đi vào nhà).

Trebutikin: *(Xem báo và se sẽ hát)* - "Ta-ra-ra-bum-đi-ê".

(Masa bước lại gần; cuối sân khấu, Andrei đẩy chiếc xe nôi đi qua).

Masa: - Ông cụ ngồi đấy, cứ ngồi ì ra đấy.

Trebutikin: - Thế thì đã sao?

Masa: *(Ngồi xuống)* - Chẳng làm sao cả...

(Im lặng)

Trước kia, bác yêu mẹ cháu à?

Trebutikin: - Yêu lắm!

Masa: - Thế còn mẹ cháu, mẹ cháu có yêu bác không?

Trebutikin: *(Sau một phút im lặng)* - Cái đó thì bác không còn nhớ nữa.

Masa: - Nhà cháu có ở đây không? Marpha, chị bếp nhà chúng cháu ngày trước cũng đã gọi cái anh cảnh sát của nhà chị ta như vậy: nhà cháu. Nhà cháu có ở đây không?

Trebutikin: - Chưa có ở đây.

Masa: - Khi người ta hưởng hạnh phúc, chỉ từng tí, từng chút một thôi, rồi sau lại mất ngay đi, như cháu chẳng hạn, người ta sẽ trở nên cục cằn và tàn ác... *(Chỉ vào ngực mình)* ở trong này đang sôi sục... *(Nhìn Andrei đang đẩy chiếc xe nô)* Ông anh Andrei của chúng cháu đây... Không còn hy vọng gì nữa. Phải hàng ngàn người mới nâng được cái chuông lên, họ bỏ vào đấy bao nhiêu là tâm sức và tiền bạc, thế rồi bỗng chốc cái chuông rơi xuống và vỡ tan tành. Đột nhiên rồi, chẳng có duyên cớ gì cả. Anh Andrei cũng vậy...

Andrei: - Bao giờ thì nhà cửa mới yên tĩnh đi cho? Cứ ầm ầm lên thế này!

Trebutikin: - Cũng sắp đấy thôi. *(Xem đồng hồ của mình)* Đây là một cái đồng hồ cũ, có chuông điểm giờ. *(Lên dây cót và chuông đồng hồ liền réo lên)* Các pháo đội thứ nhất, thứ hai và thứ năm sẽ đi đúng và một giờ.

(Im lặng)

Còn tôi, mai tôi đi.

Andrei: - Đi mãi chứ?

Trebutikin: - Tôi không rõ. Có lẽ chừng một năm tôi sẽ quay lại. Mặc dù... biết đâu đấy?... ồ, đâu rồi cũng hoàn đấy cả.

(Từ xa vắng lại tiếng đàn "hác-pơ" và đờ-cam).

Andrei: - Thành phố sắp vắng ngắt như là có người úp một cái chụp thủy tinh lên trên.

(Im lặng)

Hôm qua, ở cạnh nhà hát, có xảy ra cái gì thế, mà ai ai cũng nói đến, chỉ riêng một mình tôi là không biết gì cả.

Trebutikin: - Chẳng có gì cả. Chuyện ngu ngốc cả thôi. Xolioni chọc tức nam tước, ông này cáu lên và chửi lại anh ta, thế rồi loanh quanh thế nào mà cuối cùng Xolioni bắt buộc phải thách ông ta đấu súng *(Xem đồng hồ)*. Có lẽ đã đến giờ rồi... Mười hai giờ rưỡi trưa, trong khu rừng nhỏ mà ta thấy kia kia, ở bên kia sông... Đoàn, Đoàn! *(Cười)* Xolion tự cho mình là Lermontov và anh ta còn làm thơ nữa. Nhưng không nói đùa đâu, đây là cuộc đấu súng thứ ba của anh ta rồi đấy.

Masa: - Của ai?

Trebutikin: - Xolioni

Masa: - Còn nam tước?

Trebutikin: - Nam tước thì sao?

(Im lặng)

Masa: - Đầu óc cháu rối bù lên rồi... Dù sao cháu cho là cũng không được để họ làm thế. Anh ta có thể bắn bị thương hoặc làm chết nam tước mất.

Trebutikin: - Nam tước là người rất tốt đấy, nhưng thêm lên hoặc bớt đi một ông nam tước thì cần gì? Mặc xác họ! Cần quái gì!

(Đằng sau vườn có tiếng hú gọi ới ới! ới ới!)

Anh cứ chờ đấy. Đó là Xcvortsov, người làm chứng đang gào lên đấy. Anh ta ngồi trong một chiếc xuồng.

(Im lặng)

Andrei: - Theo ý tôi thì tự mình tham gia đấu súng hoặc chỉ đứng ngoài chứng kiến thôi, dù là với tư cách thầy thuốc chẳng nữa, thì vẫn cảm thấy vô đạo.

Trebutikin: - Đó là cảm thấy mà thôi... Chúng ta không hề tồn tại, không có gì tồn tại trên thế giới này

cả, chúng ta chỉ có ảo tưởng là tồn tại đây thôi... Vả lại, cần quái gì kia chứ?

Masa: - Lại còn bàn cãi mãi, cứ bàn cãi với nhau như thế suốt cả ngày... *(Đi xa ra)*. Sống ở một nơi khí hậu như thế này, bất cứ lúc nào tuyết cũng có thể rơi, chưa đủ hay sao mà còn phải nghe những câu chuyện bàn cãi như vậy... *(Dừng lại)* Cháu sẽ không bước chân vào cái nhà này, cháu không thể vào được... Khi nào Versinin đến thì xin báo cho cháu biết... *(Bước vào lối đi)* Đàn chim mùa viễn du đã bay qua kia rồi...*(Ngẩng đầu nhìn)* Đàn sếu và vịt trời... Chim thân mến, chim sung sướng ơi... *(Đi vào)*.

Andrei: - Nhà cửa sắp vắng tanh. Các sĩ quan đều đi hết, cả cụ nữa, cô em tôi đi lấy chồng, chỉ còn lại mình tôi ở đây thôi.

Trebutikin: - Thế còn vợ anh?

(Pherapon cầm công văn đi ra)

Andrei: - Vợ thì cũng chỉ là vợ thôi. Vợ tôi đứng đắn, thật thà, hiền ngoan nữa kia; nhưng ngoài những đức tính ấy ra, cô ta còn có một cái gì thật là hèn hạ, ti tiện, mù quáng, đẩy cô ta xuống hàng súc vật, dù sao đi nữa, cô ta không phải là người... Tôi nói với cụ như nói với một người bạn thân, người duy nhất mà tôi có thể tâm sự được. Tôi yêu Natasa. Quả thực thế, nhưng đôi lúc tôi thấy cô ta hết sức tầm thường, thế là tôi đâm ra hoang mang, không còn hiểu tại sao tôi yêu cô ta đến thế, hay ít ra, tại sao tôi đã yêu cô ta đến thế...

Trebutikin: *(Đứng dậy)* - Anh bạn thân mến, mai tôi đi, có thể là không bao giờ chúng ta lại gặp nhau nữa, cho nên tôi khuyên anh: hãy đội mũ vào, cầm lấy gậy và bỏ ra đi và cứ thế bước đi, bước đi không hề ngoảnh lại. Càng đi xa bao nhiêu càng tốt bấy nhiêu.

(Xolioni cùng với hai hạ sĩ quan đi ngang cuối sân khấu; anh ta trông thấy Trebutikin liền đi về phía ông cụ, hai sĩ quan vẫn tiếp tục đi thẳng).

Xolioni: - Bác sĩ, đến giờ rồi! Mười giờ rồi. *(Chào Andrei)*

Trebutikin: - Tôi đi ngay đây. Các anh chỉ được cái hay quấy rầy. *(Nói với Andrei)* Andrei, có ai hỏi tôi thì anh bảo tôi sẽ quay lại ngay. *(Thở dài)* ối dào ôi!

Xolioni: - "Hắn ta chưa kịp kêu trời! Thì con gấu đã vồ hắn ta mất rồi". *(Cùng đi bên cạnh Trebutikin)* Ông già, ông rên rĩ cái gì kia chứ?

Trebutikin: - Thôi đi!

Xolioni: - Cụ có khỏe không?

Trebutikin: *(Giọng khó chịu)* - Khỏe như vâm ấy.

Xolioni: - "Cụ già cảm xúc chỉ vô ích"... Tôi chỉ mạn phép bắn nó mà thôi, như bắn một con rệp giun. *(Rút trong túi áo ra lọ nước hoa và vẩy vào tay)* Hôm nay tôi vẩy hết cả một lọ nước hoa vào tay, thế mà vẫn có mùi. Vẫn là cái mùi xác chết.

(Im lặng)

Ừ phải... cụ có nhớ những câu thơ này không? "Và hắn ta, kẻ nổi loạn, đi tìm giông tố, dường như trong giông tố lại tìm thấy bình yên!" [\(1\)](#)

Trebutikin: - Phải... "Hắn ta chưa kịp kêu trời! Thì con gấu đã vồ hắn ta mất rồi!" *(Cùng đi ra với Xolioni)*

(Tiếng hú gọi: ới ới ới ới! Andrei và Pherapon ra)

Pherapon: - Xin ông chữ ký ạ...

Andrei: *(Cáu gắt)* - Thôi đừng quấy rầy nữa! Để cho yên nào! Tôi xin bác đây!

(Đẩy chiếc xe nô đi vào.)

Pherapon: - Công văn làm ra tất nhiên chỉ để có mà ký thôi. *(Đi về cuối sân khấu).*

(Irina và Tudanbich, đội một chiếc mũ lá, đi ra. Culigin đi ngang qua sân khấu, gọi "Masa, Masa"

oi!").

Tudanbich: - Hình như anh ta là người duy nhất trong thành phố vui thích vì binh lính chuyển đi.

Irina: - Cái đó cũng dễ hiểu thôi.

(Im lặng)

Bây giờ thì thành phố sắp vắng tanh vắng ngắt.

Tudanbich: - Em thân yêu, anh đi một lát rồi sẽ trở lại ngay.

Irina: - Anh đi đâu?

Tudanbich: - Anh phải đi lên phố... và sau đó tiền mấy anh bạn.

Irina: - Không đúng như thế... Nicolai, hôm nay tại sao anh cứ thần người ra như vậy?

(Im lặng)

Hôm qua ở cạnh nhà hát có việc gì xảy ra thế?

Tudanbich: *(Khoát tay tỏ vẻ sốt ruột)* - Một tiếng nữa, anh sẽ quay trở lại gặp em. *(Hôn tay Irina)* Em yêu quý của anh... *(Chăm chú nhìn Irina)* Anh yêu em đã năm năm nay rồi, thế mà anh vẫn lấy làm mới lạ, anh thấy em càng ngày càng đẹp hơn. Mái tóc đáng yêu, đẹp tuyệt thế kia! Đôi mắt đẹp thế kia! Ngày mai, anh sẽ dẫn em đi, chúng ta cùng làm việc, chúng ta sẽ giàu có, những ước mơ của anh sắp trở thành hiện thực. Em sẽ sung sướng. Nhưng chỉ có một điều, một điều thôi: là em không yêu anh!

Irina: - Điều đó không thuộc quyền hạn của em! Em sẽ là vợ anh, em sẽ trung hậu và hiền ngoan, nhưng em không có tình yêu, biết làm thế nào được! *(Khóc)* Trong đời em, em chưa hề yêu ai. Ôi, em vẫn hằng mơ ước tình yêu, từ bao lâu nay, ngày đêm em mơ ước nó, nhưng tâm hồn em như một chiếc dương cầm quý giá, khoá kín lại mà người ta đánh mất chìa khoá rồi.

(Im lặng)

Anh có vẻ lo lắng gì thế?

Tudanbich: - Cả đêm anh không ngủ. Trong đời anh, không có cái gì có thể làm anh sợ hãi cả, chỉ có cái chìa khoá đã mất kia nó vò xé lòng anh và làm anh mất ngủ... Em nói với anh một vài lời đi...

(Im lặng)

Em nói với anh một vài lời đi...

Irina: - Nói gì? Nói gì bây giờ? Nói gì hờ anh?

Tudanbich: - Bất cứ điều gì cũng được.

Irina: - Thôi! Thôi!

(Im lặng)

Tudanbich: - Trong cuộc đời, đôi khi có những việc nhỏ mọn, dần dần bỗng nhiên trở nên quan trọng và người ta cũng không hiểu tại sao như vậy. Người ta tiếp tục cười giễu và coi nó như những việc vặt vãnh, tuy nhiên người ta vẫn buông trôi mà làm theo, và cảm thấy không đủ sức dừng lại nữa. Thôi, không nói đến chuyện ấy nữa! Anh rất vui. Như là lần đầu trong đời anh, anh được trông thấy những cây thông, cây phong, cây bạch dương kia, và mọi vật chung quanh hình như đang tò mò nhìn anh và chờ đợi. Rặng cây thật là đẹp, và cuộc đời dưới bóng cây đó thực ra cũng phải đẹp xiết bao.

(Tiếng hú gọi: "ói ới! ới ới!")

Anh phải đi thôi, đến giờ rồi... Em hãy nhìn thân cây này, nó khô héo thế nhưng mỗi khi có một cơn gió thổi tới, nó cũng ngã nghiêng như những cây khác. Cũng như anh cảm thấy nếu như anh chết đi, anh vẫn cứ sẽ tham dự vào cuộc sống bằng cách này hoặc cách khác. Vĩnh biệt, em yêu... *(Hôn hai bàn tay Irina)* Những giấy tờ mà em đưa cho anh, vẫn để trên bàn anh, dưới quyền lịch ấy.

Irina: - Em đi với anh.

Tudanbich: *(Hoảng hốt)* - Không! Không! *(Vội vã bước đi, rồi dừng lại ở lối đi)* Irina!

Irina: - Dạ!

Tudanbich: *(Không biết nói gì)* - Hôm nay, anh chưa uống cà phê. Em bảo họ pha cho anh... *(Vội vã đi vào)*.

(Irina đứng im, tư lự, rồi đi về cuối vườn và ngồi lên cái đu. Andrei đẩy chiếc xe nô đi ra; Pherapon theo ra).

Pherapon: - Ông Andrei Xergeevich, những tờ giấy này không phải của tôi, mà là những công văn. Không phải là tôi đã bịa ra.

Andrei: - Than ôi! Thời quá khứ của tôi đâu rồi, đi đâu mất rồi? Ngày xưa, tôi tươi trẻ, vui vẻ, thông minh, tôi mơ ước và suy nghĩ những điều tốt đẹp, khi hiện tại và tương lai của tôi rục rờ hy vọng... Tại sao chúng ta mới bắt đầu cuộc sống mà chúng ta đã trở nên buồn tẻ, nhạt nhẽo, tầm thường, lười biếng, chán chường, vô dụng khổ sở... Thành phố của chúng ta đã có từ hai trăm năm nay, gồm mười vạn dân số, mà không có lấy một người nào là không giống như tất cả mọi người khác, không có lấy một anh hùng trong dĩ vãng, trong hiện tại, không có lấy một học giả, một họa sĩ hoặc một người ít nhất gọi là xuất sắc để có thể khiến cho người khác hâm mộ hoặc khao khát bắt chước họ... Mọi nhưng chỉ biết ăn, uống, ngủ, và rồi chết... Kẻ khác sinh ra và họ cũng lại ăn uống, ngủ, và để cho khỏi hoàn toàn u mê đi vì buồn, chán, họ đem lại thay đổi cho cuộc đời họ bằng những chuyện vu khống hèn hạ, bằng rượu vôtca, bài bạc và hiềm khích lẫn nhau... Rồi vợ thì lừa chồng, chồng thì dối trá, và cũng làm ngơ như không trông thấy gì, không nghe thấy gì hết; cái gương xấu đó không tránh khỏi ảnh hưởng đến con cái và dập tắt luôn cái tia lửa thần thánh trong người chúng, và chúng trở thành những cái xác chết cũng thảm hại hết như là bố mẹ chúng... *(Giận dữ nói với Pherapon)* Bác muốn gì hả?

Pherapon: - Cái gì ạ? Có công văn, xin ông chữ ký.

Andrei: - Bác làm phiền tôi lắm rồi.

Pherapon: *(Đưa công văn cho Andrei)* - Lão gác cổng ở Phòng Thương mại vừa kể chuyện là năm nay ở Peterburg rét tới hai trăm độ dưới không độ.

Andrei: - Hiện tại thì ghê tởm, nhưng nghĩ đến tương lai thì thấy mọi cái lại trở nên kỳ diệu! Người ta cảm thấy nhẹ nhàng, thoải mái và thấy ánh sáng loé lên từ xa... tôi nhìn thấy tự do, tôi tự nhìn thấy mình và con cái của mình giải thoát khỏi mọi sự nhàn rỗi, rượu cvax, món ngỗng hầm, cái bắp, giấc ngủ trưa sau bữa ăn, lối sống ăn bám dê hèn...

Pherapon: - Nghe nói có đến hai nghìn người chết cồng. Hấn bảo là mọi người đều rất khiếp sợ. Có lẽ ở Peterburg, hay là ở Moskva, tôi cũng không nhớ nữa.

Andrei: *(Bỗng nhiên xúc động)* - Các em gái thân yêu, các em gái quý mến của anh ơi! *(Rung rung nước mắt)* Masa, em gái của anh ơi...

Natasa: *(Đứng trong cửa sổ)* - Ai mà nói to thế? Anh Andrei đấy à? Anh làm bé Xôphia thức giấc bây giờ. Il ne faut pas faire de bruit. Sophie dort déjà. Vous êtes un ours (1) . *(Nổi giận)* Nếu anh muốn nói chuyện thì đưa xe cho người khác, Pherapon, giữ lấy cái xe cho ông!

Pherapon: - Thưa bà vâng *(Cầm lấy xe)*

Andrei: *(Ngượng ngùng)* - Anh có nói to đâu nào?

Natasa: *(Đứng trong cửa sổ nựng con trai)* - Bobich! Chú Bobich tinh nghịch này! Chú Bobich quý quái này!

Andrei: *(Xem công văn)* - Thôi được, để tôi xem qua cái này, chỗ nào cần ký thì ký, rồi anh mang nó ra ngoài tòa Thị chính...

(Andrei vừa đi vào nhà vừa đọc công văn. Pherapon đẩy chiếc xe nô đi về cuối vườn).

Natasa: *(Đứng trong cửa sổ)* - Bobich, mẹ con tên là gì nào? Con ngoan, con ngoan bé bỏng của mẹ! Thế ai kia nào? Cô Olia đấy, con nói với cô đi: chào cô Olia ạ!

(Hai người xắm đi ra, một đàn ông và một cô gái, chơi đề cầm và đàn "hacpo"; Versinin, Olga và

Anphixa từ trong nhà đi ra và lặng lẽ một lát; Irina bước lại gần bên).

Olga: - Khu vườn nhà ta như là cái đường phố chung ấy, người đi bộ, người đi ngựa ai cũng qua lại được cả. Vú già, vú xem có gì đãi những người hát rong này đi!

Anphixa: *(Cho người hát ít tiền)* - Thôi đi đi, những kẻ đáng thương của tôi, cầu Chúa ban phước cho các người. *(Hai người hát rong chào và đi vào)* Tội nghiệp cho người nghèo khổ! No cơm thì chẳng ai tội gì phải đi hát rong! *(Nói với Irina)* Chào cô bé Irina! *(Ôm hôn Irina)* A, cô bé của tôi ời! Đời sống khá rồi! Đời sống khá, khá lắm rồi! Tôi ở trường học cùng với cô Olga, trong một căn nhà do nhà nước trả tiền ... Chúa cũng thương mà ban phúc cho tôi khi tuổi về già. Cả đời tôi, chưa được sống như thế này bao giờ... Một căn buồng nhỏ riêng cho mình tôi, cả một cái giường trong một toà nhà lớn do Nhà nước trả tiền. Nửa đêm tôi thức giấc, a! Trời ời, lạy Đức Mẹ đồng trinh, ở trên đời không còn ai sung sướng hơn tôi được nữa!

Versinin: *(Xem đồng hồ)* - Olga Xergeevna, chúng tôi phải đi đây. Đến giờ rồi.

(Im lặng)

Tôi xin chúc cô, chúc cô mọi sự may mắn... Maria Xergeevna đâu rồi nhỉ?

Irina: - Chị ấy ở đâu ngoài vườn ấy... để tôi đi tìm chị ấy cho.

Versinin: - Vâng, rất cảm ơn cô. Tôi vội phải đi ngay.

Anphixa: - Để tôi cùng đi tìm cô ấy nữa. *(Kêu lên)* Masa ời... ời ời!

Versinin: - Cái gì rồi cũng có lúc phải kết thúc. Bây giờ đã đến lúc chúng ta phải xa nhau. *(Xem đồng hồ)* Thành phố có thết chúng tôi một bữa tiệc, mọi người uống sâm banh, rồi ông Thị trưởng đọc diễn từ, còn tôi thì vừa ăn vừa nghe, nhưng lòng dạ thì để cả ở đây, cùng với các cô... *(Nhìn ra vườn)* Tôi sống với các cô quen thuộc quá đi mất rồi.

Olga: - Liệu một ngày kia, chúng ta còn gặp lại nhau không?

Versinin: - Chắc không bao giờ

(Im lặng)

Vợ tôi và hai cháu nhỏ còn ở lại đây chừng hai tháng nữa; nếu có xảy ra việc gì hoặc cần đến sự giúp đỡ... xin các cô...

Olga: - Vâng, được, được. Ông cứ yên tâm.

(Im lặng)

Từ mai sẽ không còn một quân nhân nào trong thành phố nữa, tất cả sẽ còn là kỷ niệm, và một cuộc đời mới mẻ bắt đầu với chúng tôi...

(Im lặng)

Không có cái gì xảy ra hợp với ý mình cả. Dù tôi không muốn thì tôi cũng trở thành hiệu trưởng rồi. Như thế là tôi sẽ không đi Moskva được nữa...

Versinin: - À... Xin cảm ơn cô về mọi việc... Xin cô thứ lỗi, nếu như tôi, tôi đã có điều gì... Tôi phải cái nói nhiều, nói nhiều quá đấy. Cái đó cũng xin cô thứ lỗi cho và đừng có những ý nghĩ xấu về tôi nhé.

Olga: *(Lau nước mắt)* - Sao Masa mãi chưa thấy đến thế?

Versinin: - Trước khi đi, tôi còn có gì nói với cô nữa nhỉ? Chúng ta sẽ còn triết lý với nhau về vấn đề gì nữa nhỉ? *(Cười)* Cuộc sống thật là nặng nề. Nhiều người chúng ta thấy cuộc sống tối tăm và tuyệt vọng; tuy nhiên phải thấy là nó càng ngày càng sáng sủa, dễ dàng hơn, và có thể tin chắc rằng không lâu nữa, cuộc sống đã đến ngày hoàn toàn tươi sáng. *(Xem đồng hồ)* Tôi phải đi, tôi phải đi thôi! Xưa kia nhân loại bận rộn về những trận mạc, xâm lăng, chiến thắng, giờ đây những cái đó quá thời rồi, để lại sau đó cả một khoảng trống rỗng khổng lồ, mà chắc là hiện nay không biết lấy gì bù đắp; nhân loại đang say mê tìm kiếm, và chắc chắn rồi sẽ tìm ra. A; tìm ra nhanh lên thì hơn!

(Im lặng)

Nếu người ta biết bù thêm học thức vào tình yêu lao động và thêm tình yêu lao động vào học thức, thế thì... *(Xem đồng hồ)* Đã đến giờ, tôi phải đi...

Olga: - Cô ấy đến kia rồi.

(Masa đi ra)

Versinin: - Tôi đến để chào cô... *(Olga tránh ra xa, để khỏi làm trở ngại đến hai người)*

Masa: *(Nhìn Versinin)* - Vĩnh biệt anh... *(Một cái hôn rất lâu).*

Olga: - Thôi, thôi đi...

(Masa khóc nức nở)

Versinin: - Viết thư cho anh... Đừng quên anh nhé! Thôi, em để anh đi... tới giờ rồi. Olga Xergeevna, nhờ chị dìu cô ấy hộ, tôi phải đi thôi... muộn rồi...

(Versinin rất cảm động hôn hai bàn tay Olga, ôm ghì Masa một lần cuối, và vội vã đi vào)

Olga: - Masa, đừng khóc nữa em! Em thân yêu của chị, thôi nín đi.

(Culigin đi ra)

Culigin: *(Lúng túng)* - Không sao cả, cứ để cho cô ấy khóc, cứ để cho cô ấy... Em Masa hiền dịu, em Masa ngoan ngoãn của anh... Em là vợ anh và dù thế nào đi chăng nữa anh cũng vẫn sung sướng... Anh không kêu ca gì cả, anh không trách em một lời nào cả... có Olya làm chứng đây... Chúng ta đã trở lại cuộc sống của chúng ta như cũ, và đối với em, anh sẽ không có một lời trách móc nào, không một câu bóng gió nào cả.

Masa: *(Cố nín khóc)* - "Một cây sồi xanh tươi, mọc trên bờ vịnh... Quanh thân cây một dây xích vàng... Quanh thân cây một dây xích vàng". Em phát điên lên mất... "Một cây sồi xanh tươi, mọc trên bờ vịnh..."

Olga: Masa, em hãy nguôi đi... nguôi đi... Cho cô ấy ít nước uống.

Masa: - Em không khóc nữa.

Culigin: - Cô ấy không khóc nữa đâu... Cô ấy tốt lắm...

(Một tiếng súng nổ vang đàng xa)

Masa: - "Một cây sồi xanh tươi mọc trên bờ vịnh, quanh thân cây một dây xích vàng... một con mèo xanh... một cây sồi xanh..." Em lú lất hết cả rồi... *(Uống một ngụm nước)* Một cuộc đời lờ dờ... em không thiết gì nữa cả... Em sẽ nguôi ngay thôi... Chẳng có gì là quan hệ cả ... "Mọc trên bờ vịnh", thế nghĩa là làm sao? Tại sao câu đó cứ luẩn quẩn mãi trong đầu óc em? Đầu óc em rối loạn rồi...

(Irina đi ra)

Olga: - Masa, em hãy nguôi đi. Đây, em hiền ngoan thế... Đi vào nhà đi.

Masa: *(Cáu gắt)* - Em không vào nhà đâu. *(Khóc nức nở rồi lại nín ngay)* Trước em đã không vào nhà này rồi, và từ nay em cũng sẽ không bước vào nữa đâu.

Irina: - Dù chúng ta không nói chuyện gì thì chúng ta cũng ở lại đây với nhau một lát nữa. Mai em đã đi rồi...

(Im lặng)

Culigin: - Hôm nay, anh lấy của một chú bé lớp năm bộ râu và ria này... *(Đeo râu và ria vào)* Trông giống hệt như ông giáo sư người Đức. *(Cười)* Lũ trẻ thật tinh nghịch, phải không?

Masa: - Đúng là giống hệt như cái ông người Đức của anh.

Olga: *(Cười)* - Ừ, giống thật.

(Masa khóc)

Irina: - Nín đi! Masa!

Culigin: - Giống như đúc ấy... Natasa đi ra.

Natasa: *(Nói với chị hầu phòng)* - Thế nào? Mikhail Ivanovich Protopopov ở lại trông bé Xophia, còn Andrei Xergeevich thì sẽ dắt bé Bobich đi chơi. Đến khổ vì con với cái! *(Nói với Irina)* Irina, mai em đi à? Thật đáng tiếc. Cô ở lại với chúng tôi thêm một tuần lễ nữa nào. *(Nhìn thấy Culigin, sợ hãi, bật kêu lên; Culigin cười, tháo râu ria ra)* Ôi giờ ơi! chú đây à, chú làm tôi sợ hết vía đi! *(Nói với Irina)* Chị ở với em đã quen quá đi mất rồi, nay phải xa em, em cho là chị không buồn hay sao? Chị sẽ bảo dọn buồng anh Andrei với cả chiếc đàn của anh ấy sang buồng em - ở đó cho tha hồ mà cò cữ! - Còn buồng anh ấy chị sẽ xếp cho Xophia ở. Cháu nó xinh xắn, đáng yêu quá! Nó đến là kháu! Hôm nay đôi mắt nó nhìn chị đến là hay, rồi nó gọi: "Mẹ ơi"

Culigin: - Vâng, cháu nó xinh thật.

Natasa: - Thế là đến mai chỉ còn mình tôi ở đây. *(Thở dài)* Tôi sẽ bắt đầu cho chặt rặng thông hai bên lối đi này trước, rồi cây phong kia nữa... Ban đêm sao nó xấu thế!... *(Nói với Irina)* Em thân yêu, cái thất lung này không hợp với em tí nào... Thật là không có khiếu thẩm mỹ. Em phải thất một cái gì tươi sáng. Còn ở chỗ này, chị sẽ trồng hoa, thật nhiều hoa, và rồi chỗ nào cũng sẽ thơm nức lên... *(Giọng nghiêm khắc)* Sao lại có một chiếc đĩa quảng vương vãi ở trên ghế thế này? *(Đi vào nhà nói với chị hầu phòng)* Nay tôi bảo, tại sao lại có một chiếc đĩa quảng vương vãi ở trên ghế thế hả? *(Quát lên)* Mày cầm mồm đi!

Culigin: - Lại bắt đầu rồi đấy!

(Trong hậu trường nghe dạo một bản hành khúc, mọi người lắng nghe).

Olga: - Họ đi rồi. *(Trebutikin đi ra)*

Masa: - Những người thân của chúng ta ra đi rồi... Thôi được, cứ đi đi... Thượng lộ bình an! *(Nói với chồng)* Đi về nhà thôi... Mũ áo khoác của em đâu rồi?

Culigin: - Anh đã cất và trong nhà... Để anh mang ra cho em ngay bây giờ.

Olga: - Phải, bây giờ thì có thể người nào về nhà người nấy. Đã đến giờ rồi.

Trebutikin: - Olga Xergeevna!

Olga: - Dạ!

(Im lặng)

Cái gì thế hả cụ?

Trebutikin: - Không có gì đâu... Tôi biết nói với cô thế nào đây. *(Ghé tai Olga nói thầm)*

Olga: *(Run hãi)* - Không có thể như thế được.

Trebutikin: - Thế đây... chuyện với chiếc... Tôi mệt lắm, không sao gượng được nữa, tôi không muốn nói gì thêm cả... *(Tức tối).* Mà thôi, cần quái gì!

Masa: - Có việc gì xảy ra thế?

Olga: *(Vòng tay ôm Irina)* - Thật là một ngày khủng khiếp!... Em yêu quý của chị, chị biết nói với em thế nào đây?...

Irina: - Cái gì thế? Chị nói nhanh lên: cái gì thế hả? Lạy Chúa tôi, chị nói đi! *(Khóc)*

Culigin: - Nam tước vừa bị bắn chết trong một cuộc đấu súng.

Irina: *(Khóc thút thít)* - Em đã biết mà, em đã biết mà.

Trebutikin: - Ngồi trên một cái ghế dài cuối sân khấu.- Tôi mệt lắm rồi... *(Rút ở trong túi ra một tờ báo)* Cứ để mặc cho họ khóc... *(Khẽ hát)* "Ta -ra -ra -bum -đi -ê". Cần quái gì?

(Ba chị em đứng, ôm sát lấy nhau).

Masa: - Chao ôi, cái điệu nhạc này! Họ từ biệt chúng ta, một người trong bọn họ mãi mãi từ biệt hẳn chúng ta, từ nay chỉ còn mình chúng ta ở lại, để bắt đầu làm lại cuộc sống. Phải sống... Phải sống.

Irina: *(Gục đầu vào ngực Olga)* - Một ngày kia mọi người sẽ hiểu rõ nguyên nhân của mọi điều đó, hiểu rõ tại sao có tất cả những điều đau khổ này. Lúc đó sẽ không có gì là bí ẩn nữa... Nhưng trong khi

chờ đợi, giờ đây phải sống đã... phải làm việc, chỉ có làm việc thôi! Ngày mai em sẽ đi một mình, em sẽ dạy học ở trường, và em sẽ hiến cả cuộc đời mình cho những người có lẽ cần tới nó. Hiện nay đang mùa thu, chẳng bao lâu nữa sẽ là mùa đông, tuyết sẽ phủ kín tất cả, còn em, em sẽ làm việc.

Olga: (*Quàng hai tay ôm lấy hai em*) - Điều nhạc thật là vui, thật là hào hứng và người ta thêm muốn sống xiết bao! Ôi, trời ơi! Thời gian qua đi và chúng ta sẽ từ giã cõi đời, mọi người sẽ quên chúng ta, quên từ gương mặt đến giọng nói của chúng ta, người ta cũng không còn biết chúng ta bao nhiêu người nữa. Thế nhưng, đối với lớp người hậu thế, đau khổ của chúng ta sẽ biến thành nguồn vui; hạnh phúc và thanh bình sẽ ngự trị trên trái đất, và họ sẽ biết cảm ơn và cầu phúc cho lớp người đang sống hiện nay. Ôi, các em thân yêu của chị ơi, cuộc đời của chúng ta chưa phải là chấm dứt. Chúng ta sẽ sống! Điều nhạc thật vui, thật nhộn, và hình như chúng ta hiểu được một phần vì sao chúng ta sống, vì sao chúng ta đau khổ... Giá mà ta có thể biết được, giá mà ta có thể biết được nhỉ.

(*Tiếng nhạc nhỏ dần: Culigin tươi cười đem áo cho Masa. Andrei đẩy chiếc xe có Bobich ngồi*).

Trebutikin: (*Khẽ hát*) - (Ta -ra -ra -bum -đi -ê). (*Đọc báo*) Mặc! Cần quái gì! Cần quái gì!

Olga: - Giá mà ta có thể biết được, giá mà ta có thể biết được nhỉ!

HẠ MÀN

-- Hết --

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách :

Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>